

ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ & ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ
ΑΝΑΠΤΥΞΗ»
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ II : «ΓΕΩΡΓΙΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΚΑΙ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ»

«ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ: Η
ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΙΚΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ ΣΠΑΤΩΝ»

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

ΑΘΗΝΑ Δ. ΚΑΖΑΝΑ

Επιβλέπων: Παύλος Καρανικόλας–Επίκουρος Καθηγητής

ΑΘΗΝΑ 2015

ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ & ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ
ΑΝΑΠΤΥΞΗ»
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ II : «ΓΕΩΡΓΙΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΚΑΙ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ»

«ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ: Η
ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΙΚΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ ΣΠΑΤΩΝ»

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

ΑΘΗΝΑ Δ. ΚΑΖΑΝΑ

Επιβλέπων: Παύλος Καρανικόλας–Επίκουρος Καθηγητής

ΑΘΗΝΑ 2015

ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ & ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ
ΑΝΑΠΤΥΞΗ»
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ II : «ΓΕΩΡΓΙΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΚΑΙ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ»

«ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ: Η
ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΙΚΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ ΣΠΑΤΩΝ»

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

ΑΘΗΝΑ Δ. ΚΑΖΑΝΑ

Εξεταστική Επιτροπή

Κωνσταντίνος Τσιμπούκας-Καθηγητής
Σταύρος Τσουκαλάς-Αναπληρωτής Καθηγητής
Πάυλος Καρανικόλας-Επίκουρος Καθηγητής

ΑΘΗΝΑ 2015

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα διπλωματική εργασία, πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια του Διατμηματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών, Επιχειρηματικότητα & Συμβουλευτική στην Αγροτική Ανάπτυξη.

Η ανάθεση και επίβλεψη της μελέτης έγινε από τον κ. Παύλο Καρανικόλα, Επίκουρο Καθηγητή του Εργαστηρίου Πολιτικής Οικονομίας & Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών, τον οποίο και ευχαριστώ ιδιαίτερος για την πολύτιμη βοήθεια, την ουσιαστική καθοδήγηση και την άριστη συνεργασία που αναπτύξαμε, στοιχεία που έπαιξαν καταλυτικό ρόλο στην εκπόνηση της διπλωματικής μελέτης.

Επίσης, θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στον Καθηγητή κ. Κωνσταντίνο Τσιμπούκα, Πρόεδρο του ΔΠΜΣ «Επιχειρηματικότητα & Συμβουλευτική στην Αγροτική Ανάπτυξη», Διευθυντή του Εργαστηρίου Διοίκησης (Μάνατζμεντ) Γεωργικών Επιχειρήσεων και Εκμεταλλεύσεων για την καθοριστική βοήθεια που μου προσέφερε σε ζητήματα που προέκυψαν κατά την συγγραφή της μελέτης και που άπτονταν του δικού του αντικειμένου, καθώς και για την συμμετοχή του στην εξεταστική επιτροπή μαζί με τον κ. Σταύρο Τσουκαλά Καθηγητή του Εργαστηρίου Διοίκησης (Μάνατζμεντ) Γεωργικών Επιχειρήσεων και Εκμεταλλεύσεων για τον χρόνο που διέθεσαν για την αξιολόγηση της παρούσας μελέτης.

Θα ήθελα ακόμη να ευχαριστήσω τον κ. Ελευθέριο Νέλλα που ανήκει στο Ειδικό Εργαστηριακό και Διδακτικό Προσωπικό του Εργαστηρίου Διοίκησης (Μάνατζμεντ) Γεωργικών Επιχειρήσεων και Εκμεταλλεύσεων για την βοήθεια που μας προσέφερε στη διαδικασία επιλογής του δείγματος των αμπελοκαλλιεργητών της παρούσας εργασίας.

Ακόμη, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Πρόεδρο του Αμπελουργικού Συνεταιρισμού Σπάτων κ. Σπύρο Φράγκο, τον γραμματέα κ. Σπύρο Πρίφτη και όλους τους παραγωγούς που δέχτηκαν να συνεργαστούμε.

Ευχαριστίες οφείλω επίσης στην προπτυχιακή φοιτήτρια δ. Ευαγγελία Αναγνωστοπούλου ή οποία εκπονούσε κατά το ίδιο χρονικό διάστημα παράλληλη έρευνα στον ΑΑΣ για την άψογη συνεργασία που είχαμε. Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου, για την στήριξη που μου προσέφερε σε όλη την διάρκεια εκπόνησης της μελέτης.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στόχος της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η ανάπτυξη ενός συστήματος παροχής γεωργικών συμβουλών στους αμπελοκαλλιεργητές της περιοχής των Σπάτων Αττικής. Το αρχικό ερέθισμα για την εκπόνηση της εργασίας ήταν οι συνεχώς μεταβαλλόμενες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες στην χώρα μας αλλά και παγκοσμίως, η εξέλιξη της Γεωπονικής Επιστήμης και του Νομικού και Κανονιστικού Πλαισίου που ρυθμίζει την άσκηση της γεωργίας και της συνεταιριστικής λειτουργίας, καθώς και οι ολοένα αυξανόμενες πιέσεις των αγορών αλλά και των καταναλωτών για προϊόντα ποιότητας που θα αναδεικνύουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του τόπου προέλευσής τους. Ήταν όμως και η ανάγκη για αύξηση των αποδόσεων και του γεωργικού οικογενειακού εισοδήματος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και ειδικότερα των μελών του Αμπελουργικού Συνεταιρισμού Σπάτων. Μέσα από αυτήν την περιπτωσιολογική μελέτη βλέπουμε πώς μπορεί να στηθεί αυτός ο «μηχανισμός» παροχής συμβουλών, που με την επιτυχή εφαρμογή του μπορεί να οδηγήσει σε βελτίωση των οικονομικών αποτελεσμάτων και στην πιο ορθολογική διαχείριση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.

Το συγκεκριμένο σύστημα παροχής γεωργικών συμβουλών, κατ' αρχάς στηρίχθηκε σε μια λεπτομερή επιτόπια έρευνα που διεξήχθη στην περιοχή των Σπάτων κατά το διάστημα Μαΐου–Αυγούστου 2015 και περιελάμβανε συνεντεύξεις με αντιπροσωπευτικό δείγμα τριάντα πέντε αμπελοκαλλιεργητών του Αμπελουργικού Συνεταιρισμού Σπάτων. Ο απώτερος σκοπός της έρευνας ήταν η συγκέντρωση στοιχείων για τα κυριότερα διαρθρωτικά και οικονομικά χαρακτηριστικά των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Στην συνέχεια προχωρήσαμε σε ανάλυση των στοιχείων της επιτόπιας έρευνας και μέσω των μεθόδων της συγκριτικής ανάλυσης και του benchmarking εντοπίσαμε τα αδύναμα σημεία των εκμεταλλεύσεων και μπορέσαμε να προτείνουμε στοχευμένες και εφαρμόσιμες γεωργικές συμβουλές που παροτρύνουν την συνεργασία των παραγωγών με εξειδικευμένους επιστήμονες ώστε να φτάσουμε στο επιθυμητό αποτέλεσμα που δεν είναι άλλο από την ουσιαστική βελτίωση της αμπελοκαλλιέργειας της περιοχής.

Η διαδικασία ανάπτυξης του συστήματος παροχής γεωργικών συμβουλών μπορεί και πρέπει να αποτελέσει ένα αξιόπιστο και χρήσιμο εργαλείο για την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, της απόδοσης και της αποτελεσματικότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων του Αμπελουργικού Συνεταιρισμού Σπάτων.

ABSTRACT

“Development of farm advisory system: the case study of Viticultural Cooperative of Spata.”

The objective of this thesis is to develop a farm advisory system for the winegrowers of the area of Spata, Attica. The initial stimulus for the development of the current study was the ever-changing socio-economic conditions in our country and worldwide in addition to the development of Agricultural Science and the Legal and Regulatory Framework that governs the practice of farming and the cooperative operation, as well as the ever increasing pressure of the markets and consumers for quality products that will highlight the particular characteristics of their place of origin. Also, a strong urge for higher yields and farm family income has been identified in general and that of the members of Viticultural Cooperative of Spata in particular. Through this case study we describe how this "mechanism" of farm advisory system may be implemented and how such a successful implementation may lead to better economic results and a more rational farm management.

This farm advisory system was based upon a thorough field research conducted in the region of Spata during the period May-August 2015; it included interviews with a sample of thirty-five winegrowers of Viticultural Cooperative of Spata. The ultimate purpose of the survey was to collect data on the main structural and economic characteristics of their farms. Then the fieldwork data were processed and analyzed and by the use of methods of comparative analysis and benchmarking weaknesses of their farms were identified. After that, targeted and practical agricultural advices were given, which urged the producers to cooperate with specialists in order to obtain the desired result which is no other than the substantial improvement of viticulture in the region.

The development process of the farm advisory system can and should be a reliable and useful tool for improving competitiveness, efficiency and effectiveness of the vineyard farms that compose the Viticultural Cooperative of Spata.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1-ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	10
1.1 Η ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	10
1.2 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	13
1.2.1 ΜΕΧΡΙ ΤΟΝ 17 ^ο ΑΙΩΝΑ.....	13
1.2.2 18 ^ο – 19 ^ο ΑΙΩΝΑΣ.....	14
1.2.3 Η ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΩΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ ΣΗΜΕΡΑ.....	14
1.3 ΟΙΝΟΙ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΝΔΕΙΞΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΩΝ ΣΠΑΤΩΝ.....	24
1.4 Ο ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΣΠΑΤΩΝ.....	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2-ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΠΙΤΟΠΙΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	31
2.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	31
2.2 Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ.....	32
2.3 ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΠΙΤΟΠΙΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	36
2.3.1 ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ.....	37
2.3.2 ΕΤΗΣΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ.....	38
2.3.3 ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΠΡΟΣΟΔΟΣ.....	40
2.3.4 ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ.....	41
2.3.4.1 ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ.....	41
2.3.4.2 ΣΤΑΘΕΡΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ.....	44
2.3.4.3 ΣΥΝΘΕΣΗ ΔΑΠΑΝΩΝ.....	47
2.3.5 ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΚΕΡΔΟΣ.....	50
2.3.6 ΚΟΣΤΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ.....	51
2.3.7 ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ.....	52
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3-ΑΝΑΛΥΣΗ ΟΜΑΔΑΣ-ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ.....	54
3.1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΟΜΑΔΑΣ-ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ.....	54
3.2 ΣΚΟΠΟΣ & ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΤΩΝ ΣΠΑΤΩΝ.....	58

3.3 ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΣΤΗΝ Ε.Ε.....	74
3.4 ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΣΤΟΝ ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΙΚΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟ ΣΠΑΤΩΝ.....	81
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	93
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	96
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	99

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.1.1. Πληθυσμός του Δήμου Σπάτων σύμφωνα με την απογραφή του 2011.....	11
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.2.3.1. Χρήσεις γης (σε χιλιάδες στρέμματα).....	16
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.2.3.2. Διάρθρωση των καλλιεργούμενων εκτάσεων την περίοδο 2000-2010.....	17
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.2.3.3. Καλλιεργούμενη έκταση και παραγόμενη ποσότητα οινοποιήσιμων ποικιλιών αμπέλου στον Δήμο Σπάτων την περίοδο 2006-2010.....	19
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.2.3.4. Εκτάσεις των κυριότερων ποικιλιών οινοποιίας του ελληνικού αμπελώνα, 2012.....	21
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.2.3.5. Συνολική έκταση οινάμπελων (σε στρέμματα) ανά περιφέρεια για την αμπελοοικονομική περίοδο 2010-2013.....	22
Πίνακας 1.4.1. Παραγωγή που απορροφήθηκε από τον Αμπελουργικό Συνεταιρισμό Σπάτων σε τη κατά τα πέντε τελευταία έτη.....	27
Πίνακας 1.4.2. Διακύμανση τιμών από τον Αμπελουργικό Συνεταιρισμό Σπάτων για τις ποικιλίες Σαββατιανό και Ροδίτης κατά τα πέντε τελευταία έτη.....	28
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.2.1. Κατανομή των εκμεταλλεύσεων σε ομάδες με βάση την ιδιόκτητη έκταση του παραγωγικού αμπελώνα.....	32
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.2.2. Αριθμός παραγωγών του δείγματος ανά ομάδα.....	33
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.2.3. Αρχική κατανομή των Ομάδων Εκμεταλλεύσεων και διορθωμένα στοιχεία (εκτάρια) που προέκυψαν με τις προσωπικές συνεντεύξεις.....	34
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.2.4. Τελική κατανομή των Ομάδων Εκμεταλλεύσεων (βάσει ιδιόκτητων εκταρίων).....	35
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.2.5. Αριθμός παραγωγών του τελικού δείγματος ανά ομάδα.....	36
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.1.1. Διαρθρωτικά Στοιχεία των Εκμεταλλεύσεων (για το σύνολο των καλλιεργειών).....	37
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.1.2. Διαρθρωτικά Στοιχεία των Αμπελώνων.....	37
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.2.1. Ανθρώπινη απασχόληση εντός της γεωργικής εκμετάλλευσης..	38
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.2.2. Οικογενειακή απασχόληση.....	39
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.3. Ακαθάριστη Πρόσοδος (Καλλιέργεια Αμπελιού).....	40
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.4.1.1. Μεταβλητές Δαπάνες ανά Εκμετάλλευση για το σύνολο των καλλιεργειών (€).....	42

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.4.1.2. Μεταβλητές Δαπάνες ανά Εκμετάλλευση για το σύνολο των καλλιεργειών (%)	42
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.4.1.3. Μεταβλητές Δαπάνες ανά Ομάδα Εκμεταλλεύσεων για την Καλλιέργεια Αμπελιού (€)	43
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.4.1.4. Μεταβλητές Δαπάνες ανά Ομάδα Εκμεταλλεύσεων για την Καλλιέργεια Αμπελιού (%)	43
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.4.2.1. Σταθερές Δαπάνες ανά Εκμετάλλευση για το σύνολο των καλλιεργειών (€)	44
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.4.2.2. Σταθερές Δαπάνες ανά Εκμετάλλευση για το σύνολο των καλλιεργειών (%)	45
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.4.2.3. Σταθερές Δαπάνες/ Καλλιέργεια Αμπελιού (€)	46
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.4.2.4. Σταθερές Δαπάνες/ Καλλιέργεια Αμπελιού (%)	46
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.4.3.1. Σύνθεση Δαπανών ανά Εκμετάλλευση	47
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.4.3.2. Σύνθεση Δαπανών/ Καλλιέργεια Αμπελιού	49
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.5. Ακαθάριστο Κέρδος (€)	50
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.6. Κόστος παραγωγής Σταφυλιού (€/κίλο)	51
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.7.1. Συνολικό Οικογενειακό Εισόδημα ανά γεωργική εκμετάλλευση/αγροτικό νοικοκυριό (Γεωργικό και Εξωγεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα) (€)	52
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.7.2. Συνολικό Οικογενειακό Εισόδημα ανά γεωργική εκμετάλλευση/αγροτικό νοικοκυριό (Γεωργικό και Εξωγεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα) (%)	53
ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2.1. Ταξινόμηση της αρχικής Ομάδας Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων με βάση το ΓΟΕ	59
ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2.2.Α Ανάλυση Ομάδας των Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων Σπάτων	63
ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2.2.Β Ανάλυση Ομάδας των Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων Σπάτων, Μέγεθος Χρησιμοποιούμενου Συστήματος Παραγωγής	64
ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2.2.Γ Ανάλυση Ομάδας των Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων Σπάτων, Διάρθρωση των κλάδων παραγωγής	68
ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2.2.Δ Ανάλυση Ομάδας των Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων Σπάτων, Τεχνικές Παραγωγής-Βαθμός Εντατικοποίησης του Παραγωγικού Συστήματος	71

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1. Απεικόνιση των ποσοστιαίων χρήσεων γεωργικής γης.....	19
Διάγραμμα 2. Παραγωγή που απορροφήθηκε από τον Αμπελουργικό Συνεταιρισμό Σπάτων σε tn.....	27
Διάγραμμα 3. Διαμόρφωση τιμών για τις ποικιλίες Σαββατιανό και Ροδίτης στον Αμπελουργικό Συνεταιρισμό Σπάτων.....	29
Διάγραμμα 4. Σύθεση Δαπανών ανά στρέμμα γεωργικής εκμετάλλευσης για το σύνολο των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.....	48
Διάγραμμα 5. Κατανομή των γεωργικών εκμεταλλεύσεων με βάση το ΓΟΕ.....	60

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η ανάπτυξη ενός συστήματος παροχής γεωργικών συμβουλών στον Αμπελουργικό Συνεταιρισμό Σπάτων. Η ανάπτυξη αυτού του συστήματος ξεκινάει με την επιτόπια έρευνα στην περιοχή των Σπάτων, η οποία εξελέχθη κατά το χρονικό διάστημα Μαΐου–Αυγούστου 2015 και την συνεργασία με τους παραγωγούς που αποτέλεσαν το δείγμα της έρευνας, προκειμένου αρχικά να συμπληρωθούν ερωτηματολόγια και να συλλεχθούν στοιχεία που με την επιλογή των κατάλληλων επιστημονικών μεθόδων, δηλαδή της συγκριτικής ανάλυσης και του benchmarking, μας οδήγησαν στο επιθυμητό αποτέλεσμα, δηλαδή να αναπτύξουμε ένα σύστημα παροχής συμβουλών, απόλυτα προσαρμοσμένο στην περίπτωση μελέτης του Αμπελουργικού Συνεταιρισμού Σπάτων. Πιο αναλυτικά, η μελέτη διαρθρώνεται ως εξής:

Στο κεφάλαιο 1, δίνονται στοιχεία για την περιοχή μελέτης και την εξέλιξη των καλλιεργειών στα Σπάτα από την αρχαιότητα έως και σήμερα, με ταυτόχρονη παράθεση στοιχείων από την Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία, τόσο για το σύνολο των καλλιεργειών, όσο και πιο συγκεκριμένα για την καλλιέργεια της αμπέλου που αποτελεί και τον κύριο άξονα μελέτης, της εν λόγω εργασίας. Τέλος αναφερόμαστε, στον Αμπελουργικό Συνεταιρισμό Σπάτων, δίνοντας στοιχεία για την ιστορία του, τα μέλη που αριθμεί, την ποσότητα σταφυλιών που διαχειρίζεται κ.ά.

Στο κεφάλαιο 2, αναλύεται η διαδικασία επιλογής του δείγματος των τριάντα πέντε εκμεταλλεύσεων, οι οποίες διαχωρίζονται σε τρεις ομάδες, ανάλογα με τα στρέμματα ιδιόκτητης έκτασης των παραγωγικών αμπελώνων που διαθέτουν και παρατίθενται και κατόπιν αναλύονται τα αποτελέσματα της επιτόπιας έρευνας. Τα αποτελέσματα δηλαδή που προέκυψαν από την συμπλήρωση των ερωτηματολογίων και αφορούν τα κυριότερα χαρακτηριστικά των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, όπως η έκταση του διαθέσιμου εδάφους, η ανθρώπινη απασχόληση οικογενειακή και ξένη, εντός και εκτός της γεωργικής εκμετάλλευσης και τα οικονομικά αποτελέσματα των γ.ε όπως είναι η ακαθάριστη πρόσοδος, το γεωργικό εισόδημα, το κέρδος κ.ά. καθώς και οι παραγωγικές δαπάνες των γ.ε.

Στο κεφάλαιο 3, περιγράφεται η μέθοδος της συγκριτικής ανάλυσης και του benchmarking και συνοδεύεται από εκτεταμένη βιβλιογραφική έρευνα που αποδεικνύει την παγκόσμια εφαρμογή και παραδοχή των συγκεκριμένων μεθόδων. Στη συνέχεια, παρατίθεται η ανάλυση ομάδας για τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις του

δείγματός μας, το οποίο διαχωρίζεται σε τρεις υποομάδες, την επικεφαλής, την μεσαία και την ουραγό, με τους μέσους όρους των τεχνικοοικονομικών δεικτών της επικεφαλής υποομάδας να παίζουν τον ρόλο του στόχου που πρέπει να επιτύχουν οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις της μεσαίας και της ουραγού υποομάδας. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης ομάδας αποτελούν την βάση για να «στηθεί» το σύστημα παροχής γεωργικών συμβουλών, αφού υποδεικνύουν τα αδύναμα σημεία στα οποία εμείς οφείλουμε να προτείνουμε διορθωτικές κινήσεις-συμβουλές. Τέλος, αναφερόμαστε έστω και ακροθιγώς στην πορεία του συστήματος παροχής των γεωργικών συμβουλών στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

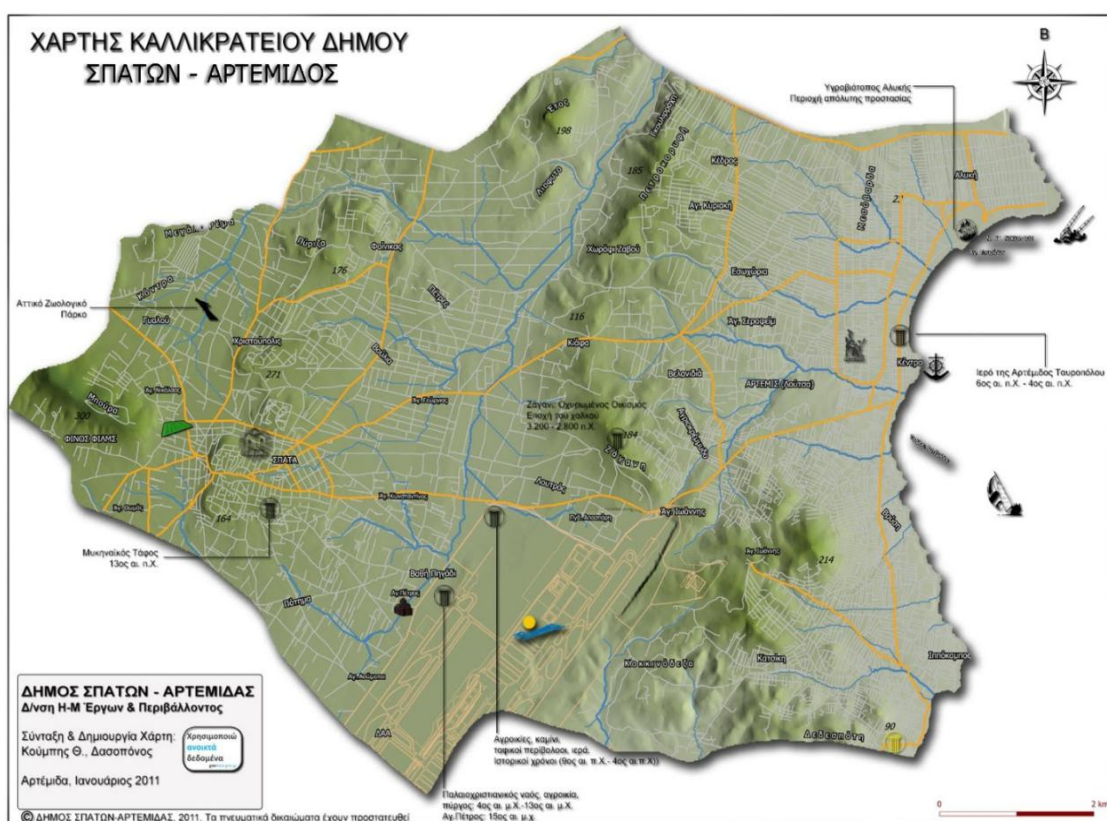
Στο τελευταίο, κεφάλαιο 4, ακολουθεί η παράθεση των συμπερασμάτων τα οποία εν δυνάμει μπορούν να συμβάλλουν στον ορθολογικότερο σχεδιασμό και διαχείριση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, μέσω της αξιοποίησης εξειδικευμένου επιστημονικού προσωπικού και των κατάλληλων συμβουλών/κατευθύνσεων βελτίωσης που θα βοηθήσουν στην αναβάθμιση της γεωργίας στην Ελλάδα, αρχής γενομένης, ίσως από την περίπτωση του Αμπελουργικού Συνεταιρισμού Σπάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1.1 Η ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Η περιοχή στην οποία εκτείνεται ο Καλλικρατικός Δήμος Σπάτων-Αρτέμιδος, όπως διαμορφώνεται διοικητικά σήμερα, είναι από την πεδιάδα Μεσογείων, στην καρδιά της Αττικής Μεσογειακής γης έως τα παράλια του Ν. Ευβοϊκού, περιοχή που ορίζει την κεντρική ανατολική Αττική, ενώ διαχωρίζεται από άλλες ευρύτερες χωρικές περιοχές (βορειοανατολική Αττική – Λεκανοπέδιο–νότια και νοτιοανατολική Αττική), σε ανάπτυγμα ημικυκλίου από τα φυσικά «φράγματα» του Πεντελικού όρους, του Υμηττού και της Μερέντας (Δήμος Σπάτων, 2015).

Εικόνα 1. Χάρτης της περιοχής μελέτης.

Ο Δήμος διαθέτει πλούσια ακτογραμμή που εκτείνεται σε ολόκληρη την ανατολική πλευρά του ενώ οι ακτές του δήμου είναι ποικιλόμορφες, με το μεγαλύτερο κομμάτι της ακτογραμμής να είναι κατάλληλο για κολύμβηση με καθαρά νερά και ποικιλία ακτών. Ωστόσο ο Δήμος αποτελείται στο σύνολό του από αστικά δημοτικά διαμερίσματα που χαρακτηρίζονται στην πλειοψηφία τους ως πεδινά.

Σύμφωνα με τη διοικητική ιεραρχία, ο Δήμος Σπάτων-Αρτέμιδος είναι δήμος της Περιφέρειας Αττικής και συγκεκριμένα ανήκει στο περιφερειακό διαμέρισμα Ανατολικής Αττικής, συστάθηκε δε με το Πρόγραμμα Καλλικράτης από τη συνένωση των προϋπαρχόντων Δήμων Σπάτων-Λούτσας και Αρτέμιδας. Έδρα του δήμου ορίστηκαν τα Σπάτα (Υπουργείο Εσωτερικών & Διοικητικής Ανασυγκρότησης, 2015).

Αναλυτικότερα η νέα διοικητική δομή του Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος αποτελείται από τις εξής Δημοτικές Κοινότητες:

- Δημοτική Κοινότητα Σπάτων-Λούτσας με συνολική επιφάνεια 52,47 τ.χλμ., αποτελείται από τους οικισμούς Σπάτα, Αγία Κυριακή, Άγιος Ιωάννης, Άγιος Νικόλαος Μπούρα, Άγιος Σεραφείμ, Βελανιδιά, Έτος Στέκο, Ήμερος Πεύκος, Νεάπολη, Φοίνικας, Χριστούπολη.
- Δημοτική Κοινότητα Αρτέμιδος με συνολική έκταση 21,27 τ.χλμ., αποτελείται από τους οικισμούς Λούτσα, Βραυρώνα, Βελανιδέζα, Πράσινος Λόφος, Βρύση.

Η συνολική έκταση του Δήμου είναι 73,74 τ.χλμ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.1.1. Πληθυσμός του Δήμου Σπάτων σύμφωνα με την απογραφή του 2011.

Δήμος Σπάτων-Αρτέμιδας	Πληθυσμός	Πυκνότητα πληθυσμού
Δ.Κ. Σπάτων-Λούτσας	12.557	239 κατ./τ.χλμ
Δ.Κ. Αρτέμιδας	21.286	1003 κατ./τ.χλμ

(Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ)

Όπως φαίνεται και από τον παραπάνω πίνακα, σύμφωνα με την απογραφή του 2011 ο πληθυσμός του Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδας ανέρχεται σε 33.843 κατοίκους. Στη Δημοτική Κοινότητα Σπάτων-Λούτσας αντιστοιχούν 12.557 κάτοικοι, ενώ στη Δ.Κ. Αρτέμιδας 21.286 κάτοικοι (ΕΛΣΤΑΤ, 2015).

Καθώς η Αττική περιβάλλεται από θάλασσα, οι χειμώνες της είναι ήπιοι και τα καλοκαίρια δροσερά, διαμορφώνοντας ιδανικές συνθήκες για την αμπελοκαλλιέργεια εν γένει. Το κλίμα στην περιοχή των Μεσογείων ειδικότερα, χαρακτηρίζεται ως ημιξηροθερμικό με ήπιους χειμώνες και ξηρά καλοκαίρια (Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία, 2015).

Στους αμπελώνες των Σπάτων σημαντική είναι η επίδραση των βορειοανατολικών ανέμων προερχόμενη από τη θάλασσα της Αρτέμιδος που βρίσκεται δέκα χιλιόμετρα μακριά. Στις δυτικές περιοχές του κάμπου και επειδή οι κλιματολογικές συνθήκες επηρεάζονται από τον ορεινό όγκο του Υμηττού τα καλοκαίρια χαρακτηρίζονται "δροσερά".

Η μέση θερμοκρασία τους καλοκαιρινούς μήνες είναι 29,3 °C, ενώ κατά τους χειμερινούς μήνες σπάνια σημειώνονται θερμοκρασίες κάτω των 0 °C. Η μέση μέγιστη θερμοκρασία σημειώνεται το μήνα Ιούλιο και είναι 35 °C, ενώ η μέση ελάχιστη θερμοκρασία παρατηρείται τον Ιανουάριο και είναι 7,3 °C. Το μέσο ύψος βροχόπτωσης είναι γύρω στα 380-400 mm με κατανομή χαρακτηριστική των μεσογειακών κλιμάτων. Όσον αφορά τη σχετική υγρασία, ενδεικτικά για το 2014, παρατηρήθηκε μέγιστο 92% το μήνα Δεκέμβριο και ελάχιστη τιμή 29% τον Ιούνιο. Οι παγετοί είναι ανύπαρκτοι και φαινόμενα όπως το χιόνι, το χαλάζι και οι καταιγίδες είναι σπάνια. Οι άνεμοι της Αττικής είναι ασθενείς έως μέτριοι (Δίκτυο Μετεωρολογικών Σταθμών Ελλάδας, 2015).

Η περιοχή των Σπάτων χαρακτηρίζεται ως πεδινή με ομαλό λοφώδες ανάγλυφο. Τα αμπέλια καλλιεργούνται έως και το υψόμετρο των 200 m, ενώ οι περισσότεροι αμπελώνες εκτείνονται σε πλαγιές σε μικρή απόσταση από τη θάλασσα. Τα εδάφη είναι ανοιχτόχρωμες μάργες της Αττικής, αλλά και τοπικά κοκκινοχώματα μέσης μηχανικής σύστασης, αμμοαργιλώδη, αμμοπηλώδη-αργιλώδη (SL, SCL), ουδέτερου pH και τοπικά αυξημένου λόγω ύπαρξης ανθρακικού ασβεστίου (Συλλαίος κ.ά, 2007).

1.2 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

1.2.1 ΜΕΧΡΙ ΤΟΝ 17^ο ΑΙΩΝΑ

Το σχήμα καλλιέργειες-έδαφος-κλίμα έχει βρει στα Μεσόγεια Αττικής το ιδανικό περιβάλλον ανάπτυξης. Το μεσογειακό κλίμα της περιοχής, στην πιο κλασική του έκφραση, χαρακτηρίζεται από παροιμιώδη ηλιοφάνεια, από τις μεγαλύτερες στον ελληνικό χώρο, και μέση ετήσια θερμοκρασία 18 °C. Τα μελτέμια και οι θαλάσσιες αύρες κυριαρχούν στην παραλιακή ζώνη το καλοκαίρι, κατεβάζοντας έτσι τη θερμοκρασία και δημιουργώντας μια σχετικά δροσερή ατμόσφαιρα. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε πως οι αρχαίοι Έλληνες εγκαταστάθηκαν σ' αυτή την περιοχή.

Στην περιοχή των Σπάτων, στην κορυφή του λόφου Ζάγανι, ανακαλύφθηκε οχυρωμένος οικισμός που χρονολογείται περί το 3.000 π.Χ. Την ίδια εποχή φαίνεται ότι οργανώθηκαν και οι καλλιέργειες της αμπέλου και της ελιάς, που θα αποτελέσουν έως σήμερα την κύρια παραγωγική δραστηριότητα της περιοχής.

Κατά την Κλασική Περίοδο (5^{ος}-4^{ος} αιώνας π.Χ) τα Σπάτα αποτελούσαν, σύμφωνα με τη διοικητική διαίρεση του Κλεισθένη, τον αττικό δήμο της Ερχίας, που περιελάμβανε τον κύριο σιτοβολώνα της Αττικής (Δήμος Σπάτων, 2015).

Το μεσαιώνα ακολούθησε μείωση του πληθυσμού της περιοχής και μεγάλες εκτάσεις έγιναν χέρσες. Έτσι, το 14^ο αιώνα λαμβάνει χώρα η μετακίνηση των Αρβανιτών από τη Β. Ήπειρο και η εγκατάστασή τους στην περιοχή για την ενίσχυση του αγροτικού πληθυσμού, που εξακολούθησε να παραμένει όμως μικρός (Πολιτιστικός Σύλλογος Σπάτων, 2015).

Το 17^ο αιώνα στη σημερινή θέση των Σπάτων, σύμφωνα με προφορικές μαρτυρίες, υπήρχαν λίγες καλύβες κτηνοτρόφων με τα ζωντανά τους. Σταδιακά, το 17^ο και 18^ο αιώνα, λόγω τουρκικών επιδρομών αλλά και μιας επιδημίας πανώλης, οι κάτοικοι εγκατέλειψαν την πεδιάδα για να μετοικήσουν δυτικότερα. Οι λίγες σπαρτές καλλιέργειες εγκαταλείφθηκαν και σταδιακά περιήλθαν στην κυριότητα της Σταυροπηγιακής Μονής Κοιμήσεως της Θεοτόκου (Μονή Πεντέλης).

Η πρώτη ένδειξη οργανωμένης κοινότητας στην περιοχή προέρχεται από αναφορά του 1765 σύμφωνα με την οποία ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως αφορίζει τους χριστιανούς της περιοχής επειδή ιδιοποιήθηκαν ζώα και κτήματα της Μονής Πεντέλης (Πολιτιστικός Σύλλογος Σπάτων, 2015).

1.2.2 18^{ος} – 19^{ος} ΑΙΩΝΑΣ

Η πρώτη επανεγκατάσταση μόνιμων κατοίκων στην περιοχή πραγματοποιήθηκε το 1800-1803. Το 1830 με τη συνθήκη του Λονδίνου και την ενσωμάτωση της Αττικής στο νέο Ελληνικό Κράτος, με την προτροπή του Καποδίστρια ενθαρρύνθηκαν οι πωλήσεις τουρκικής γης στους Έλληνες της περιοχής. Επειδή οι Τούρκοι δεν είχαν τίτλους ιδιοκτησίας, η αγοραπωλησία γινόταν συνήθως με δύο Έλληνες μάρτυρες. Από αυτή τη διαδικασία ωφελημένοι ήταν μερικοί πλούσιοι Αθηναίοι και οι Μονές.

Οι μοναστηριακές γαίες, είτε ήταν καλλιεργημένα κτήματα, είτε χέρσα, παραχωρούνταν σε καλλιεργητές με συμφωνία εμφυτεύσεως και με την υποχρέωση καταβολής του 1/3 της παραγωγής προς τη μονή. Με τον τρόπο αυτό, μεγάλες χέρσες εκτάσεις καλλιεργήθηκαν (Ιερά Αρχιεπισκοπή Αθηνών, 2015).

Μετά το 1880, οι καλλιεργητές μπορούσαν να φυτέψουν αμπέλια με το δικαίωμα να εξαγοράσουν στη συνέχεια το κτήμα που φύτευσαν, πληρώνοντας σε 18 ισόποσες δόσεις. Το κράτος, το έτος 1923 απαλλοτρίωσε τα μοναστηριακά κτήματα και τα διένειμε στους ακτήμονες έναντι μικρού τιμήματος, που το ξεπλήρωναν σε βάθος χρόνου. Στη διάρκεια του 19ου αιώνα η αγροτική οικονομία των Σπάτων στηρίζεται σε μεθόδους καλλιέργειας που δεν έχουν εξελιχθεί καθόλου από αυτές του Μεσαίωνα (Ιερά Αρχιεπισκοπή Αθηνών, 2015).

1.2.3 Η ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΩΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ ΣΗΜΕΡΑ

Στην περιοχή μελέτης κύρια παραγωγική δραστηριότητα αποτελούσε ανέκαθεν η αμπελοκαλλιέργεια και η καλλιέργεια της ελιάς, με συμπληρωματικά αγροτικά εισοδήματα να προέρχονται από περιορισμένες αγρωστώδεις καλλιέργειες αλλά και από την κτηνοτροφία (αιγοπρόβατα).

Ο Δήμος Σπάτων ειδικά και η ευρύτερη περιοχή των Μεσογείων γενικότερα αποτελούν έναν γεωγραφικό χώρο στον οποίο παραδοσιακά και σύμφωνα με ιστορικά δεδομένα, αλλά και με βάση τα στοιχεία που προκύπτουν από την ανάλυση των απογραφών γεωργίας-κτηνοτροφίας, ασκείται η αμπελοκαλλιέργεια.

Οι μικρές διαφοροποιήσεις των κλιματολογικών συνθηκών μεταξύ κοντινών περιοχών, το ενιαίο της καλλιεργούμενης περιοχής, η παρόμοια σύσταση του

εδάφους, η χωρίς μεγάλες παραλλαγές άσκηση της αμπελουργικής και αμπελοκομικής πρακτικής, το ίδιο επίπεδο εκμηχάνισης της αμπελοκαλλιέργειας και το γεγονός πως καλλιεργούνται οι ίδιες κύριες οινοποιήσιμες ποικιλίες στις διάφορες περιοχές των Μεσογείων αποτελούν παράγοντες που συνδυαστικά κάνουν δόκιμη τη χρήση του όρου "Αττικός Αμπελώνας", όχι τόσο από γεωτεχνικής άποψης όσο από εμπορικής (Περιφέρεια Αττικής, 2014).

Η ιστορία του Αττικού Αμπελώνα ξεπερνά τα 3.000 χρόνια. Ωστόσο, μεταξύ 1950 και 1956 καταστρέφονται ολοσχερώς οι αμπελώνες της περιοχής λόγω της φυλλοξήρας και αναμπελώνονται σχεδόν εξολοκλήρου μεταξύ 1958-1962 (Πολιτιστικός Σύλλογος Σπάτων, 2015).

Κατά την δεκαετία του '70 ξεκινάει η μαζική παραγωγή ονομαστών προϊόντων με μια νέα δυναμική, η οποία υποβοηθήθηκε από την πρώτη σύγχρονη κατηγοριοποίηση των ελληνικών οίνων το 1971. Τότε είναι που νομοθετήθηκαν οι πρώτες ονομασίες προέλευσης σύμφωνα με το γαλλικό πρότυπο.

Στην σημερινή εποχή συντελέστηκε τις τελευταίες δεκαετίες αυτό που πολλοί αποκαλούν «σύγχρονη ελληνική οινική αναγέννηση». Η παραγωγή εμφανίζεται αρκετά εκσυγχρονισμένη, χωρίς ωστόσο να είναι σε μεγάλο βαθμό εκμηχανισμένη. Το γεγονός αυτό αποδίδεται στον μεγάλο αριθμό μικρού και μεσαίου μεγέθους εκμεταλλεύσεων των οποίων κύριος στόχος είναι η ανάδειξη ποιοτικών προϊόντων και όχι τόσο η παραγωγή ποσότητας, τουλάχιστον όσον αφορά τον οίνο. Επιπρόσθετο εμπόδιο στην εκμηχάνιση της αμπελοκαλλιέργειας αποτελεί το ιδιαίτερα στενόμακρο σχήμα των αγροτεμαχίων, χαρακτηριστικό της περιοχής των Μεσογείων, που αποκαλούνται για το λόγο αυτό "λαχίδια". Τυπικό παράδειγμα, αγροτεμάχιο έκτασης 5 στρεμμάτων να έχει διαστάσεις 20μ X 250μ. Παρόλα ταύτα υπάρχει μια τάση βελτιστοποίησης της καλλιέργειας και γίνονται αρκετές προσπάθειες ανάδειξης νέων ποικιλιών, αλλά και εξεύρεσης και ταυτοποίησης των ελληνικών ποικιλιών καθώς αυτές δεν έχουν βρεθεί στο σύνολό τους (Πολιτιστικός Σύλλογος Σπάτων, 2015).

Η τάση αυτή εκσυγχρονισμού και εκμηχάνισης-εντατικοποίησης της αμπελοκαλλιέργειας μειώθηκε το διάστημα 1990-2010. Αιτία της αναστροφής αυτής είναι η έντονη οικιστική ανάπτυξη της περιοχής των Σπάτων κατά το διάστημα αυτό, απόρροια της κατασκευής της Αττικής Οδού, του Μετρό, του Προαστιακού και του Διεθνούς Αερολιμένα Αθηνών «Ελευθέριος Βενιζέλος». Σύμφωνα με την απογραφή του 2001, ο πληθυσμός των Σπάτων ήταν 27.594 κάτοικοι, δηλαδή έχει σημειωθεί μια

αύξηση κατά 22,65% την περίοδο 2001-2011. Η οικιστική αυτή ανάπτυξη οδήγησε σε παρακμή ένα τμήμα αμπελοχώρων και μερική εγκατάλειψη της καλλιέργειας.

Δυστυχώς, τα μοναδικά διαθέσιμα στοιχεία ως προς τη χρήση γής που να αποδεικνύουν τα παραπάνω προέρχονται από την ΕΛΣΤΑΤ από την απογραφή της περιόδου 1999-2000. Τα αποτελέσματα της απογραφής της περιόδου 2009-2010 δεν έχουν κοινοποιηθεί ακόμα και η χρήση στοιχείων της απογραφής του 1991, για τη διερεύνηση της μεταβολής του ποσοστού μεταβολής των χρήσεων γης, δεν είναι εφικτή, καθώς η ΕΛΣΤΑΤ είχε ακολουθήσει διαφορετικό τρόπο καταγραφής.

Στον παρακάτω παρουσιάζονται τα διαθέσιμα στοιχεία της απογραφής του 1999-2000.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.2.3.1. Χρήσεις γης (σε χιλιάδες στρέμματα).

	ΕΛΛΑΔΑ		Ν. ΑΤΤΙΚΗΣ		ΔΗΜΟΣ ΣΠΑΤΩΝ	
	Έκταση (στρ.)	%	Έκταση (στρ.)	%	Έκταση (στρ.)	%
Συνολική έκταση	131.982,2	100,0	3.806,9	100,0	51,9	100,0
Καλλιεργούμενες εκτάσεις και αγροναυάσεις	50.684,6	38,4	1.196,3	31,4	37,4	72,1
Βοσκότοποι	14.451,6	10,9	221,5	5,8	0,2	0,4
Δάση	57.968,6	43,9	1.703,3	44,7	3,5	6,7
Εκτάσεις καλυπτόμενες από νερά	1.790,1	1,4	6,6	0,2	0,0	0
Εκτάσεις οικισμών	2.307,5	1,8	543,1	14,3	10,0	19,3
Άλλες εκτάσεις	4.779,6	3,6	136,1	3,6	0,8	1,5

(Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ)

Η παρακμή όμως μερίδας αμπελοχώρων και η μερική εγκατάλειψη της καλλιέργειας λόγω της οικιστικής ανάπτυξης προκύπτει έμμεσα από τη σύγκριση όχι της χρήσης γης αλλά των στοιχείων για τη διάρθρωση των καλλιεργούμενων εκτάσεων που είναι διαθέσιμα από την ΕΛΣΤΑΤ για τα έτη 2000 και 2010.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.2.3.2. Διάρθρωση των καλλιεργούμενων εκτάσεων την περίοδο 2000-2010.

2000	Ελλάδα		Ν. Αττικής		Σπάτα	
	Γεωργική έκταση	35.831.852,7	100,0%	539.284,0	100,0%	15.637,0
Ετήσιες καλλιέργειες	18.716.072,8	52,2%	134.784,4	25,0%	373,2	2,4%
Δενδρώδεις καλλιέργειες	9.030.853,0	25,2%	279.079,8	52,0%	6630,7	42,4%
Αμπέλια και σταφιδάμπελα	975.705,1	2,7%	58.694,6	10,9%	8429,6	53,9%
Λιβάδια και βοσκότοποι	6.052.788,2	16,9%	47.985,0	8,9%	0,0	0,0%
Αγρανάπαυση	1.056.433,6	2,9%	18.984,6	3,5%	203,5	1,3%
2010	Ελλάδα		Ν. Αττικής		Σπάτα	
Γεωργική έκταση	34.779.291,0	100,0%	509.314,6	100,0%	14.732,0	100,0%
Ετήσιες καλλιέργειες	16.168.866,0	46,5%	96.553,9	19,0%	544,0	3,7%
Δενδρώδεις καλλιέργειες	8.624.593,0	24,8%	282.949,2	55,6%	5050,0	34,3%
Αμπέλια και σταφιδάμπελα	863.407,4	2,5%	55.919,7	11,0%	8280,0	56,0%
Λιβάδια και βοσκότοποι	7.506.572,0	21,6%	45.085,0	8,9%	0,0	0,0%
Αγρανάπαυση	1.615.854,0	4,6%	20.708,4	4,1%	858,0	5,8%
ΜΕΤΑΒΟΛΗ	Ελλάδα		Ν. Αττικής		Σπάτα	
Γεωργική έκταση	-3,0%		-6,0%		-5,8%	
Ετήσιες καλλιέργειες	-13,6%		-28,4%		+45,8%	

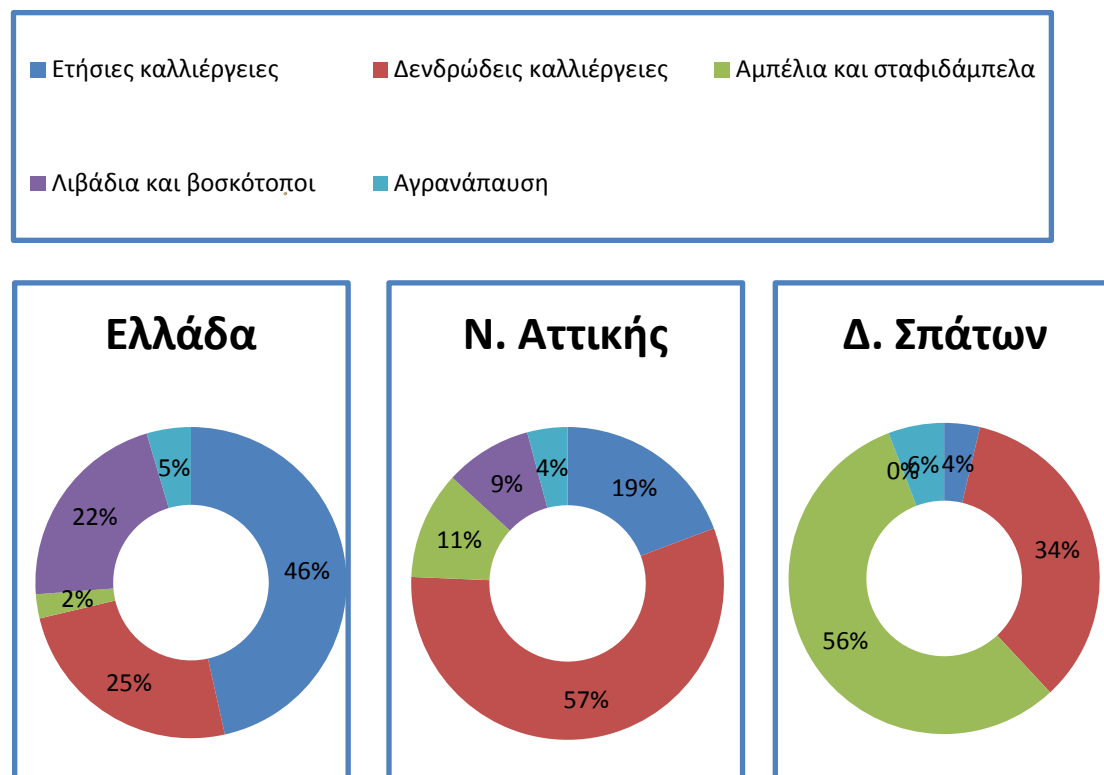
Δενδρώδεις καλλιέργειες	-4,5%	+1,4%	-23,8%
Αμπέλια και σταφιδάμπελα	-11,5%	-4,7%	-1,8%
Λιβάδια και βοσκότοποι	+12,5%	-6,0%	-
Αγροανάπαυση	+53,0%	+9,1%	+103,5%

(Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ)

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα, μεταξύ των ετών 2000 και 2010 παρατηρείται μείωση της κατηγορίας "αμπέλια και σταφιδάμπελα" κατά 1,8% στο Δήμο Σπάτων-Αρτέμιδος, μείωση αρκετά μικρότερη από αυτή της συνολικής γεωργικής έκτασης στο Δήμο (-6%). Αυτό δείχνει πως η αμπελοκαλλιέργεια αποτελεί σημαντική παράμετρο της αγροτικής δραστηριότητας στο Δήμο Σπάτων. Επιπλέον, σημαντικό είναι πως τα 5.050 στρέμματα έκτασης που καταλαμβάνουν οι δενδρώδεις καλλιέργειες αφορούν στο σύνολο τους εκτάσεις με ελιές ελαιοποιήσιμες, καθώς η ελαιοκαλλιέργεια αποτελεί το δεύτερο σημαντικότερο κλάδο του πρωτογενούς τομέα παραγωγής της περιοχής.

Το 2010 η συνολική έκταση του Αττικού Αμπελώνα είναι 56.000 στρέμματα. Οι αμπελώνες της Δυτικής Αττικής καταλαμβάνουν 6.500 στρέμματα και της Ανατολικής Αττικής 49.500 στρέμματα. Από τους Δήμους της Ανατολικής Αττικής, για το 2010 ο Δήμος Σπάτων - Αρτέμιδος περιλαμβάνει 8.280 στρέμματα οινάμπελων (ΕΛΣΤΑΤ, 2015).

Διάγραμμα 1. Απεικόνιση των ποσοστιαίων χρήσεων γεωργικής γης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.2.3.3. Καλλιεργούμενη έκταση και παραγόμενη ποσότητα οινοποιήσιμων ποικιλιών αμπέλου στον Δήμο Σπάτων την περίοδο 2006-2010.

ΕΤΟΣ	ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΗ ΕΚΤΑΣΗ			ΠΑΡΑΓΩΓΗ	
	Συνολική	Με οινοποιήσιμες Ποικιλίες	Ποτίστηκαν	Ποσότητα που γλευκοποιήθηκε	Επιτραπέζια σταφύλια
2006	10.290	10.290	1.000	5.174.000	-
2007	10.280	10.280	1.000	3.168.000	-

2008	10.280	10.280	-	3.768.000	-
2009	9.180	9.180	300	4.668.000	-
2010	8.280	8.280	80	3.370.000	-
Μεταβολή 2006-2010	-19,1%	-19,1%	-80,0%	-34,9%	-

(Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ)

Από τον παραπάνω πίνακα μπορεί να εξαχθεί ένα πολύ χρήσιμο συμπέρασμα. Καθώς το διάστημα 2006-1010 στο Δήμο Σπάτων η μεταβολή σε οινάμπελα είναι της τάξης -19,1% και όπως είδαμε από προηγούμενο πίνακα η αντίστοιχη μεταβολή στο διάστημα 2000-2010 είναι της τάξης -1,8%, φαίνεται πως η παρακμή μερίδας αμπελοχώραφων και η μερική εγκατάλειψη της καλλιέργειας λόγω της οικιστικής ανάπτυξης ήταν αναλογικά πολύ μεγαλύτερη το διάστημα 2000-2006, πριν δηλαδή φανούν τα πρώτα σημάδια της κρίσης.

Η παραγόμενη ποσότητα οινοποιήσιμων σταφυλιών για το έτος 2010 ανέρχεται σε 3.370.000 κιλά παρουσιάζοντας μια μείωση της τάξης του 34,9% στην διάρκεια της πενταετίας. Επίσης παρουσιάστηκε μείωση της καλλιεργούμενης έκτασης καθώς και εκείνης που ποτίστηκε κατά 19,1% και 80% αντίστοιχα.

Από το σύνολο της έκτασης μόνο 80 στρέμματα ποτίστηκαν, γεγονός που αποδεικνύει ότι η καλλιέργεια της αμπέλου είναι ξηρική, οδηγώντας σε μικρές στρεμματικές αποδόσεις.

Το σύνολο της έκτασης αποτελείται δε από οινοποιήσιμες ποικιλίες αμπέλου, εκ των οποίων επικρατέστερη είναι το Σαββατιανό που παραδοσιακά καλλιεργείται στην περιοχή των Μεσογείων, ενώ σε μικρότερες εκτάσεις καλλιεργούνται άλλες ποικιλίες από τον κατάλογο των συνιστώμενων και επιτρεπόμενων για το συγκεκριμένο Αμπελουργικό Διαμέρισμα (Περιφέρεια Αττικής, 2014). Η αναλογία των οινοποιήσιμων ποικιλιών ακολουθεί σε γενικές γραμμές τις αναλογίες που φαίνονται στον ακόλουθο πίνακα, αν και δεδομένα ειδικά για την περιοχή του Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος δεν είναι διαθέσιμα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.2.3.4. Εκτάσεις των κυριότερων ποικιλιών οινοποιίας του ελληνικού αμπελώνα, 2012.

ΠΟΙΚΙΛΙΕΣ ΛΕΥΚΕΣ	ΕΚΤΑΣΗ (στρέμματα)	ΠΟΙΚΙΛΙΕΣ ΕΡΥΘΡΕΣ	ΕΚΤΑΣΗ (στρέμματα)
Σαββατιανό	113.060,3	Ροδίτης	91.280,0
Μοσχάτο	18.440,0	Αγιωργίτικο	36.190,0
Ασύρτικο	18.210,0	Ξινόμαυρο	22.400,0
Μοσχάτο Αλεξάνδρειας	8.210,0	Λιάτικο	22.218,0
Βιλάνα	6.520,0	Κοτσιφάλι	15.050,0
Αθήρι	6.420,0	Μοσχοφίλερο	10.950,0
Ρομπόλα	4.880,0	Μανδηλαριά	9.850,0
Sauvignon blanc	717,0	Cabernet Sauvignon	2.113,6
Chardonnay	693 ,0	Merlot	1.419,5
Ugni blanc	363,0	Syrah	1.041,4

(Πηγή: Σταυρακάκης, 2013)

Για το Αμπελουργικό Διαμέρισμα Στερεάς Ελλάδας στο οποίο υπάγεται και η περιοχή μελέτης και σύμφωνα με το άρθρο 81 του Κανονισμού (ΕΕ) 1308/2013, οι οινοποιήσιμες ποικιλίες αμπέλου, που επιτρέπεται να φυτεύονται, να αναφυτεύονται ή να εμβολιάζονται και που περιλαμβάνονται στην με Αριθ.813/16068/05-02-2014 (Β'225) απόφαση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων «Ταξινόμηση οινοποιήσιμων ποικιλιών αμπέλου και ποικιλιών σταφιδοποιίας», είναι οι εξής:

- ✚ Συνιστώμενες: Αττική Ν, Ραζακί Β, Σουλτανίνα Β, Φράουλα Rs, Alphonse Lavalee Ν, Cardinal Rs, Italia Β, Superior Seedless Β, Victoria Β

✚ Επιτρεπόμενες: Αετονύχι Β, Αυγουλάτο Β, Μοσχάτο Αμβούργου Ν, Μοσχάτο Αλεξάνδρειας Β, Σιδερίτης Rs, Calmeria Β, Crimson Seedless Rs, Muscat Reine des Vignes Β, Perlou Ν, Rutilia Β

Αντίστοιχα, οι συνιστώμενες ποικιλίες υποκειμένων αμπέλου είναι οι: 31 Richter, 99 R, 110 R, 41 Β Millardet de Grasset, 420 Α Millardet de Grasset, 1103 Paulsen, 140 Ruggeri, SO4.

Τα πιο σύγχρονα διαθέσιμα δεδομένα είναι του 2013 και είναι σε επίπεδο Περιφέρειας μόνο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.2.3.5. Συνολική έκταση οινάμπελων (σε στρέμματα) ανά περιφέρεια για την αμπελοοικονομική περίοδο 2010-2013.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	2010 ΕΚΤΑΣΗ (ΣΤΡ)	2013 ΕΚΤΑΣΗ (ΣΤΡ)	ΜΕΤΑΒΟΛΗ
Κρήτη	78.162,00	84.378	5,00%
Πελοποννήσου	118.177,60	82.459	-31,40%
Δ. Ελλάδα	91.150,70	70.008	-25,40%
Στερεάς	77.897,00	57.306	-29,30%
Αττικής	69.947,00	48.781	-32,30%
Κ. Μακεδονίας	48.108,60	45.534	-7,90%
Θεσσαλίας	43.030,00	37.099	-15,60%
Ν. Αιγαίου	41.624,00	29.952	-40,10%
Β. Αιγαίου	30.469,50	21.961	-30,40%
Ιονίων νήσων	29.905,00	21.838	-25,60%
Δ. Μακεδονίας	29.339,00	19.595	-26,00%
Αν. Μακεδονίας και Θράκης	19.760,00	14.202	-34,80%
Ηπείρου	6.943,60	6.714	-3,50%
ΣΥΝΟΛΟ	678.514,00	539.827	-23,00%

(Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ)

Όπως παρατηρούμε, και το 2010 και το 2013, η Περιφέρεια Αττικής είναι η 5η σε μέγεθος παραγωγική περιοχή με 48.781 στρέμματα, στην οποία παρουσιάστηκε μια σημαντική μείωση της καλλιεργούμενης έκτασης κατά 32,3% στην διάρκεια της τριετίας.

Συγκρίνοντας την συνολική έκταση μεταξύ των ετών 2010 και 2013 προκύπτει μείωση των καλλιεργούμενων στρεμμάτων κατά 23%, γεγονός που εν μέρει οφείλεται στο μέτρο της αναμπέλωσης. Κάτι τέτοιο, βέβαια συμβαίνει σε όλη την Ευρώπη, καθώς σύμφωνα με τα στοιχεία, το 2000 η Ευρώπη αντιπροσώπευε το 63% των παγκόσμιων επιφανειών σε αμπελώνες, ενώ το 2014 οι επιφάνειές της μειώθηκαν στο 54%. Αντίστοιχα, η Ασία αύξησε τις καλλιεργούμενες εκτάσεις από 19% σε 24%, με πρωταγωνίστρια την Κίνα που σήμερα κατέχει την δεύτερη θέση πίσω από την Ισπανία, ενώ στις επόμενες θέσεις ακολουθούν η Γαλλία και η Ιταλία (Agronews, 2015 a).

Η συνολική επιφάνεια αμπελώνων μειώθηκε από τα 7.847 Kha στα 7.537 Kha. Παρά τη μείωση των επιφανειών, η παραγωγή σταφυλιών για όλες τις χρήσεις παγκόσμια αυξήθηκε. Με το 80% της παγκόσμιας παραγωγής οίνου να παράγεται από 10 χώρες, η Ελλάδα κατατάσσεται στη 14η θέση της παγκόσμιας παραγωγής οίνου, ενώ στην πρώτη, δεύτερη και τρίτη θέση πλασάρονται διαχρονικά η Γαλλία, η Ιταλία και η Ισπανία (Agronews, 2015 b).

Η οικονομική κρίση όμως της χώρας μας, είχε ως αποτέλεσμα την επιστροφή μερίδας νέων στην αμπελοκαλλιέργεια και την αποκατάσταση παραμελημένων αμπελώνων. Δυστυχώς, στοιχεία που να μετρούν την στροφή αυτή στην καλλιέργεια δεν είναι διαθέσιμα, αλλά αρκεί μια βόλτα στην περιοχή των Σπάτων για να αποδείξει τα παραπάνω.

1.3 ΟΙΝΟΙ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΝΔΕΙΞΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΩΝ ΣΠΑΤΩΝ

Οι οίνοι ΠΓΕ (Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης), ως κατηγορία κρασιών δηλώνουν τη γεωγραφική καταγωγή τους, σε επίπεδο περιφέρειας, περιφερειακής ενότητας (δηλαδή των πρώην νομών της Ελλάδας, τουλάχιστον στις περισσότερες περιπτώσεις) ή μικρότερης περιοχής (όπως επαρχία και χωριό).

Στην αμπελουργική ζώνη των Σπάτων μπορούν να παραχθούν οι εξής οίνοι ΠΓΕ:

- ΠΓΕ Σπάτων
- ΠΓΕ Αττικής
- ΠΓΕ Στερεάς Ελλάδας
- ΠΓΕ Ρετσίνα Μεσογείων
- ΠΓΕ Ρετσίνα Σπάτων
- ΠΓΕ Ρετσίνα Αττικής

Πρακτικά όμως, έχει επικρατήσει εμπορικά η χρήση δύο ΠΓΕ: *ΠΓΕ Ρετσίνα Σπάτων* και *ΠΓΕ Σπάτων*. Το τελικό προϊόν του Αμπελουργικού Συνεταιρισμού Σπάτων δεν είναι προϊόν ΠΓΕ, αλλά ποσότητες ενδιάμεσου προϊόντος (μούστος) πωλούνται από τον Συνεταιρισμό σε τοπικά οινοποιεία για την παραγωγή οίνου ΠΓΕ.

Τα χαρακτηριστικά των οίνων αυτών αναφέρονται αναλυτικά στους τεχνικούς φακέλους του ΥΠΑΑΤ.

Ως *Οίνος ΠΓΕ Ρετσίνα Σπάτων* ορίζεται ο οίνος ο οποίος παράγεται με προσθήκη ρητίνης Πεύκης Χαλεπιού σε γλευκοποιημένα σταφύλια των ποικιλιών Σαββατιανό και Ροδίτη, πριν την έναρξη της αλκοολικής ζύμωσης. Ο αλκοολικός τίτλος του οίνου δεν θα πρέπει να ξεπερνά τα 13,5% vol, η μέγιστη περιεκτικότητα σε ολικά σάκχαρα είναι 4g/l, ενώ η ολική οξύτητα, εκφρασμένη σε τρυγικό οξύ θα πρέπει να είναι τουλάχιστον 4,5g/l. Ως προς τα οργανοληπτικά χαρακτηριστικά έχει χρώμα κίτρινο με χρυσές ή κεχριμπαρένιες ανταύγειες, μύτη ευχάριστη και σύνθεση με κυρίαρχο το άρωμα της ρητίνης και στόμα πλούσιο και έντονο με μέτρια οξύτητα και μακρά επίγευση. Η μέγιστη απόδοση ανά εκτάριο είναι 12.000 κιλά νωπά σταφύλια και 90 HL οίνου.

Ως *Οίνος ΠΓΕ Σπάτων* έχει οριστεί ο οίνος ο οποίος παράγεται εντός της οριοθετημένης περιοχής των Σπάτων του νομού Αττικής από σταφύλια της ποικιλίας Σαββατιανό κατά 80% και κατά το υπόλοιπο ποσοστό από συνιστώμενες για το νομό λευκές ποικιλίες. Ο ελάχιστος αποκτημένος αλκοολικός τίτλος του είναι 11,5% vol, η

μέγιστη περιεκτικότητα σε ολικά σάκχαρα είναι 9 g/l και η ολική οξύτητα εκφρασμένη σε τρυγικό οξύ δεν θα πρέπει να ξεπερνά τα 7,5 g/l. Όσον αφορά τα οργανοληπτικά χαρακτηριστικά έχει χρώμα ανοιχτοκίτρινο έως κίτρινο με χρυσαφί ανταύγειες και άρωμα εσπεριδοειδών, λευκόσαρκων φρούτων και λουλουδιών. Η μέγιστη απόδοση ανά εκτάριο για την ποικιλία Σαββατιανό είναι 12.000 κιλά νωπά σταφύλια ενώ η μέγιστη απόδοση σε οίνο ανέρχεται σε 90 HL. Στην περιοχή παράγονται δώδεκα οίνοι ΠΓΕ Σπάτων από δέκα παραγωγούς.

1.4 Ο ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΣΠΑΤΩΝ

Στις 11 Οκτωβρίου 1933 ιδρύθηκε ο Αμπελουργικός Συνεταιρισμός Σπάτων, που λειτούργησε αρχικά ως «Αναγκαστικός Αμπελουργικός Συνεταιρισμός Σπάτων». Αποτελούσε τον 5^ο κατά σειρά ίδρυσης συνεταιρισμό στην περιοχή, σε μια εποχή κατά την οποία στην Ελλάδα για την ενίσχυση του αγροτικού πληθυσμού επικρατούσε το Συνεταιριστικό Κίνημα, ακολουθώντας τις ευρωπαϊκές τάσεις οργάνωσης του αγροτικού χώρου. Είχαν προηγηθεί το 1923 η συγκρότηση του Σ.Α.Α.Κ. Βρουβά (Συνεταιρισμός Αποκατάστασης Ακτημόνων Καλλιεργητών) με σκοπό τη διανομή της μοναστηριακής γής, το 1924 ο «Ελαιουργικός Συνεταιρισμός» και το 1925 ο «Συνεταιρισμός Κοινής Χρήσης Μηχανών», ενώ το 1936 ιδρύθηκε ο «Γεωργικός Προμηθευτικός Συνεταιρισμός» (ΚΕΟΣΟΕ, 2015). Σκοπός αυτής της αναγκαστικότητας ήταν να προωθηθεί η παραγωγή των σταφυλιών εισπράττοντας ποσοστό 3% επί της παραγωγής του κάθε συνεταιίρου για την συντήρηση και λειτουργία του.

Λόγω της σταδιακής καταστροφής των αμπελιών της περιοχής από την φυλλοξήρα, το διάστημα 1950-1956 μειώθηκε δραματικά η παραγωγή σταφυλιών και ο Συνεταιρισμός παρήκμασε. Μετά την αναμπέλωση όμως, που πραγματοποιήθηκε το διάστημα 1956-1958 και περίπου έως το 1962, οπότε τα νεόφυτα πρέμνα ήταν και πάλι σε παραγωγικό στάδιο, δημιουργήθηκαν νέες ανάγκες για έναν Συνεταιρισμό που θα ανταποκρινόταν στις καινούργιες απαιτήσεις (Πολιτιστικός Σύλλογος Σπάτων, 2015).

Έτσι, τον Ιούνιο του 1971 με πρωτοβουλία ενός δυναμικού Δ.Σ. της εποχής αρχίζει η επαναλειτουργία του, με καινούργιο σύγχρονο μηχανολογικό εξοπλισμό και τη δημιουργία καινούργιων υπερσύγχρονων για την εποχή αποθηκευτικών χώρων για μούστο και κρασί. Από το έτος 1986 έως σήμερα ο Συνεταιρισμός έπαψε να είναι

αναγκαστικός και λειτουργεί ως «Αγροτικός Αμπελουργικός Συνεταιρισμός Σπάτων». Αποτελεί δε μέλος της Κεντρικής Συνεταιριστικής Ένωσης Αμπελοοινικών Προϊόντων (ΚΕΟΣΟΕ) που αποτελεί σε ανώτατο επίπεδο τον φορέα της συλλογικής εκπροσώπησης των συνεταιρισμένων Ελλήνων αμπελουργών και των οινοποιητικών συνεταιρισμών, ως Κλαδική Συνεταιριστική Οργάνωση τρίτου βαθμού.

Εικόνα 2. Αμπελουργικός Συνεταιρισμός Σπάτων.

Το 2015 αριθμεί 455 μέλη-συνεταιριστές, εκ των οποίων τα 276 είναι ενεργά και παραδίδουν προϊόν στον Αμπελουργικό Συνεταιρισμό. Οι 276 αυτοί παραγωγοί καλλιεργούν-διαχειρίζονται συνολικά 4.173,2 στρέμματα αμπελοκαλλιέργειας. Το διάστημα μεταξύ του οικονομικού έτους 2010 και μέχρι και το 2013, ο Αμπελουργικός Συνεταιρισμός διεισδύει πιο δυναμικά στην αγορά οίνου και η κάθε χρονιά κλείνει με αύξηση τζίρου της τάξης του +25%. Η ανοδική αυτή πορεία ανακόπηκε το 2014, καθώς παρατηρήθηκε πτώση κατά 17%, πιθανώς λόγω της κρίσης και της μείωσης της αγοραστικής δύναμης των καταναλωτών (Αμπελουργικός Συνεταιρισμός Σπάτων, 2015).

Μερικά στοιχεία σχετικά με τον κύκλο εργασιών του Αμπελουργικού Συνεταιρισμού Σπάτων, την απορροφούμενη ποσότητα και την τιμή παραγωγού για τις δύο κύριες ποικιλίες σταφυλιών φαίνονται στους ακόλουθους πίνακες και γραφήματα.

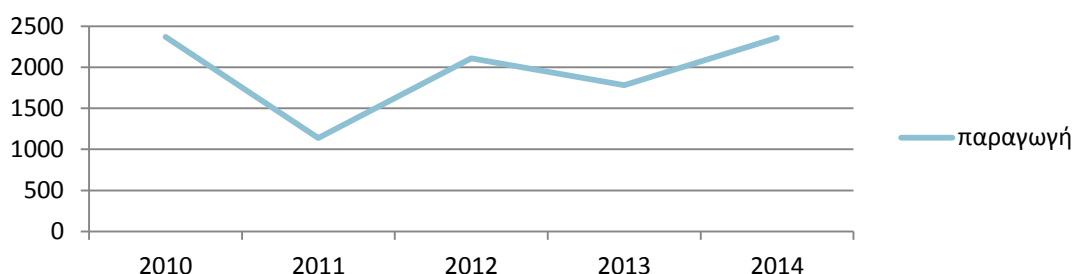
Πίνακας 1.4.1. Παραγωγή που απορροφήθηκε από τον Αμπελουργικό Συνεταιρισμό Σπάτων σε τn κατά τα πέντε τελευταία έτη.

Οικονομικό Έτος	Παραγωγή που απορροφήθηκε (Σαββατιανό)	Παραγωγή που απορροφήθηκε (Ροδίτης)
2010	2.370	65
2011	1.138	68
2012	2.110	66
2013	1.780	67
2014	2.360	100

(Πηγή: Αμπελουργικός Συνεταιρισμός Σπάτων, 2015)

Παρατηρούμε ότι η παραγωγή που απορροφάται από τον συνεταιρισμό δεν ακολουθεί κάποια συγκεκριμένη τάση, αφού η παραγωγή σταφυλιού κάθε έτος επηρεάζεται από πάρα πολλούς παράγοντες. Για το έτος 2014, που αποτελεί και το έτος αναφοράς γι' αυτή την μελέτη, παρατηρούμε ότι η ποσότητα που παρέλαβε ο Αμπελουργικός Συνεταιρισμός κινήθηκε στα υψηλότερα επίπεδα των τελευταίων ετών. Ακολουθεί και απεικόνιση των ποσοτήτων που αφορούν το Σαββατιανό στο παρακάτω γράφημα.

Παραγωγή Σαββατιανού που απορροφήθηκε από τον Αμπελουργικό Συνεταιρισμό Σπάτων

Διάγραμμα 2. Παραγωγή που απορροφήθηκε από τον Αμπελουργικό Συνεταιρισμό Σπάτων σε τn. (Πηγή: Αμπελουργικός Συνεταιρισμός Σπάτων, 2015).

Σύμφωνα, με την πρώτη εκτίμηση της ελληνικής οινοπαραγωγής για την περίοδο 2015/2016 που απέστειλε το τμήμα οίνου του ΥΠΑΠΕΝ στην Commission ανταποκρινόμενο στις υποχρεώσεις της που απορρέουν από την κοινοτική νομοθεσία, ο όγκος της φετινής οινοπαραγωγής είναι ο μικρότερος από το 1990, ενώ και πριν το 1990 δεν έχει καταγραφεί τόσο χαμηλή παραγωγή. Η φετινή εκτίμηση είναι κατά 5,4% μικρότερη από την περσινή, κατά 12,3% μικρότερη από τον μέσο όρο της τελευταίας πενταετίας και κατά 30,5 % χαμηλότερη από τον μέσο όρο της τελευταίας δεκαετίας. Η κάθετη πτώση της παραγωγής οφείλεται κυρίως στις καιρικές συνθήκες του Σεπτεμβρίου (κυρίως βροχοπτώσεις και υψηλή υγρασία) οι οποίες επηρέασαν αρνητικά μεγάλες αμπελουργικές περιοχές όπως των Μεσογείων κ.α., περιοχές που ήδη είχαν παρουσιάσει προβλήματα από τις αρχές του καλοκαιριού (ΥΠΑΑΤ, 2015).

Στον πίνακα που ακολουθεί αποτυπώνεται η διακύμανση των τιμών με τις οποίες αμείβονται οι παραγωγοί για τις ποσότητες Σαββατιανού και Ροδίτη που παραδίδουν στον Αμπελουργικό Συνεταιρισμό Σπάτων τα πέντε τελευταία έτη.

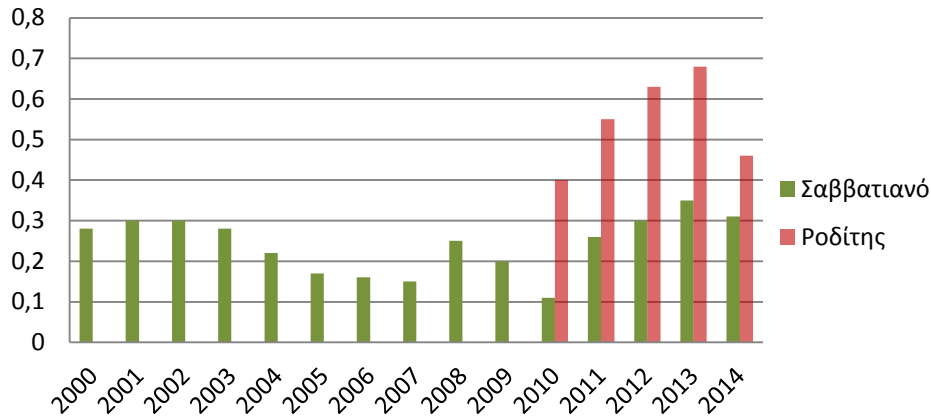
Πίνακας 1.4.2. Διακύμανση τιμών από τον Αμπελουργικό Συνεταιρισμό Σπάτων για τις ποικιλίες Σαββατιανό και Ροδίτης κατά τα πέντε τελευταία έτη.

Έτος	Τιμή παραγωγού (Σαββατιανό) €/κιλό	Τιμή παραγωγού (Ροδίτης) €/κιλό
2010	0,11	0,40
2011	0,26	0,55
2012	0,30	0,63
2013	0,35	0,68
2014	0,31	0,46

(Πηγή: Αμπελουργικός Συνεταιρισμός Σπάτων, 2015)

Στο Διάγραμμα 3, αποτυπώνονται οι τιμές παραγωγού για το Σαββατιανό από το 2000 και μετά ενώ για το Ροδίτη από το 2010 και μετά. Παρατηρούμε ότι μόνο το 2013 με τιμή παραγωγού 0,35 και το 2014 με 0,31 οι τιμές για το Σαββατιανό ξεπέρασαν το φράγμα των 0,30 €/kgr.

Διάγραμμα 3. Διαμόρφωση τιμών για τις ποικιλίες Σαββατιανό και Ροδίτης στον Αμπελουργικό Συνεταιρισμό Σπάτων.

(Πηγή: Αμπελουργικός Συνεταιρισμός Σπάτων, 2015)

Ο Αμπελουργικός Συνεταιρισμός είναι εγκατεστημένος σε χώρο ιδιόκτητο εμβαδού 13.000 τ.μ. στην είσοδο της Πόλης των Σπάτων. Δραστηριοποιείται στο λιανικό και χονδρικό εμπόριο μούστου και κρασιού χύμα και εμφιαλωμένου, λευκού και ερυθρού, γλευκοποιώντας και οινοποιώντας την βασική λευκή ποικιλία του μεσογείτικου κάμπου «σαββατιανό» (ΚΕΟΣΟΕ, 2015).

Από υλικοτεχνικό εξοπλισμό, ο Συνεταιρισμός διαθέτει:

- ✚ Δύο σταφυλοδόχους, εκ των οποίων η μία είναι η μεγαλύτερη πανελλαδικά με έναν μονοκόμματο κοχλία μήκους 18 m.
- ✚ Έξι πιεστήρια, εκ των οποίων τέσσερα είναι συνεχούς και δύο πνευματικά 30 και 50 τόνων, αντίστοιχα.
- ✚ Δύο γεφυροπλάστιγγες δυναμικότητας 40 και 60 τόνων, αντίστοιχα.
- ✚ Υπερσύγχρονη ψυκτική μονάδα για ελεγχόμενη ζύμωση και σταθεροποίηση.
- ✚ Αποθηκευτικούς χώρους για μούστο και κρασί χωρητικότητας 4.100.000 lt., εκ των οποίων 31 ανοξείδωτες δεξαμενές και 36 κτιστές δεξαμενές μοναδικής τεχνοτροπίας της προπολεμικής εποχής. Από αυτές ωστόσο χρησιμοποιούνται σήμερα μόνο οι ανοξείδωτες δεξαμενές, εκ των οποίων οι 7 είναι χωρητικότητας 100 τόνων και οι υπόλοιπες 75 τόνων.
- ✚ Λογιστήριο που λειτουργεί και ως πωλητήριο.
- ✚ Οινολογικό εργαστήριο.
- ✚ Αίθουσα συνελεύσεων.

Τέλος αξίζει να αναφέρουμε πως, από τις 21 Σεπτεμβρίου του 2011 ισχύει νέο Θεσμικό πλαίσιο για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, τις συλλογικές οργανώσεις και την επιχειρηματικότητα του αγροτικού κόσμου (ΝΟΜΟΣ 4015/ΦΕΚ 210/Α/21.9.2011). Το πλαίσιο αυτό, κύριο σκοπό έχει την αξιολόγηση της ευρωστίας των Αγροτικών Συνεταιρισμών, να εποπτεύσει την σύννομη λειτουργία τους και να τους βοηθήσει στο έργο τους.

Βασικό εργαλείο της Εποπτικής Αρχής (που είναι το ΥΠΑΑΤ) είναι πλέον, το Εθνικό Μητρώο Αγροτικών Συνεταιριστικών και Διεπαγγελματικών Οργανώσεων που συστάθηκε με τον παραπάνω νόμο (με το ν. 4277/2014 αντικαταστάθηκε η αρχική επωνυμία του) και είναι μια ηλεκτρονική βάση δεδομένων και πληροφοριών. Ο Αγροτικός Συνεταιρισμός Σπάτων έχει ελεγχθεί και ενταχθεί στο Μητρώο αυτό, με Α.Μ. 0907002.

Αξιο αναφοράς είναι πως από την άλλη μεριά, η ΚΕΟΣΟΕ αναζητά ρόλο ως προς το τρέχον Νομοθετικό πλαίσιο και προσανατολίζεται να μετατραπεί σε Κλαδικό Αγροτικό Συνεταιρισμό. Μέχρι να αποσαφηνιστεί από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, επακριβώς τι μπορεί να κάνει ένας Κλαδικός Συνεταιρισμός, η ΚΕΟΣΟΕ βλέπει ότι δεν έχει άλλη επιλογή, προκειμένου να διατηρηθεί ως οντότητα. Το πρόβλημα προέκυψε επειδή από το 1990 έχει απωλέσει την εμπορική και παραγωγική της δραστηριότητα. Σύμφωνα με το νόμο, οι Κλαδικοί Α.Σ. θα έχουν μέλη φυσικά πρόσωπα (αγρότες) και μόνο 3% νομικά πρόσωπα (Α.Σ. και ΑΕΣ). Για την ΚΕΟΣΟΕ αυτό σημαίνει πως μπορεί να εγγράψει ως μέλη της ακόμα και όλους τους αμπελουργούς της Ελλάδας, οι οποίοι θα ξεκαθαριστεί πως είναι ενεργοί. Το κρισιμότερο σημείο όλου του θέματος είναι αυτή η πρόβλεψη για την εγγραφή του 3% των υγιών νομικών προσώπων. Χωρίς αυτή, η νέα ΚΕΟΣΟΕ θα βρεθεί εκτός οίνου και θα εκπροσωπεί ουσιαστικά μόνο αμπελουργούς (Agronews, 2015c).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΠΙΤΟΠΙΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

2.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η έρευνα διενεργήθηκε στην περιοχή των Σπάτων αφού όπως αναφέρθηκε και στο προηγούμενο κεφάλαιο η συγκεκριμένη περιοχή παρουσιάζει πολύ μεγάλο ενδιαφέρον λόγω της παράδοσης που έχει στην Αμπελοκαλλιέργεια αλλά και λόγω των τεράστιων δυνατοτήτων για ανάπτυξη, λόγω της γειτνίασής της με το εμπορικό και οικονομικό κέντρο της Ελλάδας, την Αθήνα. Η συλλογή των στοιχείων που χρησιμοποιήθηκαν στην έρευνα αυτή έγινε με την συμπλήρωση ερωτηματολογίων από αμπελοκαλλιεργητές του Δήμου Σπάτων και πιο συγκεκριμένα από μέλη του Αγροτικού Αμπελουργικού Συνεταιρισμού Σπάτων. Οι περισσότερες συνεντεύξεις διεξήχθησαν στα γραφεία του Αμπελουργικού Συνεταιρισμού, δίνοντας στους παραγωγούς μια επιπλέον αίσθηση οικειότητας και εμπιστοσύνης που τους βοήθησε να ξεπεράσουν τους αρχικούς τους ενδοιασμούς. Για την ενίσχυση του αισθήματος της ασφάλειας των παραγωγών, το Εργαστήριο Πολιτικής Οικονομίας & Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης του Γ.Π.Α., μας είχε χορηγήσει έγγραφο το οποίο ανέφερε ρητά και κατηγορηματικά ότι τα στοιχεία θα ήταν ανώνυμα, εμπιστευτικά και αυστηρά για επιστημονική χρήση για την εκπόνηση της έρευνας.

Η κάθε συνέντευξη είχε διάρκεια από 20-120 λεπτά και η απόκλιση αυτή οφείλονταν στο πλήθος των καλλιεργειών κάθε παραγωγού, την ηλικία του, την διάθεση που είχε προκειμένου να απαντήσει στις ερωτήσεις που τον δυσκόλευαν, το μορφωτικό του επίπεδο και το χρόνο που είχε στην διάθεσή του. Η πλειονότητα των παραγωγών που τελικά δέχτηκαν να πάρουν μέρος στις συνεντεύξεις ήταν θετικά προκατειλημμένοι και παρά τις αρχικές τους επιφυλάξεις, ανταποκρίθηκαν στις απαιτήσεις μιας δύσκολης κατά κοινή δική τους ομολογία συνέντευξης, καθώς το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε αποτελείται από τέσσερις ενότητες, οι οποίες αναφέρονται σε δημογραφικά στοιχεία, στους συντελεστές παραγωγής, σε οικονομικά στοιχεία και στον τρόπο διάθεσης των παραγόμενων προϊόντων της γεωργικής εκμετάλλευσης.

2.2 Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

Το τελικό δείγμα αποτελούνταν από 35 αμπελοκαλλιεργητές του Αγροτικού Αμπελουργικού Συνεταιρισμού Σπάτων και προέκυψε χρησιμοποιώντας ως τεχνική δειγματοληψίας την στρωματοποιημένη δειγματοληψία της άριστης κατανομής κατά Neyman. Κατά τη δειγματοληψία αυτή ο πληθυσμός, με βάση ορισμένα κριτήρια κατατάσσεται σε ομοιογενείς ομάδες, σε καθεμία από τις οποίες λαμβάνεται ένα τυχαίο δείγμα (Σιάρδος, 1997). Στην συγκεκριμένη περίπτωση ως κριτήριο χρησιμοποιήθηκε η ιδιόκτητη έκταση των παραγωγικών αμπελώνων σε εκτάρια, την οποία είχε δηλώσει ο κάθε παραγωγός στον συνεταιρισμό.

Ο πληθυσμός χωρίστηκε σε 3 ομάδες, οι οποίες ήταν οι εξής:

- ΟΜΑΔΑ I: Στην ομάδα αυτή εντάσσονται οι μικρές εκμεταλλεύσεις με ιδιόκτητη έκταση αμπελώνων από 0,08 έως 1,0 εκτάρια.
- ΟΜΑΔΑ II: Στην ομάδα αυτή εντάσσονται οι μεσαίες εκμεταλλεύσεις με έκταση από 1,01 έως 2,0 εκτάρια.
- ΟΜΑΔΑ III: Στην τελευταία ομάδα ανήκουν οι μεγάλες εκμεταλλεύσεις με έκταση μεγαλύτερη των 2,0 εκταρίων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.2.1. Κατανομή των εκμεταλλεύσεων σε ομάδες με βάση την ιδιόκτητη έκταση του παραγωγικού αμπελώνα.

Μέγεθος Εκμετάλλευσης	Πληθυσμός σε κάθε στρώμα (N_h)	Τυπική απόκλιση (S_h)	S_h^2	$N_h * S_h^2$	$N_h^2 * S_h^2$
0,08-1,0 ha	145	0,3	0,06	9,06	1.314,1
1,01-2,0 ha	84	0,3	0,09	7,56	635,0
>2,0 ha	47	1,4	1,82	85,66	4.025,9
ΣΥΝΟΛΟ	276			102,30	5.975,0

Για τον προσδιορισμό του δείγματος χρησιμοποιήθηκαν οι τύποι:

- Για την επιλογή του μεγέθους του δείγματος:

$$n = (\sum N_h * S_h)^2 / (N^2 * D^2 + \sum N_h * S_h^2)$$

- Για την κατανομή του συνολικού μεγέθους στα επιμέρους στρώματα:

$$n_h = [(N_h * S_h) / (\sum N_h * S_h)] * n$$

όπου $D = d/z$, το επιθυμητό τυπικό σφάλμα
 με $D=0,13$ η επιζητούμενη ακρίβεια
 και $z=2$ ο συντελεστής αξιοπιστίας

Το δείγμα των 35 παραγωγών που προέκυψε εφαρμόζοντας τον τύπο καθώς και ο αριθμός των παραγωγών ανά ομάδα παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.2.2. Αριθμός παραγωγών του δείγματος ανά ομάδα.

Ομάδες παραγωγών	Πληθυσμός	Δείγμα
I	145	10
II	84	7
III	47	18
ΣΥΝΟΛΟ	276	35

Βέβαια, με την ολοκλήρωση των συνεντεύξεων, διαπιστώθηκε ένα σοβαρό πρόβλημα. Τα ιδιόκτητα εκτάρια των εκμεταλλεύσεων που ήταν καταχωρημένα στα αρχεία του Αμπελουργικού Συνεταιρισμού και βάσει των οποίων έγινε η κατανομή των εκμεταλλεύσεων στις προαναφερθείσες ομάδες, σε όλες τις περιπτώσεις τροποποιούνταν σύμφωνα με τα νέα στοιχεία που προέκυπταν από τις πραγματοποιηθείσες συνεντεύξεις και προκειμένου να είμαστε συνεπείς ως προς τα κριτήρια που είχαμε επιλέξει για την αρχική κατανομή, έπρεπε να προχωρήσουμε σε αναδιάρθρωση των ομάδων. Μια αναλυτική απεικόνιση της αρχικής κατανομής, του παραπάνω προβλήματος, καθώς και πώς αυτό επηρέασε και διαμόρφωσε την τελική σύνθεση των ομάδων που προέκυψε με την ανακατανομή του αρχικού δείγματος, δίνεται στους πίνακες που ακολουθούν.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.2.3. Αρχική κατανομή των Ομάδων Εκμεταλλεύσεων και διορθωμένα στοιχεία (εκτάρια) που προέκυψαν με τις προσωπικές συνεντεύξεις.

ΟΜΑΔΑ Ι		ΟΜΑΔΑ ΙΙ		ΟΜΑΔΑ ΙΙΙ	
Αρχική Κατανομή (ha)	Διορθωμένα Στοιχεία (ha)	Αρχική Κατανομή (ha)	Διορθωμένα Στοιχεία (ha)	Αρχική Κατανομή (ha)	Διορθωμένα Στοιχεία (ha)
0,90	1,0	1,50	2,0	2,90	4,0
0,80	1,0	1,67	2,0	2,48	4,7
0,24	0,6	1,05	1,6	4,00	6,3
0,51	1,0	1,63	3,0	2,47	5,0
0,71	1,0	1,40	3,5	2,41	4,9
0,16	1,0	1,66	6,0	2,98	3,5
0,40	1,0	1,44	3,3	4,65	7,0
0,62	2,0			2,75	3,5
0,9	6,0			2,39	3,0
0,65	1,5			3,21	5,3
				6,06	6,5
				2,85	4,0
				6,28	12,0
				3,30	3,3
				5,00	8,0
				2,08	4,5
				2,30	3,5
				3,21	5,2

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.2.4. Τελική κατανομή των Ομάδων Εκμεταλλεύσεων (βάσει ιδιόκτητων εκταρίων).

ΟΜΑΔΑ Ι		ΟΜΑΔΑ ΙΙ		ΟΜΑΔΑ ΙΙΙ	
Αρχική Κατανομή (ha)	Τελική Κατανομή (ha)	Αρχική Κατανομή (ha)	Τελική Κατανομή (ha)	Αρχική Κατανομή (ha)	Τελική Κατανομή (ha)
0,90	1,0	1,50	2,0	2,90	4,0
0,80	1,0	1,67	2,0	2,48	4,7
0,24	0,6	1,05	1,6	4,00	6,3
0,51	1,0	0,62	2,0	2,47	5,0
0,71	1,0	0,65	1,5	2,41	4,9
0,16	1,0			2,98	3,5
0,40	1,0			4,65	7,0
				2,75	3,5
				2,39	3,0
				3,21	5,3
				6,06	6,5
				2,85	4,0
				6,28	12,0
				3,30	3,3
				5,00	8,0
				2,08	4,5
				2,30	3,5
				3,21	5,2
				0,9	6,0
				1,63	3,0
				1,40	3,5
				1,66	6,0
				1,44	3,3

Από τον Πίνακα 2.2.4 παρατηρούμε ότι οι ομάδες που είχαν διαρροή ήταν η Ομάδα Ι & ΙΙ και η ομάδα που ενισχύθηκε ήταν η Ομάδα ΙΙΙ. Αυτό σημαίνει ότι οι παραγωγοί του Αμπελουργικού Συνεταιρισμού Σπάτων είχαν μεγαλύτερο ιδιόκτητο κλήρο απ' αυτόν που αρχικά υπολογίζαμε και αυτό συμβαίνει γιατί, κατόπιν διευκρινίσεων που ζητήθηκαν και από κάποιους παραγωγούς αλλά και από την

Διοίκηση του Συνεταιρισμού, προέκυψε ότι οι εκτάσεις οι οποίες δήλωναν οι παραγωγοί στη συνέντευξη ήταν εκείνες τις οποίες διαχειρίζονταν και χαρακτηρίζονταν ως οικογενειακή περιουσία και όχι ως ατομική. Πιο συγκεκριμένα, αυτές οι εκτάσεις είχαν παραχωρηθεί από μέλη της οικογένειας τους, τα οποία δεν ήταν σε θέση να τα καλλιεργήσουν ή απλώς πρόκειται για οικογενειακή περιουσία που δεν τους έχει ακόμα νόμιμα μεταβιβαστεί και μένει να διερευνήσουμε τι αντίκτυπο θα έχει αυτό στα αποτελέσματα της έρευνάς μας.

Το τελικό δείγμα, περιλαμβάνει 7 παραγωγούς που ανήκουν στην Ομάδα I, 5 παραγωγούς που ανήκουν στην Ομάδα II, εκ των οποίων οι δυο παραγωγοί μετακινήθηκαν από την Ομάδα I και 23 παραγωγούς που ανήκουν στην Ομάδα III, εκ των οποίων οι 4 παραγωγοί μετακινήθηκαν από την Ομάδα II και ο ένας από την Ομάδα I.

Ακολουθεί πίνακας που απεικονίζει την τελική διαμόρφωση του δείγματος.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.2.5. Αριθμός παραγωγών του τελικού δείγματος ανά ομάδα.

Ομάδες Εκμεταλλεύσεων	Πληθυσμός	Τελικό Δείγμα
I	145	7
II	84	5
III	47	23
ΣΥΝΟΛΟ	276	35

2.3 ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΠΙΤΟΠΙΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Στην παρούσα ενότητα αναλύονται τα αποτελέσματα της επιτόπιας έρευνας και παρατίθενται τα στοιχεία ανά Ομάδα Εκμεταλλεύσεων. Παρατίθενται πίνακες και στοιχεία για τα κυριότερα χαρακτηριστικά των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, όπως η έκταση του διαθέσιμου εδάφους, η ανθρώπινη απασχόληση οικογενειακή και ξένη, εντός και εκτός της γεωργικής εκμετάλλευσης και τα οικονομικά αποτελέσματα των γ.ε όπως είναι η ακαθάριστη πρόσοδος, το γεωργικό εισόδημα, το κέρδος κ.ά. καθώς και οι παραγωγικές δαπάνες των γ.ε. Στις υποενότητες που ακολουθούν και στους αντίστοιχους πίνακες, δίνεται ο μέσος όρος για κάθε Ομάδα Εκμεταλλεύσεων και ο μέσος όρος του συνόλου των εκμεταλλεύσεων.

2.3.1 ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ

Στον πρώτο πίνακα για αυτή την ενότητα παραθέτουμε τα διαρθρωτικά στοιχεία τόσο των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, όσο και των αμπελώνων πάντα ανά ομάδα εκμεταλλεύσεων. Τα στοιχεία αυτά περιλαμβάνουν την συνολική χρησιμοποιούμενη έκταση, το ποσοστό της ενοικιαζόμενης και της αρδευόμενης έκτασης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.1.1. Διαρθρωτικά Στοιχεία των Εκμεταλλεύσεων (για το σύνολο των καλλιεργειών).

	Συνολική Χρησιμοποιούμενη Έκταση (στρ.)	Ποσοστό Ενοικιαζόμενης Έκτασης (%)	Ποσοστό Αρδευόμενης Έκτασης (%)
Ομάδα I	14,3	0	0
Ομάδα II	35,2	10,9	0
Ομάδα III	69,2	1,6	3,9
Σύνολο	39,6	4,2	1,3

Πηγή: Ανάλυση στοιχείων της επιτόπιας έρευνας

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Πίνακα 2.3.1.1 ο συνολικός μέσος όρος έκτασης για όλες τις γ.ε είναι 39,6 στρ. ενώ η συνολική έκταση που καταλαμβάνουν οι 35 γ. ε που μελετάμε είναι 1.868,2 στρ. Από αυτές το 95,8% είναι ιδιόκτητες εκτάσεις και το 4,2% είναι ενοικιαζόμενες εκτάσεις και αναλογούν σε 50 στρ. της συνολικής έκτασης των εκμεταλλεύσεων. Τέλος, μόνο η Ομάδα III περιέχει αρδευόμενες εκτάσεις που αντιστοιχούν σε ποσοστό μόλις 3,9% επί του συνόλου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.1.2. Διαρθρωτικά Στοιχεία των Αμπελώνων.

	Συνολική Χρησιμοποιούμενη Έκταση (στρ.)	Ποσοστό Ενοικιαζόμενης Έκτασης (%)	Ποσοστό Αρδευόμενης Έκτασης (%)
Ομάδα I	9,4	0	0
Ομάδα II	24,2	13,3	0
Ομάδα III	50,2	1,9	4,5
Σύνολο	27,9	5,1	1,5

Πηγή: Ανάλυση στοιχείων της επιτόπιας έρευνας

Σύμφωνα με τον Πίνακα 2.3.1.2 ο συνολικός μέσος όρος έκτασης για τους αμπελώνες των 35 γ.ε είναι 27,9 στρ. ενώ αντίστοιχα η συνολική έκταση που καταλαμβάνουν είναι 1341 στρ. δηλαδή το 71,8% επί της συνολικής έκτασης των γ.ε. Από αυτούς το 94,9% είναι ιδιόκτητες εκτάσεις και μόλις το 5,1% είναι ενοικιαζόμενες εκτάσεις. Τέλος, οι αρδευόμενες εκτάσεις των αμπελώνων αντιστοιχούν σε ποσοστό μόλις 1,5% επί του συνόλου, δηλαδή οι αμπελώνες στα Σπάτα είναι κατά κανόνα ξηρικοί.

2.3.2. ΕΤΗΣΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Σε αυτή την ενότητα θα παρουσιάσουμε τις πραγματικές ώρες απασχόλησης εντός των γ.ε από μέλη της οικογένειας ή από ξένους εποχικούς ή μόνιμους εργάτες, εκφρασμένες σε Μονάδες Ανθρώπινης Εργασίας, δηλαδή σε ισοδύναμα ανθρωποέτη (1 Μ.Α.Ε.=1750 ώρες). Επίσης θα παρουσιάσουμε και την συνολική οικογενειακή απασχόληση τόσο εντός, όσο και εκτός της γ.ε ανά ομάδα εκμεταλλεύσεων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.2.1. Ανθρώπινη απασχόληση εντός της γεωργικής εκμετάλλευσης.

	Οικογενειακή		Ξένη		Συνολική	
	Ώρες	ΜΑΕ	Ώρες	ΜΑΕ	Ώρες	ΜΑΕ
Ομάδα Ι	425	0,24	89	0,05	514	0,29
Ομάδα ΙΙ	805	0,46	198	0,11	1.003	0,57
Ομάδα ΙΙΙ	1.243	0,71	566	0,32	1.809	1,03
Σύνολο	824	0,47	284	0,16	1.109	0,63

Πηγή: Ανάλυση στοιχείων της επιτόπιας έρευνας

Στον Πίνακα 2.3.2.1 παρουσιάζονται τα στοιχεία για την οικογενειακή και ξένη απασχόληση κάθε Ομάδας Εκμεταλλεύσεων. Συνολικά, η οικογενειακή και ξένη απασχόληση είναι για την Ομάδα Ι 0,29 Μ.Α.Ε., για την Ομάδα ΙΙ είναι 0,57 Μ.Α.Ε., για την Ομάδα ΙΙΙ είναι 1,03 Μ.Α.Ε. και έχουν συνολικό μέσο όρο 0,63 Μ.Α.Ε.

Πιο αναλυτικά, παρατηρούμε ότι στην Ομάδα Ι η οικογενειακή απασχόληση είναι 0,24 Μ.Α.Ε., για την Ομάδα ΙΙ είναι 0,46 Μ.Α.Ε., για την Ομάδα ΙΙΙ είναι 0,71 Μ.Α.Ε. και έχουν συνολικό μέσο όρο 0,47 Μ.Α.Ε. Οι διαφορές που παρατηρούνται μεταξύ των τριών Ομάδων οφείλεται στο γεγονός ότι έχουν σημαντικές διαφορές στις εκτάσεις που διαθέτουν οι γ.ε. και τα μεγέθη της έκτασης των εκμεταλλεύσεων και

της απαιτούμενης οικογενειακής εργασίας φαίνεται ότι είναι ανάλογα. Όσον αφορά την ξένη απασχόληση, παρατηρούμε ότι η Ομάδα I έχει 0,05 Μ.Α.Ε., η Ομάδα II έχει 0,11 Μ.Α.Ε., η Ομάδα III έχει 0,32 Μ.Α.Ε. και έχουν συνολικό μέσο όρο 0,16 Μ.Α.Ε. Η ξένη απασχόληση αυξάνεται όσο αυξάνεται το μέγεθος της εκμετάλλευσης και αφορά κυρίως αλλοδαπούς οι οποίοι εργάζονται εποχικά με τις μεγαλύτερες απαιτήσεις για εποχική εργασία να εμφανίζονται στην περίοδο του τρύγου των αμπελώνων και δευτερευόντως στο χειμερινό κλάδεμα, στα χλωρά ή θερινά κλαδέματα και στο θειάφισμα. Το ημερομίσθιο στην περιοχή μελέτης κυμαίνεται μεταξύ 25 € και 40 €, με συχνότερη αμοιβή τα 30 €.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.2.2. Οικογενειακή απασχόληση.

	Εντός γ. εκμ.		Εκτός γ. εκμ.		Συνολική	
	Ώρες	ΜΑΕ	Ώρες	ΜΑΕ	Ώρες	ΜΑΕ
Ομάδα I	425	0,24	2.371	1,36	2.797	1,60
Ομάδα II	805	0,46	1.245	0,71	2.050	1,17
Ομάδα III	1.243	0,71	1.545	0,88	2.788	1,59
Σύνολο	824	0,47	1.720	0,98	2.545	1,45

Πηγή: Ανάλυση στοιχείων της επιτόπιας έρευνας

Στον Πίνακα 2.3.2.2 απεικονίζεται η συνολική οικογενειακή απασχόληση εντός και εκτός της γ.ε ανά έτος και η οποία είναι για την Ομάδα I 2.797 ώρες και 1,6 Μ.Α.Ε., για την Ομάδα II είναι 2.050 ώρες και 1,17 Μ.Α.Ε., για την Ομάδα III είναι 2.788 ώρες και 1,59 Μ.Α.Ε. και οι τρεις ομάδες έχουν συνολικό μέσο όρο 2.545 ώρες και 1,45 Μ.Α.Ε. Πιο συγκεκριμένα στην Ομάδα I η οικογενειακή απασχόληση εντός των γ.ε είναι 425 ώρες, για την Ομάδα II είναι 805 ώρες και για την Ομάδα III είναι 1.243 ώρες. Σύμφωνα όμως με το ΦΕΚ 1181/Β/9-6-2011 που προσδιορίζει την ετήσια απασχόληση στην γεωργική εκμετάλλευση και θέτει σαν όριο της επαγγελματικής απασχόλησης σε αυτή τις 525 ώρες, δηλαδή τουλάχιστον το 30% του ετήσιου χρόνου απασχόλησης, βλέπουμε ότι οι παραγωγοί της Ομάδας I υπολείπονται αυτού του ορίου κατά 100 ώρες, γεγονός που εξηγεί και τον αυξημένο αριθμό ωρών εργασίας που έχουν εκτός γεωργικής εκμετάλλευσης και ανέρχονται στις 2.371 ώρες ενώ στην Ομάδα II και III οι ώρες εργασίας εκτός γ.ε είναι σαφώς λιγότερες και ανέρχονται σε 1.245 ώρες και 1.545 ώρες αντίστοιχα.

2.3.3 ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΠΡΟΣΟΔΟΣ

Η ακαθάριστη πρόσοδος είναι η αξία όλου του προϊόντος που έχει παραχθεί από τη γεωργική εκμετάλλευση σε μια συγκεκριμένη παραγωγική περίοδο, εκφρασμένη σε χρηματικές μονάδες με βάση την τρέχουσα τιμή στην αγορά, συμπεριλαμβανομένων των πιθανών επιδοτήσεων, αποζημιώσεων και επιστροφών ΦΠΑ (Τσιμπούκας, 2009).

Σύμφωνα με τα στοιχεία που προέκυψαν από τη διεξαγωγή της έρευνας δεν καταγράφηκαν αποζημιώσεις και επιστροφή ΦΠΑ στις 35 γ.ε της μελέτης, έτσι η ακαθάριστη πρόσοδος υπολογίστηκε ως το άθροισμα της συνολικής αξίας του προϊόντος των αμπελώνων και των αντίστοιχων επιδοτήσεων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.3. Ακαθάριστη Πρόσοδος (Καλλιέργεια Αμπελιού).

	Μέση στρεμματική απόδοση (κιλά/στρ.)	Τιμή (€/Kgr)	Ακαθ. Αξία Παραγωγής (€)	Επιδοτή σεις (€)	Ακαθάριστη Πρόσοδος (€)	Ακαθάριστη Πρόσοδος (€/kgr Προϊόντος	Ακαθάρισ τη Πρόσοδος (€)/στρ
Ομάδα I	576	0,34	1.773	448,4	2.221	0,42	239,2
Ομάδα II	581	0,34	4.868	780,0	5.648	0,41	232,9
Ομάδα III	594	0,33	10.958	1.967,8	12.926	0,44	259,3
Σύνολο	584	0,34	5.866	1.065,4	6.932	0,42	243,8

Πηγή: Ανάλυση στοιχείων της επιτόπιας έρευνας

Από τα στοιχεία του Πίνακα 2.3.3 βλέπουμε ότι η Ακαθάριστη Πρόσοδος ανά Ομάδα Εκμεταλλεύσεων διαμορφώνεται ως εξής: Στην Ομάδα I ανέρχεται σε 2.221 €, στην Ομάδα II σε 5.648 € και στην Ομάδα III σε 12.926 €, ενώ ο μέσος όρος της ακαθάριστης προσόδου των γ.ε είναι 6.932 €. Σε μια πρώτη ανάγνωση των στοιχείων μπορούμε να πούμε ότι η Ακαθάριστη Πρόσοδος αυξάνεται ανάλογα με το μέγεθος των εκμεταλλεύσεων, αυτό το συμπέρασμα όμως επαληθεύεται εν μέρει από τα στοιχεία της Ακαθάριστης Προσόδου των γ.ε ανά στρέμμα που για την Ομάδα I είναι 239,2 (€)/στρ, για την Ομάδα II εμφανίζεται μειωμένη σε 232,9 (€)/στρ, για την Ομάδα III είναι 259,3 (€)/στρ, και για το σύνολο των γ.ε είναι 243,8 (€)/στρ.

Η τιμή του σταφυλιού βάσει της οποίας υπολογίστηκε η Ακαθάριστη Πρόσοδος, βλέπουμε ότι δεν παρουσιάζει διακυμάνσεις με την μέση τιμή να

κυμαίνεται σε 0,34 €/Kgr, τιμή που διατηρείται ίδια για την Ομάδα I και II, ενώ η Ομάδα III διαφοροποιείται ελάχιστα με 0,33 €/Kgr.

Αυτό που σίγουρα παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, είναι η Μέση Στρεμματική Απόδοση, που για την Ομάδα I είναι 576 κιλά/στρ., για την Ομάδα II είναι 581 κιλά/στρ., δηλαδή αυξάνεται κατά 5 κιλά/στρ. από την απόδοση της Ομάδας I και για την Ομάδα III είναι 594 κιλά/στρ., δηλαδή αυξάνεται κατά 13 κιλά/στρ. από την απόδοση της Ομάδας II και κατά 18 κιλά/στρ. από την απόδοση της Ομάδας I.

Τέλος η Ακαθάριστη Πρόσοδος ανά κιλό προϊόντος για την Ομάδα I είναι 0,42 €/kgr, για την Ομάδα II είναι 0,41 €/kgr, για την Ομάδα III είναι 0,44 €/kgr, ενώ για το σύνολο των γ.ε διαμορφώνεται σε 0,42 €/kgr.

2.3.4 ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ

Σε αυτή την παράγραφο θα μελετήσουμε τις παραγωγικές δαπάνες των 35 γ.ε, δηλαδή τις κάθε φύσεως και μορφής πραγματοποιούμενες δαπάνες κατά τη διάρκεια της παραγωγικής διαδικασίας, για την παραγωγή των προϊόντων. Μια από τις διακρίσεις των παραγωγικών δαπανών που φυσικά μας ενδιαφέρει και θα αναλύσουμε στη συνέχεια είναι σε μεταβλητές και σταθερές δαπάνες. Οι σταθερές δαπάνες αντιστοιχούν στους σταθερούς συντελεστές παραγωγής και είναι ανεξάρτητες από την ποσότητα του παραγόμενου προϊόντος κατά την διάρκεια μιας παραγωγικής διαδικασίας ή μιας σύντομης χρονικής περιόδου (ένος έτους) που στην δική μας περίπτωση είναι το έτος 2014, ενώ αντίθετα οι μεταβλητές δαπάνες αντιστοιχούν στους μεταβλητούς συντελεστές παραγωγής και συνδέονται με το ύψος της παραγόμενης ποσότητας του προϊόντος (Τσιμπούκας, 2009).

2.3.4.1 ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ

Στους πίνακες 2.3.4.1.1 και 2.3.4.1.2 απεικονίζονται οι κυριότερες μεταβλητές δαπάνες που αφορούν τις εκμεταλλεύσεις που μελετούμε, δηλαδή η αμοιβή της εποχικής εργασίας, τα αναλώσιμα, οι υπηρεσίες τρίτων, τα ασφάλιστρα του Οργανισμού Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων [ΕΛΓΑ], οι τόκοι, οι γενικές δαπάνες και τα διάφορα, καθώς και το ποσοστό που η κάθε κατηγορία δαπάνης κατέχει επί του συνόλου. Παρατηρούμε, όπως ήταν και αναμενόμενο, ότι όσο μεγαλώνει το μέγεθος της εκμετάλλευσης τόσο αυξάνονται και οι μεταβλητές

δαπάνες κατά απόλυτη τιμή, φτάνοντας στην Ομάδα III τα 5.297,8 € κατά μέσο όρο ανά έτος, έναντι των 1.070,6 € της Ομάδας I και των 2.357,6 € της Ομάδας II. Τα αναλώσιμα (λιπάσματα, φυτοφάρμακα, καύσιμα ιδιόκτητων μηχανημάτων, λιπαντικά ιδιόκτητων μηχανημάτων κ.ά) καταλαμβάνουν το 46,6% επί του γενικού συνόλου των μεταβλητών δαπανών και είναι μαζί με την αμοιβή της εποχικής εργασίας που ακολουθεί με ποσοστό 31% , οι δύο μεγαλύτερες κατηγορίες εξόδων των γ.ε.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.4.1.1. Μεταβλητές Δαπάνες ανά Εκμετάλλευση για το σύνολο των καλλιεργειών (€).

	Αμοιβή Εποχικής Εργασίας	Αναλώσιμα	Υπηρεσίες Τρίτων	ΕΛΓΑ	Τόκοι/ Διάφορα	Σύνολο
Ομάδα I	351,4	426,7	168,6	94,6	29,3	1.070,6
Ομάδα II	654,0	1.196,8	246,0	127,4	133,4	2.357,6
Ομάδα III	2.034,1	2.213,7	204,8	463,7	381,5	5.297,8
Σύνολο	1.013	1.279	206	229	181	2.909

Πηγή: Ανάλυση στοιχείων της επιτόπιας έρευνας

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.4.1.2. Μεταβλητές Δαπάνες ανά Εκμετάλλευση για το σύνολο των καλλιεργειών (%).

	Αμοιβή Εποχικής Εργασίας	Αναλώσιμα	Υπηρεσίες Τρίτων	ΕΛΓΑ	Τόκοι/ Διάφορα	Σύνολο
Ομάδα I	29,1	43,5	15,1	9,4	2,8	100%
Ομάδα II	26,2	52,8	9,6	5,7	5,7	100%
Ομάδα III	37,6	43,4	4,2	9,5	5,3	100%
Σύνολο	31	46,6	9,6	8,2	4,6	100%

Πηγή: Ανάλυση στοιχείων της επιτόπιας έρευνας

Στους πίνακες 2.3.4.1.3 και 2.3.4.1.4 απεικονίζονται οι κυριότερες μεταβλητές δαπάνες που αφορούν τους αμπελώνες των 35 γ.ε και όπου εδώ παρατηρούμε μια αντιστοιχία με την διαμόρφωση των μεταβλητών δαπανών στο σύνολο της εκμετάλλευσης. Πιο αναλυτικά, οι μεταβλητές δαπάνες για την Ομάδα I ανέρχονται σε 794,4 €, για την Ομάδα II σε 1.680,2 €, για την Ομάδα III σε 3.939,2 € ενώ για το μέσο όρο του συνόλου των αμπελώνων ανέρχονται σε 2.138 €.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.4.1.3. Μεταβλητές Δαπάνες ανά Ομάδα Εκμεταλλεύσεων για την Καλλιέργεια Αμπελιού (€).

	Αμοιβή Εποχικής Εργασίας	Αναλώσιμα	Υπηρεσίες Τρίτων	ΕΛΓΑ	Τόκοι/ Διάφορα	Σύνολο
Ομάδα I	258,6	336,7	104,3	76,4	18,4	794,4
Ομάδα II	462,0	934,8	114,0	84,6	84,8	1.680,2
Ομάδα III	1.657,4	1.594,3	69,6	365,1	253,2	3.939,5
Σύνολο	793	955	96	175	119	2.138

Πηγή: Ανάλυση στοιχείων της επιτόπιας έρευνας

Επίσης, οι δαπάνες για τα αναλώσιμα αντιπροσωπεύουν το 47,4% του συνόλου των μεταβλητών δαπανών για τους αμπελώνες των εκμεταλλεύσεων και ανέρχονται σε 955 €, στην Ομάδα I κατέχουν το 43% και ανέρχονται σε 336,7 €, στην Ομάδα II κατέχουν το 56,9% και ανέρχονται σε 934,8 € και στην Ομάδα III κατέχουν το 42,4% και ανέρχονται σε 1.594,3 €. Και σε αυτή την περίπτωση η δαπάνη των αναλωσίμων, μαζί με αυτή για την αμοιβή της εποχικής εργασίας κατέχουν το 80,5% του συνόλου των μεταβλητών δαπανών για τους αμπελώνες. Όσον αφορά την αμοιβή της εποχικής εργασίας, βλέπουμε ότι, αναλογικά, οι παραγωγοί στην Ομάδα III πραγματοποιούν περισσότερες δαπάνες αμοιβής ξένης εργασίας από αυτούς στις Ομάδες I & II και το γεγονός αυτό σχετίζεται με το μέγεθος της γεωργικής τους εκμετάλλευσης, καθώς χρειάζονται περισσότερη ξένη εργασία προκειμένου να πραγματοποιήσουν τις καλλιεργητικές φροντίδες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.4.1.4. Μεταβλητές Δαπάνες ανά Ομάδα Εκμεταλλεύσεων για την Καλλιέργεια Αμπελιού (%).

	Αμοιβή Εποχικής Εργασίας	Αναλώσιμα	Υπηρεσίες Τρίτων	ΕΛΓΑ	Τόκοι/ Διάφορα	Σύνολο
Ομάδα I	31,0	43,0	13,4	10,2	2,4	100%
Ομάδα II	27,0	56,9	6,0	4,2	5,9	100%
Ομάδα III	41,4	42,4	2,0	9,9	4,3	100%
Σύνολο	33,1	47,4	7,1	8,1	4,2	100%

Πηγή: Ανάλυση στοιχείων της επιτόπιας έρευνας

2.3.4.2 ΣΤΑΘΕΡΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ

Στους πίνακες 2.3.4.2.1 και 2.3.4.2.2 απεικονίζονται οι κυριότερες σταθερές δαπάνες που αφορούν τις 35 γ.ε της έρευνας και περιλαμβάνουν εκείνες τις δαπάνες που αντιστοιχούν στους σταθερούς συντελεστές παραγωγής, δηλαδή το έδαφος, την αμοιβή του μόνιμου προσωπικού -στην περίπτωση μας η δαπάνη αυτή ταυτίζεται με την τεκμαρτή αμοιβή οικογενειακής εργασίας- και το πάγιο κεφάλαιο της εκμετάλλευσης, που περιλαμβάνει τις αποσβέσεις του πάγιου κεφαλαίου, τις επισκευές/συντηρήσεις, τους τόκους του παγίου κεφαλαίου, τα ασφάλιστρα [Μέσο Επενδεδυμένο Κεφάλαιο (ΜΕΚ) εκτός εδάφους * 0,15%], τα αυτασφάλιστρα [ΜΕΚ εκτός εδάφους * 0,83%] και τους τόκους συντήρησης και ασφαλίσεων. Όσον αφορά τις δαπάνες για το πάγιο κεφάλαιο, στους πίνακες που ακολουθούν διαχωρίστηκαν στις αποσβέσεις και όλες οι υπόλοιπες δαπάνες εντάσσονται στην κατηγορία Πάγιο Κεφάλαιο -Λοιπά.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.4.2.1. Σταθερές Δαπάνες ανά Εκμετάλλευση για το σύνολο των καλλιέργειών (€).

	Έδαφος (τεκμ. ενοικ. ιδιοκ. γης)	Εργασία (τεκμ. αμοιβή οικογ. εργασίας+τόκοι)	Πάγιο Κεφάλαιο (Αποσβέσεις)	Πάγιο Κεφάλαιο (λοιπά)	Σύνολο
Ομάδα I	450	1.293	2.462	459	4.664
Ομάδα II	810,0	3.108,6	1.717,6	710,6	6.346,8
Ομάδα III	1.650,2	4.880,1	3.487,3	2.012,0	12.029,7
Σύνολο	970	3.094	2.556	1.061	7.680

Πηγή: Ανάλυση στοιχείων της επιτόπιας έρευνας

Οι σταθερές δαπάνες για την Ομάδα I ανέρχονται σε 4.664 €, για την Ομάδα II σε 6.346,8 €, για την Ομάδα III σε 12.029,7 € ενώ για το μέσο όρο του συνόλου των αμπελώνων ανέρχονται σε 7.680 €. Όπως είναι αναμενόμενο και οι σταθερές δαπάνες αυξάνονται καθώς αυξάνεται το μέγεθος της εκμετάλλευσης. Όπως παρατηρούμε στους πίνακες, το μεγαλύτερο ποσοστό των σταθερών δαπανών αποτελείται από την αμοιβή της οικογενειακής εργασίας σε όλες τις Ομάδες Εκμεταλλεύσεων με ποσοστό 39,5% και ποσό που ανέρχεται σε 3.094 €. Πιο αναλυτικά, στην Ομάδα I, με ποσοστό 27,7% και ποσό που ανέρχεται σε 1.293 €, στην Ομάδα II, με ποσοστό 49,3% και ποσό που ανέρχεται σε 3.108,6 € και στην Ομάδα III, με ποσοστό 41,6% και ποσό που ανέρχεται σε 4.880,1 €. Όσον αφορά τις αποσβέσεις του μόνιμου και ημιμόνιμου

κεφαλαίου παρατηρούμε ότι αποτελούν μεγαλύτερο ποσοστό των σταθερών δαπανών της πρώτης Ομάδας με ποσοστό 52,8% έναντι των υπολοίπων, με αντίστοιχα ποσοστά, στην Ομάδα II 26,9% και στην Ομάδα III 29%. Στο σύνολο η συγκεκριμένη δαπάνη κατέχει την δεύτερη θέση μεταξύ των σταθερών δαπανών με ποσοστό 36,2% και μαζί με την αμοιβή της οικογενειακής εργασίας καλύπτουν το 75,7% του συνόλου των σταθερών δαπανών των γ.ε.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.4.2.2. Σταθερές Δαπάνες ανά Εκμετάλλευση για το σύνολο των καλλιιεργειών (%).

	Έδαφος (τεκμ. ενοικ. ιδιοκ. γης)	Εργασία (τεκμ. αμοιβή οικογ. εργασίας+τόκοι)	Πάγιο Κεφάλαιο (Αποσβέσεις)	Πάγιο Κεφάλαιο (λοιπά)	Σύνολο
Ομάδα I	9,6	27,7	52,8	9,8	100%
Ομάδα II	13,4	49,3	26,9	10,4	100%
Ομάδα III	15,0	41,6	29,0	14,5	100%
Σύνολο	12,7	39,5	36,2	11,6	100%

Πηγή: Ανάλυση στοιχείων της επιτόπιας έρευνας

Στους πίνακες 2.3.4.2.3 και 2.3.4.2.4 απεικονίζονται οι κυριότερες σταθερές δαπάνες που αφορούν τους αμπελώνες των 35 γ.ε και όπου εδώ επίσης παρατηρούμε μια αντιστοιχία με την διαμόρφωση των σταθερών δαπανών στο σύνολο της εκμετάλλευσης. Πιο αναλυτικά οι δαπάνες για την τεκμαρτή αμοιβή της οικογενειακής εργασίας κατέχουν το 41% του συνόλου των σταθερών δαπανών για τους αμπελώνες των εκμεταλλεύσεων και ανέρχονται σε 2.297 €, στην Ομάδα I κατέχουν το 29,8% και ανέρχονται σε 917 €, στην Ομάδα II κατέχουν το 50,5% και ανέρχονται σε 2.315,8 € και στην Ομάδα III κατέχουν το 42,8% και ανέρχονται σε 3.658,4 €. Και στην περίπτωση των αμπελώνων η δαπάνη για την τεκμαρτή αμοιβή της οικογενειακής εργασίας, μαζί με αυτή των αποσβέσεων του παγίου κεφαλαίου κατέχουν το 77,8% του συνόλου των σταθερών δαπανών, οι οποίες δαπάνες για την Ομάδα I ανέρχονται σε 3.079 €, για την Ομάδα II σε 4.591,8 €, για την Ομάδα III σε 8.749,2 € ενώ για το μέσο όρο του συνόλου των αμπελώνων ανέρχονται σε 5.473 €.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.4.2.3. Σταθερές Δαπάνες/ Καλλιέργεια Αμπελιού (€).

	Έδαφος (τεκμ. ενοικ. ιδιοκ. γης)	Εργασία (τεκμ. αμοιβή οικογ. εργασίας+τόκοι)	Πάγιο Κεφάλαιο (Αποσβέσεις)	Πάγιο Κεφάλαιο (λοιπά)	Σύνολο
Ομάδα I	250	917	1.622	290	3.079
Ομάδα II	535,0	2.315,8	1.284,8	456,2	4.591,8
Ομάδα III	1.173,9	3.658,4	2.598,0	1.318,9	8.749,2
Σύνολο	653	2.297	1.835	688	5.473

Πηγή: Ανάλυση στοιχείων της επιτόπιας έρευνας

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.4.2.4. Σταθερές Δαπάνες/ Καλλιέργεια Αμπελιού (%).

	Έδαφος (τεκμ. ενοικ. ιδιοκ. γης)	Εργασία (τεκμ. αμοιβή οικογ. εργασίας+τόκοι)	Πάγιο Κεφάλαιο (Αποσβέσεις)	Πάγιο Κεφάλαιο (λοιπά)	Σύνολο
Ομάδα I	8,1	29,8	52,7	9,4	100%
Ομάδα II	12,7	50,5	28,0	8,9	100%
Ομάδα III	14,8	42,8	29,6	12,8	100%
Σύνολο	11,9	41,0	36,8	10,4	100%

Πηγή: Ανάλυση στοιχείων της επιτόπιας έρευνας

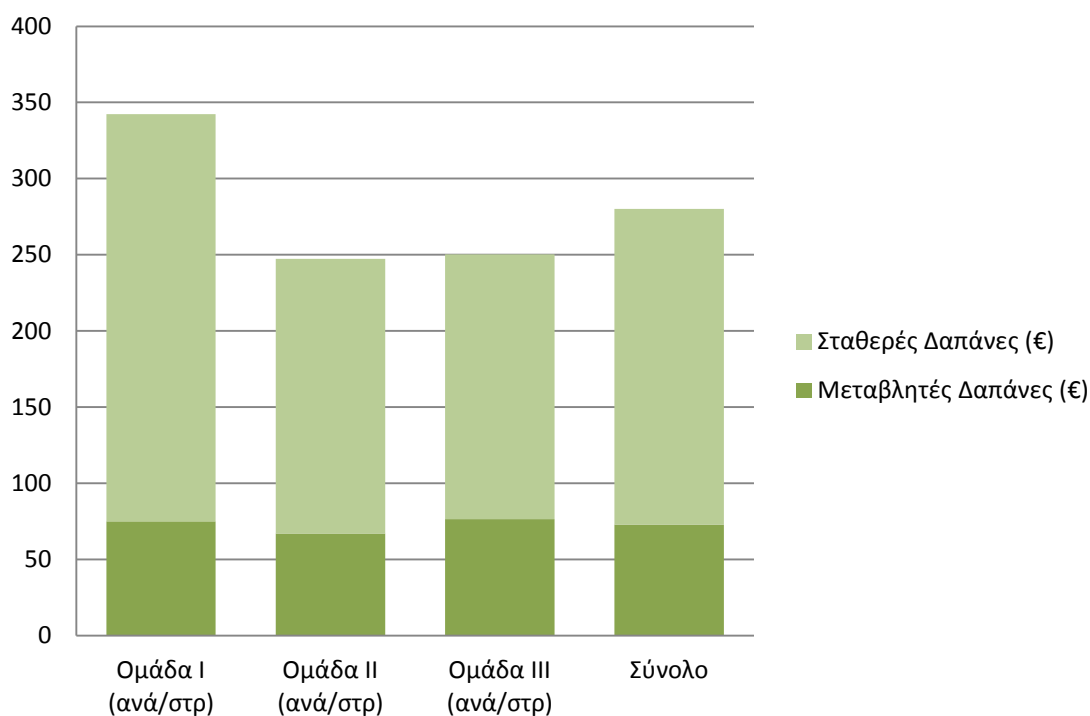
2.3.4.3 ΣΥΝΘΕΣΗ ΔΑΠΑΝΩΝ

Στον πίνακα 2.3.4.3.1 αποτυπώνεται η σύνθεση των δαπανών ανά Ομάδα Παραγωγών στο σύνολο της εκμετάλλευσης, σαν συνολικό ποσό, σαν ποσό ανά στρέμμα αλλά και σαν ποσοστό επί τοις εκατό. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός, ότι το ποσοστό των μεταβλητών δαπανών αυξάνεται με το μέγεθος της εκμετάλλευσης, αφού στην Ομάδα I είναι 21,9%, στην Ομάδα II είναι 27,1% παρουσιάζοντας αύξηση 5,2 ποσοστιαίων μονάδων και στην Ομάδα III ανεβαίνει στο 30,6% παρουσιάζοντας νέα αύξηση της τάξης των 3,5 ποσοστιαίων μονάδων, με αντίστοιχη μείωση να σημειώνεται στο ποσοστό των σταθερών δαπανών που στην Ομάδα I είναι 78,1%, στην Ομάδα II είναι 72,9% και στην Ομάδα III φτάνει στο 69,4%. Αυτό έρχεται σε συμφωνία και με τις διαπιστώσεις που πραγματοποιήθηκαν στις προηγούμενες ενότητες, αφού όσο μικρότερη είναι μια εκμετάλλευση, τόσο μικρότερες απαιτήσεις έχει σε ξένη εποχική εργασία και τόσο μεγαλύτερες σε αποσβέσεις παγίου κεφαλαίου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.4.3.1. Σύνθεση Δαπανών ανά Εκμετάλλευση.

	Μεταβλητές (€)	Σταθερές (€)	Σύνολο (€)	Μεταβλητές (%)	Σταθερές (%)	Σύνολο (%)
Ομάδα I (σύνολο)	1070,6	3821,6	4892,1	21,9	78,1	100%
Ομάδα I (ανά/στρ)	74,9	267,5	342,5	21,9	78,1	100%
Ομάδα II (σύνολο)	2357,6	6346,8	8704,4	27,1	72,9	100%
Ομάδα II (ανά/στρ)	67,0	180,3	247,3	27,1	72,9	100%
Ομάδα III (σύνολο)	5297,8	12029,7	17327,5	30,6	69,4	100%
Ομάδα III (ανά/στρ)	76,5	173,8	250,3	30,6	69,4	100%
Σύνολο (ανά/εκμ)	2908,7	7399,4	10308,0	26,5	73,5	100%
Σύνολο (ανά/στρ)	72,8	207,2	280,0	26,5	73,5	100%

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η απεικόνιση στο Διάγραμμα 4 που ακολουθεί, των μεταβλητών και σταθερών δαπανών ανά στρέμμα γεωργικής εκμετάλλευσης, πάντα φυσικά στα πλαίσια της κάθε Ομάδας. Η Ομάδα I παρουσιάζει τις μεγαλύτερες τιμές στις σταθερές δαπάνες οι οποίες μειώνονται όσο αυξάνεται το μέγεθος της εκμετάλλευσης αφού στην Ομάδα I είναι 267,5 €/στρ, στην Ομάδα II είναι 180,3 €/στρ και στην Ομάδα III είναι 173,8 €/στρ. Οι μεταβλητές δαπάνες στην Ομάδα I είναι 74,9 €/στρ, στην Ομάδα II είναι 67 €/στρ και στην Ομάδα III είναι 76,5 €/στρ.

Διάγραμμα 4. Σύνθεση Δαπανών ανά στρέμμα γεωργικής εκμετάλλευσης για το σύνολο των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.

Στον πίνακα 2.3.4.3.2 αποτυπώνεται η σύνθεση των παραγωγικών δαπανών ανά ομάδα γεωργικών εκμεταλλεύσεων, αλλά οι δαπάνες σε αυτή την περίπτωση αφορούν μόνο τους αμπελώνες της εκμετάλλευσης. Και εδώ οι δαπάνες, τόσο σαν ποσά ανά στρέμμα, όσο και σαν ποσοστά ακολουθούν τις τάσεις που διαμορφώνονται για το σύνολο της εκμετάλλευσης. Η Ομάδα I παρουσιάζει τις μεγαλύτερες τιμές στις σταθερές δαπάνες οι οποίες μειώνονται όσο αυξάνεται το μέγεθος της εκμετάλλευσης αφού στην Ομάδα I είναι 266,9 €/στρ, στην Ομάδα II είναι 189,7 €/στρ και στην

Ομάδα ΙΙΙ είναι 174,4 €/στρ. Οι μεταβλητές δαπάνες στην Ομάδα Ι είναι 84,3 €/στρ, στην Ομάδα ΙΙ είναι 69,4 €/στρ και στην Ομάδα ΙΙΙ είναι 78,5 €/στρ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.4.3.2. Σύνθεση Δαπανών/ Καλλιέργεια Αμπελιού.

	Μεταβλητές (€)	Σταθερές (€)	Σύνολο (€)	Μεταβλητές (%)	Σταθερές (%)	Σύνολο (%)
Ομάδα Ι (σύνολο)	794,4	2516,1	3.310,6	24,0	76,0	100%
Ομάδα Ι (ανά/στρ)	84,3	266,9	351,1	24,0	76,0	100%
Ομάδα ΙΙ (σύνολο)	1.680,2	4591,8	6.272,0	26,8	73,2	100%
Ομάδα ΙΙ (ανά/στρ)	69,4	189,7	259,2	26,8	73,2	100%
Ομάδα ΙΙΙ (σύνολο)	3.939,5	8749,2	12.688,7	31,0	69,0	100%
Ομάδα ΙΙΙ (ανά/στρ)	78,5	174,4	252,9	31,0	69,0	100%
Σύνολο (ανά/εκμ)	2.138,0	5.285,7	7.423,8	27,3	72,7	100%
Σύνολο (ανά/στρ)	77,4	210,3	287,7	27,3	72,7	100%

Πηγή: Ανάλυση στοιχείων της επιτόπιας έρευνας

2.3.5 ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΚΕΡΔΟΣ

Το ακαθάριστο κέρδος εκμετάλλευσης προσδιορίζεται αφαιρώντας από την ακαθάριστη πρόσοδο της εκμετάλλευσης το σύνολο των μεταβλητών δαπανών της. Αντιστοιχεί δηλαδή στις σταθερές δαπάνες της γεωργικής εκμετάλλευσης και αποτελεί την πρόσοδο των σταθερών συντελεστών αυτής.

Παρατηρούμε ότι το μέσο ακαθάριστο κέρδος του συνόλου των γ.ε είναι 6.174 €, με το ακαθάριστο κέρδος της Ομάδας I να είναι 1.886,3 €, της Ομάδας II να είναι 4.708,2 € και της τρίτης Ομάδας να είναι 11.926,2 €.

Επιπλέον, παρατηρούμε ότι το ακαθάριστο κέρδος της εκμετάλλευσης αυξάνεται αυξανόμενου του μεγέθους της, αφού είναι 132 €/στρ στην Ομάδα I, 133,8 €/στρ στην Ομάδα II και 172,3 €/στρ στην Ομάδα III.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.5. Ακαθάριστο Κέρδος (€)

	<i>Ακαθάριστο Κέρδος Εκμετάλλευσης (€)</i>	<i>Ακαθάριστο Κέρδος Καλλιέργειας Αμπελιού (€)</i>	<i>Ακαθάριστο Κέρδος Καλλιέργειας Αμπελιού (% επί του συνόλου)</i>	<i>Ακαθάριστο Κέρδος/ Στρ. εκμετάλλευσ ης (€)</i>	<i>Ακαθάριστο Κέρδος/ Στρ. καλλιέργειας αμπελιού (€)</i>
Ομάδα I	1.886,3	1.426,6	75,6	132,0	151,3
Ομάδα II	4.708,2	3.968,0	84,3	133,8	164,0
Ομάδα III	11.926,2	8.986,7	75,4	172,3	179,1
Σύνολο	6.174	4.794	78,4	146,0	164,8

Πηγή: Ανάλυση στοιχείων της επιτόπιας έρευνας

Ένα άλλο στοιχείο που προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα είναι ότι το ακαθάριστο κέρδος της αμπελοκαλλιέργειας κατέχει για το σύνολο των γ.ε το 78,4% του συνόλου του ακαθάριστου κέρδους της εκμετάλλευσης και πιο αναλυτικά, το ακαθάριστο κέρδος της αμπελοκαλλιέργειας για την Ομάδα I είναι 75,6%, για την Ομάδα II είναι 84,3% και για την Ομάδα III είναι 75,4%.

Τέλος, το ακαθάριστο κέρδος της αμπελοκαλλιέργειας, είναι 151,3 €/στρ στην Ομάδα I, στην Ομάδα II είναι 164 €/στρ και στην Ομάδα III είναι 179,1 €/στρ, ενώ στο σύνολο το ακαθάριστο κέρδος της αμπελοκαλλιέργειας είναι 164,8 €/στρ.

2.3.6 ΚΟΣΤΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Κόστος παραγωγής προϊόντος καλούμε το σύνολο των παραγωγικών δαπανών που αντιστοιχεί σε μία μονάδα ποσότητας του προϊόντος. Υπολογίζεται ως το πηλίκο των συνολικών παραγωγικών δαπανών που πραγματοποιούνται προς τη συνολική παραγόμενη ποσότητα. Σαν παραγωγικές δαπάνες υπολογίζουμε όλες τις πραγματοποιούμενες δαπάνες από την έναρξη της παραγωγικής διαδικασίας μέχρι την διάθεση (πώληση) του προϊόντος (Τσιμπούκας, 2009). Στον πίνακα που ακολουθεί μπορούμε να παρατηρήσουμε το μέσο κόστος ανά ομάδα γεωργικών εκμεταλλεύσεων του δείγματος για το κύριο προϊόν αυτών των εκμεταλλεύσεων που είναι το σταφύλι.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.6. Κόστος παραγωγής Σταφυλιού (€/κιλό)

	<i>Κόστος παραγωγής (€/κιλό)</i>	<i>Κόστος παραγωγής (€/κιλό)-min</i>	<i>Κόστος παραγωγής (€/κιλό)-max</i>
Ομάδα I	0,63	0,47	0,83
Ομάδα II	0,52	0,28	0,91
Ομάδα III	0,46	0,28	0,91
Σύνολο	0,54	0,34	0,88

Πηγή: Ανάλυση στοιχείων της επιτόπιας έρευνας

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Πίνακα 2.3.6 το μέσο κόστος του προϊόντος του δείγματος (σταφύλια) ήταν 0,54 €/κιλό, το μέσο κόστος του προϊόντος των μικρών εκμεταλλεύσεων ήταν 0,63 €/κιλό, των μεσαίου μεγέθους 0,52 €/κιλό και των μεγάλων 0,46 €/κιλό. Όπως μπορούμε να διαπιστώσουμε το κόστος παραγωγής ακολουθεί αντίστροφη πορεία από αυτήν του μεγέθους της γεωργικής εκμετάλλευσης. Συγκεκριμένα όσο αυξάνεται το μέγεθος τόσο μειώνεται το κόστος παραγωγής του προϊόντος, οπότε συμπεραίνουμε ότι υπάρχουν οικονομίες κλίμακας. Το γεγονός αυτό οφείλεται σε αρκετούς παράγοντες, ανάμεσα στους οποίους η καλύτερη αξιοποίηση του κεφαλαίου, με την έννοια ότι αυτό κατανέμεται σε περισσότερες μονάδες προϊόντος όσο αυξάνεται το μέγεθος της εκμετάλλευσης.

Αξιοσημείωτη είναι η πολύ μεγάλη απόκλιση μεταξύ των μέγιστων και των ελάχιστων τιμών που παρουσιάζονται στους παραγωγούς της ίδιας ομάδας και που δείχνει ότι εκτός από τις οικονομίες κλίμακας, παίζει ρόλο και η διαχείριση της εκμετάλλευσης από τον κάθε παραγωγό.

2.3.7 ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ

Το συνολικό οικογενειακό εισόδημα του παραγωγού αποτελείται από το γεωργικό οικογενειακό εισόδημα και από το εξωγεωργικό οικογενειακό εισόδημα.

Το γεωργικό οικογενειακό εισόδημα αντιπροσωπεύει την αμοιβή των συντελεστών παραγωγής που ανήκουν στον παραγωγό και την οικογένειά του, όπως αυτή προκύπτει από τη χρησιμοποίησή τους στη παραγωγική διαδικασία μιας γεωργικής εκμετάλλευσης. Το γεωργικό οικογενειακό εισόδημα καθορίζει το ύψος της συμβολής της γεωργικής δραστηριότητας του παραγωγού στο συνολικό οικογενειακό εισόδημα.

Στον πίνακα που ακολουθεί μπορούμε να παρατηρήσουμε το συνολικό οικογενειακό εισόδημα και την ανάλυσή του σε γεωργικό και εξωγεωργικό οικογενειακό εισόδημα κατά ομάδα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, όπως προέκυψε από το δείγμα των 35 γ.ε.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.7.1. Συνολικό Οικογενειακό Εισόδημα ανά γεωργική εκμετάλλευση/αγροτικό νοικοκυριό (Γεωργικό και Εξωγεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα €).

	<i>Συνολικό Οικογενειακό Εισόδημα (€)</i>	<i>Γεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα (€)</i>	<i>Εξωγεωργικό Οικογεν. Εισόδημα (€)</i>
Ομάδα I	20.154	425	19.729
Ομάδα II	15.445	2.731	12.714
Ομάδα III	25.310	7.669	17.641
Σύνολο	20.303	3.608	16.695

Πηγή: Ανάλυση στοιχείων της επιτόπιας έρευνας

Στον πίνακα παρατηρούμε ότι το μέσο γεωργικό οικογενειακό εισόδημα του δείγματος ανέρχεται σε 3.608 €. Η Ομάδα I έχει ΓΟΕ 425 €, η Ομάδα II 2.731 € και η Ομάδα III έχει ΓΟΕ 7.669 €.

Όπως μπορούμε να διαπιστώσουμε το μέσο γεωργικό εισόδημα των μικρών εκμεταλλεύσεων είναι πολύ χαμηλό. Μάλιστα εάν το αναλύαμε στα αντίστοιχα των επιμέρους γεωργικών εκμεταλλεύσεων θα βλέπαμε ότι δύο από αυτές έχουν αρνητικό γεωργικό εισόδημα, το οποίο οφείλεται στις υψηλές εμφανείς δαπάνες έναντι των χαμηλών εσόδων.

Αυτή η διαπίστωση ενισχύεται με το γεγονός ότι στο σύνολο του οικογενειακού εισοδήματος, το ΓΟΕ καταλαμβάνει ποσοστό μόλις 2% για την Ομάδα I, 16% για την Ομάδα II και 22% για την Ομάδα III. Άρα μπορούμε να πούμε ότι για την πλειοψηφία των εκμεταλλεύσεων/αγροτικών νοικοκυριών της περιοχής η γεωργική δραστηριότητα είναι συμπληρωματική και όχι κύρια οικονομική δραστηριότητα.

Αυτό φαίνεται και από το υψηλό μέσο εξωγεωργικό εισόδημα του δείγματος που είναι 16.695 €, ενώ πιο αναλυτικά στην Ομάδα I είναι 19.729 €, στην Ομάδα II είναι 12.714 € και στην Ομάδα III είναι 17.641 €, ενώ εντύπωση προκαλεί και το γεγονός ότι όλες οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις έχουν εξωγεωργικά εισοδήματα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.7.2. Συνολικό Οικογενειακό Εισόδημα ανά γεωργική εκμετάλλευση/αγροτικό νοικοκυριό (Γεωργικό και Εξωγεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα) (%).

	<i>Συνολικό Οικογενειακό Εισόδημα (%)</i>	<i>Γεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα (%)</i>	<i>Εξωγεωργικό Οικογεν. Εισόδημα (%)</i>
Ομάδα I	100	2	98
Ομάδα II	100	16	84
Ομάδα III	100	22	78
Σύνολο	100	13	87

Πηγή: Ανάλυση στοιχείων της επιτόπιας έρευνας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΑΝΑΛΥΣΗ ΟΜΑΔΑΣ-ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΑΡΟΧΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ

3.1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΟΜΑΔΑΣ-ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Η συγκριτική ανάλυση αποτελεί μία από τις πρώτες μεθόδους ανάλυσης που χρησιμοποιήθηκαν στο πλαίσιο της Οργάνωσης και Διοίκησης Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων.

Πρόκειται για μια μέθοδο που αξιολογεί τις διάφορες πτυχές οργάνωσης και λειτουργίας των επιχειρήσεων, με μέτρο σύγκρισης την "καλύτερη πρακτική" (best practice) στον τομέα τους. Αυτό με τη σειρά του διευκολύνει τις επιχειρήσεις να αναπτύξουν σχέδια για τον τρόπο υιοθέτησης της "καλύτερης πρακτικής", συνήθως με σκοπό την βελτίωση των οικονομικών τους αποτελεσμάτων ή άλλων πτυχών της λειτουργίας τους. Η εφαρμογή της συγκριτικής ανάλυσης παρέχει σημαντικά πλεονεκτήματα:

- Θεωρείται απλή μέθοδος όσον αφορά την εφαρμογή της
- Το κόστος εφαρμογής της είναι χαμηλό
- Θεωρείται εύκολη μέθοδος όσον αφορά την κατανόησή της από τους γεωργούς
- Οδηγεί σε καλή γνώση όχι μόνο της υπό μελέτη γεωργικής επιχείρησης αλλά και των οικολογικών και κοινωνικοοικονομικών συνθηκών της περιοχής, στην οποία ανήκει γεωγραφικά η εκμετάλλευση.

Δύο είναι τα κύρια χαρακτηριστικά της μεθόδου:

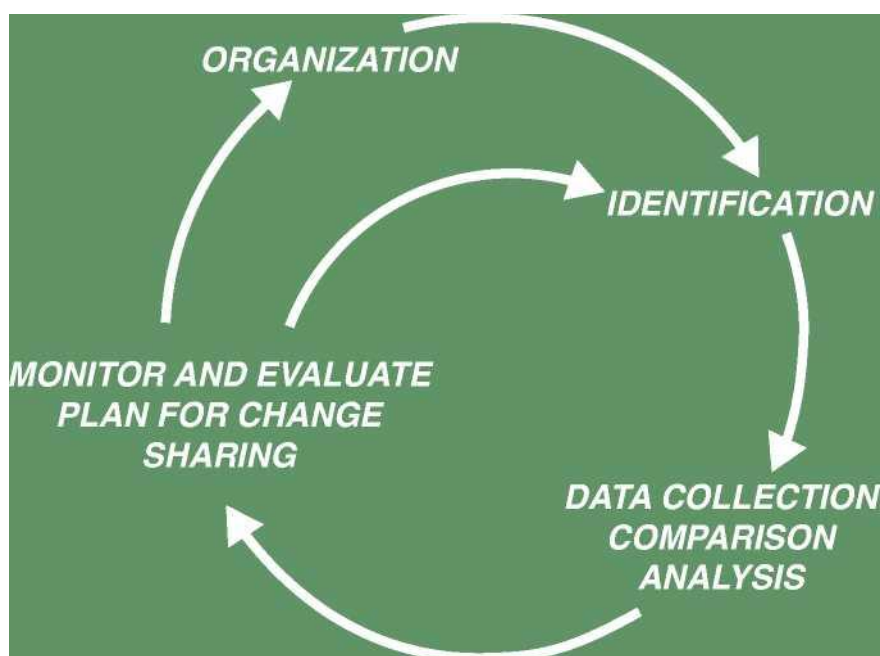
- Τα οικονομικά αποτελέσματα που χρησιμοποιούνται σαν βασικοί δείκτες ανάλυσης, υπολογίζονται για το σύνολο της γεωργικής επιχείρησης και όχι κατά κλάδο παραγωγής.
- Η ανάλυση βασίζεται στην σύγκριση μεταξύ γεωργικών επιχειρήσεων.

Η *ανάλυση ομάδας* είναι η πλέον τυπική μέθοδος της κατηγορίας αυτής (Τσιμπούκας, 2015).

Αντίστοιχη μέθοδος χρησιμοποιείται τα τελευταία χρόνια, με τον όρο **Benchmarking**, στο στρατηγικό management επιχειρήσεων ή οργανισμών. Η μέθοδος Benchmarking μπορεί να οριστεί ως η αναγνώριση και εφαρμογή της οργάνωσης ειδικών βέλτιστων πρακτικών με στόχο τη βελτίωση της

ανταγωνιστικότητα, της απόδοσης και της αποτελεσματικότητας (Cakmak et al., 2004).

Η σπουδαιότητα της συγκριτικής ανάλυσης και ακολούθως του Benchmarking για την οικονομική ανάλυση και διαχείριση των γεωργικών επιχειρήσεων/εκμεταλλεύσεων σε παγκόσμιο επίπεδο γίνεται φανερή από το εγχειρίδιο που έχει εκδόσει ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τροφίμων και Γεωργίας (FAO), του οποίου μέλος και μάλιστα ιδρυτικό είναι και η Ελλάδα, το 2010. Το εγχειρίδιο αποτελείται από δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος υπάρχει μια εισαγωγή και κατόπιν μια λεπτομερής παρουσίαση της μεθόδου της συγκριτικής αξιολόγησης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και στο δεύτερο μέρος υπάρχει ένας οδηγός για την εφαρμογή του Benchmarking στο πεδίο. Το εγχειρίδιο, καθιστά σαφές ότι το Benchmarking χρησιμοποιείται προκειμένου η εκάστοτε γεωργική επιχείρηση να αξιολογήσει τις δικές της ενέργειες και διαδικασίες μέσα από μια ενδελεχή σύγκριση με τις αντίστοιχες ενέργειες και διαδικασίες μιας άλλης γεωργικής επιχείρησης (FAO, 2010). Οι τέσσερις κύριες εργασίες που απαρτίζουν την διαδικασία της συγκριτικής ανάλυσης/benchmarking σύμφωνα με το εγχειρίδιο του FAO και οι οποίες ακολουθήθηκαν και στην δική μας μελέτη, απεικονίζονται στο σχήμα που ακολουθεί.

Σχήμα 1. Οι τέσσερις κύριες εργασίες στην διαδικασία της συγκριτικής ανάλυσης/ Benchmarking (Πηγή: FAO, 2010)

Στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής το Υπουργείο Γεωργίας (USDA) και το Εθνικό Ινστιτούτο Τροφίμων & Γεωργίας (NIFA) χρηματοδότησε Ανταγωνιστικό Πρόγραμμα Επιχορηγήσεων για Διαχείριση Αγροτικών Επιχειρήσεων και Συγκριτικής Αξιολόγησης (Farm Business Management and Benchmarking Competitive Grants Program-FBMB) μέσα στο 2015 (καταληκτική ημερομηνία συμμετοχής 27 Μαΐου 2015). Το πρόγραμμα αυτό αποσκοπεί στο να βελτιώσει τις γνώσεις και τις δεξιότητες των παραγωγών στην διαχείριση αγροτικών εκμεταλλεύσεων και στο να εγκαθιδρύσει και να διατηρήσει μια εθνική, με ανοιχτή πρόσβαση στο κοινό, βάση δεδομένων για τα οικονομικά των αγροτικών εκμεταλλεύσεων που θα συμβάλει στην αντιμετώπιση των σύγχρονων προκλήσεων του τομέα της γεωργίας και των τροφίμων (USDA, 2015). Η ύπαρξη και η εφαρμογή του συγκεκριμένου προγράμματος στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, φυσικά ενισχύει την εγκυρότητα του δικού μας εγχειρήματος, αλλά συγχρόνως επισύρει και συγκρίσεις με τα αντίστοιχα ανύπαρκτα προγράμματα του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων στην Ελλάδα.

Η μέθοδος της συγκριτικής ανάλυσης καθώς και του Benchmarking έχει εφαρμοστεί σε πάρα πολλές περιπτώσεις μελετών σε αγροτικές επιχειρήσεις και εκμεταλλεύσεις σε όλο τον κόσμο, με πάρα πολύ χρήσιμα αποτελέσματα για την βαθύτερη κατανόηση των δυνατών ή αδύναμων σημείων των υπό μελέτη περιπτώσεων. Για να καταλάβουμε την ευρεία κλίμακα μελετών που έχουν διεξαχθεί θα αναφέρουμε διάφορα παραδείγματα από την διεθνή βιβλιογραφία.

Το πρώτο παράδειγμα που θα αναφέρουμε είναι η μελέτη για την “Οικονομική Ανάπτυξη ενός συστήματος Benchmarking για τις αγροτικές περιοχές του Michigan” (Erickcek and Watts, 2003). Στην συγκεκριμένη έρευνα, η οικονομική απόδοση και οι δημογραφικές και εργασιακές συνθήκες των αγροτικών περιοχών του Michigan, συγκρίνονται με ομάδες παρόμοιων αγροτικών περιοχών σε γειτονικές πολιτείες, όπως επίσης και με αστικές περιοχές, προκειμένου η εν λόγω έρευνα, να καταλήξει σε συμπεράσματα σχετικά με την κατανομή του πληθυσμού, την απασχόληση και την ανεργία, τα εισοδήματα κ.ά. δεδομένα που χρειάζονται προκειμένου να απαντήσουν σε μία απλή ερώτηση: Πώς πηγαίνει η οικονομία της (υπό μελέτης) περιοχής.

Μια άλλη μελέτη που πραγματοποιήθηκε στην Τουρκία, (Cakmak et al., 2004) μέσω του Benchmarking, επιτυγχάνει μια αξιολόγηση χρησιμοποιούμενων αρδευτικών συστημάτων στην Τουρκία, χρησιμοποιώντας έναν αριθμό δεικτών,

παρέχοντας έτσι μια πολύτιμη αφετηρία για την συγκριτική αξιολόγηση των επιδόσεων των συστημάτων άρδευσης στην Τουρκία, σε μια εποχή που η αύξηση του πληθυσμού και η ζήτηση για τρόφιμα σημαίνει ότι η παραγωγή από την αρδευόμενη γεωργία πρέπει να αυξηθεί και επίσης η αποτελεσματική και παραγωγική χρήση της γης και του νερού είναι απαραίτητη για την αποφυγή των περιβαλλοντικών προβλημάτων και της υποβάθμισης των φυσικών πόρων.

Επίσης, μελέτη η οποία διενεργήθηκε στην Ολλανδία σε φάρμες γαλακτοπαραγωγής (Dolman et al., 2014) με απώτερο σκοπό την μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και την βελτίωση των οικονομικών τους επιδόσεων, συνέκρινε εννέα αγροκτήματα με μια ομάδα αναφοράς (επικεφαλής ομάδα) χρησιμοποιώντας τόσο οικονομικούς δείκτες, όπως το Γεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα και το σύνολο των δαπανών των εκμεταλλεύσεων όσο και περιβαλλοντικούς δείκτες.

Μια ακόμη μελέτη περίπτωσης που διεξήχθη στην Νότια Αφρική σε παραγωγούς οίνου, προσπαθεί να διερευνήσει το είδος της σχέσης που αναπτύσσεται μεταξύ του μεγέθους της εκμετάλλευσης, της παραγωγικότητας και των αποδόσεων κλίμακας και δείχνει ότι αν και η αντίστροφη σχέση μεταξύ του μεγέθους των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και της παραγωγικότητας τείνει να γίνει ένα “τυποποιημένο γεγονός” για την αντίστοιχη βιβλιογραφία, εντούτοις η σχέση αυτή είναι αδύναμη, δεν είναι σταθερά αρνητική και διαφοροποιείται μεταξύ των περιφερειών που ανήκουν οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις. Επίσης οι περισσότεροι παραγωγοί οινοποιήσιμων σταφυλιών βρέθηκαν να λειτουργούν υπό σταθερές αποδόσεις κλίμακας και τα μέλη Συνεταιριστικών Οργανώσεων φάνηκε να ξεπερνούν τα προβλήματα με τις οικονομίες κλίμακας που συνδέονται με τη μεταποίηση και την εμπορία (Townsenda et al., 1998).

Μελέτη με τίτλο “Η πολιτική θεσμική ανακαίνιση και αναβάθμιση του ανταγωνισμού: Διδάγματα από την μεταμόρφωση της Αργεντινικής Βιομηχανίας Οίνου” (McDermott, 2005) επιχειρεί μέσω της συγκριτικής ανάλυσης της βιομηχανίας οίνου σε δυο επαρχίες της Αργεντινής να εξετάσει τις πολιτικές συνθήκες που επιτρέπουν ή εμποδίζουν την ικανότητα της κοινωνίας να κατασκευάσει νέες θεσμικές δυνατότητες αναβάθμισης και αποτελεσματικό ανταγωνισμό στις διεθνείς αγορές. Η μελέτη αυτή καταλήγει σε πολύτιμα συμπεράσματα που αφορούν την οινική παραγωγή, τις εξαγωγές, την αναδιοργάνωση

της παραγωγής στις επαρχίες Mendoza και San Juan στις δύο δεσπόζουσες στην οινοποίηση και στην καλλιέργεια σταφυλιών επαρχίες της Αργεντινής.

3.2 ΣΚΟΠΟΣ & ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΤΩΝ ΣΠΑΤΩΝ

Ο σκοπός της ανάλυσης ομάδας είναι η μελέτη των σχέσεων που συνδέουν μεταξύ τους τα επιτυγχανόμενα οικονομικά αποτελέσματα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων της ομάδας, με το χρησιμοποιούμενο παραγωγικό σύστημα, δηλαδή το μέγεθός του, την παραγωγική εξειδίκευση, όπως και τον βαθμό εντατικοποίησης και την χρησιμοποίηση ορθών πρακτικών κατά την εφαρμογή των τεχνικών παραγωγής.

Στην διαδικασία της ανάλυσης της ομάδας είναι αναγκαίο να συγκριθούν οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις που επιλέχθηκαν για να δημιουργήσουν αυτό το σύνολο.

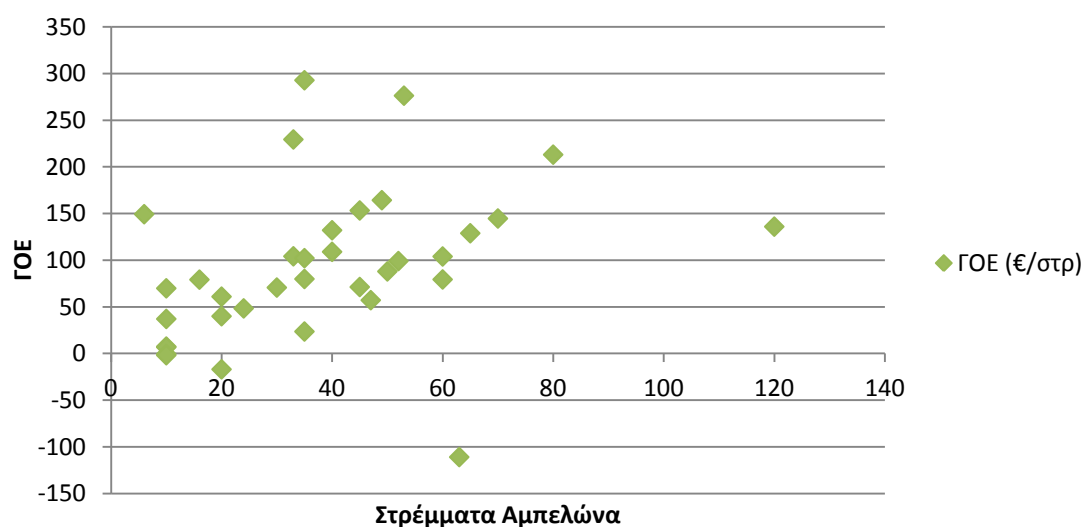
Το πρώτο βήμα της σύγκρισης είναι η ταξινόμηση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων κατά φθίνουσα τάξη, του βασικού οικονομικού αποτελέσματος που επιδιώκει η εκμετάλλευση για την οποία πραγματοποιείται η ανάλυση ομάδας (το Γεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα/ διαθέσιμη ανθρωπομονάδα εργασίας-ΜΑΕ ή το επιχειρηματικό κέρδος/στρέμμα ή την αποδοτικότητα ιδιόκτητων κεφαλαίων κ.λπ.) ή κάποιον άλλον δείκτη λειτουργίας της εκμετάλλευσης που στοχεύει στην βελτίωσή του.

Στην δική μας περίπτωση το οικονομικό αποτέλεσμα που χρησιμοποιήθηκε προκειμένου να ταξινομηθούν οι αρχικές γεωργικές εκμεταλλεύσεις ήταν το Γεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα –συμπεριλαμβανομένων των επιδοτήσεων- που προέκυψε από την καλλιέργεια της αμπέλου για κάθε εκμετάλλευση, ανά στρέμμα χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης αμπελώνα. Στον πίνακα που ακολουθεί απεικονίζεται η ταξινόμηση των τριάντα πέντε γεωργικών εκμεταλλεύσεων που αποτελείται από αμπελοκαλλιεργητές του Αγροτικού Αμπελουργικού Συνεταιρισμού Σπάτων και έχει αποτελέσει το αντιπροσωπευτικό δείγμα αυτής της μελέτης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2.1. Ταξινόμηση της αρχικής Ομάδας Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων με βάση το ΓΟΕ ανά στρέμμα αμπελώνα.

A/A	ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ-ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΑΜΠΕΛΟΥ (€/στρ)	ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ ΑΜΠΕΛΩΝΑ
1	292,9	35
2	276,4	53
3	229,5	33
4	213,2	80
5	164,4	49
6	153,4	45
7	149,4	6
8	144,8	70
9	136,1	120
10	132,2	40
11	129	65
12	109,1	40
13	104,3	33
14	104,1	60
15	102,3	35
16	99,2	52
17	88,1	50
18	80	35
19	79,5	60
20	79,3	16
21	71,4	45
22	70,8	30
23	70	10
24	61,1	20
25	57,3	47
26	48,5	24
27	40,1	20
28	37,2	10
29	23,7	35
30	7,6	10
31	6,9	10
32	-0,4	10
33	-1,7	10
34	-16,8	20
35	-110,8	63

Οι πέντε εκμεταλλεύσεις της ομάδας που επιτυγχάνουν την χαμηλότερη βαθμολογία με βάση το επιλεγέν κριτήριο (ΓΟΕ) αποτελούν την ουραγό υποομάδα, εξαιρώντας όμως την τριακοστή πέμπτη εκμετάλλευση η οποία τίθεται εκτός ομάδας, λόγω του ότι κυμαίνεται εκτός των κατώτατων ορίων αποδοχής για το επιλεγέν κριτήριο όπως μπορούμε να δούμε και στο Διάγραμμα 5, στο οποίο απεικονίζεται γραφικά η κατανομή των γεωργικών εκμεταλλεύσεων με βάση το Γεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα.

Διάγραμμα 5. Κατανομή των γεωργικών εκμεταλλεύσεων με βάση το ΓΟΕ ανά στρέμμα αμπελώνα (€/στρ).

Οι πέντε εκμεταλλεύσεις που επιτυγχάνουν την υψηλότερη βαθμολογία απαρτίζουν την επικεφαλής υποομάδα και οι λοιπές εκμεταλλεύσεις που δεν ανήκουν στις δυο παραπάνω κατηγορίες σχηματίζουν την μεσαία υποομάδα και φτάνουν σε αριθμό τις είκοσι τέσσερις εκμεταλλεύσεις.

Πολύ μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει και η προέλευση των εκμεταλλεύσεων που απαρτίζουν τις νέες υποομάδες καθώς η επικεφαλής υποομάδα απαρτίζεται από εκμεταλλεύσεις που προέρχονται όλες από την Ομάδα III (μεγάλες εκμεταλλεύσεις, με έκταση αμπελώνα μεγαλύτερη των 20 στρεμμάτων), ενώ η ουραγός υποομάδα απαρτίζεται από τέσσερις εκμεταλλεύσεις που προέρχονται από την Ομάδα I (μικρές εκμεταλλεύσεις, με έκταση αμπελώνα έως 10 στρ.) και μια εκμετάλλευση από την Ομάδα II (μεσαίες εκμεταλλεύσεις, με έκταση αμπελώνα από 10,1 έως 20 στρ.). Τέλος, η μεσαία υποομάδα αποτελείται από δεκαεπτά εκμεταλλεύσεις από τις οποίες

οι δέκα προέρχονται από την Ομάδα ΙΙΙ, οι τέσσερις εκμεταλλεύσεις προέρχονται από την Ομάδα ΙΙ και οι τρεις εκμεταλλεύσεις από την Ομάδα Ι.

Η ανάλυση της ομάδας των γεωργικών επιχειρήσεων περιλαμβάνει τέσσερα στάδια:

- Προκαταρκτική φάση: Αφορά την μελέτη των ποιοτικών χαρακτηριστικών των γεωργών, ιδιοκτητών των γεωργικών επιχειρήσεων, όπως και των ιδιαιτεροτήτων της συγκεκριμένης γεωργικής περιόδου, ώστε η ανάλυση να εμβαθύνει και σε παράγοντες που δεν αποτελούν συστατικά του παραγωγικού συστήματος των γεωργικών επιχειρήσεων, αλλά όμως μπορούν να το επηρεάσουν. Περιγράφονται τα αποτελέσματα της φάσης, χωρίς την χρήση τεχνικοοικονομικών δεικτών π.χ. η δεκτικότητα των γεωργών να εφαρμόζουν καινοτομίες στο σύστημα παραγωγής, εάν υπήρξαν κατά την συγκεκριμένη γεωργική περίοδο χαλαζοπτώσεις ή έντονη και μακρά περίοδος ξηρασίας κ.λπ.
- 1η Φάση: Αφορά την ανάλυση του μεγέθους του συστήματος παραγωγής, π.χ. η συνολική Χρησιμοποιούμενη Γεωργική Έκταση, % αρδευόμενη έκταση ως προς την συνολική Χρησιμοποιούμενη Γεωργική Έκταση-ΧΓΕ, η διαθέσιμη ανθρώπινη εργασία-Ε.Μ.Ε., η διαθέσιμη ιπποδύναμη των βασικών γεωργικών μηχανημάτων, οι επιφάνειες των αποθηκευτικών χώρων, ο αριθμός των ζώων ανά κατηγορία κ.λπ.
- 2η Φάση: Αφορά την διάρθρωση των κλάδων παραγωγής και της παραγωγικής εξειδίκευσης των επιχειρήσεων, π.χ. % αξία παραγωγής κάθε κλάδου ως προς την συνολική αξία παραγωγής της επιχείρησης
- 3η Φάση: Αφορά την τεχνική ανάλυση των κλάδων παραγωγής και τον τρόπο χρησιμοποίησης των μεταβλητών συντελεστών παραγωγής, με στόχο την αξιολόγηση του βαθμού αποτελεσματικότητας των εφαρμοζόμενων τεχνικών παραγωγής, καθώς και του βαθμού εντατικοποίησης του παραγωγικού συστήματος των γεωργικών επιχειρήσεων.
π.χ. -αποδόσεις των κλάδων παραγωγής,
-σύνθεση των μεταβλητών δαπανών,
-ύψος μεταβλητών δαπανών κ.λπ.

Όσον αφορά την προκαταρκτική φάση, τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των γεωργών και των εκμεταλλεύσεων που χρήζουν αναφοράς είναι τα ακόλουθα. Οι παραγωγοί της συγκεκριμένης περιοχής είναι πεπειραμένοι οινοκαλλιεργητές, γεγονός που οφείλεται στην μακράιωνη ιστορία της περιοχής στην αμπελοκαλλιέργεια, ασκούσαν την αμπελουργική και αμπελοκομική πρακτική χωρίς μεγάλες παραλλαγές αλλά λόγω της οικονομικής κρίσης κάποιοι έχουν αναγκαστεί να περιορίσουν ή να καταργήσουν καλλιεργητικές φροντίδες ζωτικής σημασίας που φυσικά επηρεάζουν την παραγωγή τους. Ταυτόχρονα «πάσχουν» από την «νόσο» του αγροτικού πληθυσμού της Ελλάδας, την γήρανσή του, αφού ο μέσος όρος ηλικίας των παραγωγών αγγίζει τα 63,2 έτη. Το γεγονός αυτό επηρεάζει αρνητικά την δεκτικότητα τους σε καινοτομικές πρακτικές ή ριζικές αλλαγές και προσθήκες που πιθανόν θα τους εξασφάλιζαν καλύτερες συνθήκες εργασίας ή καλύτερες αποδόσεις. Επίσης, οι περισσότεροι εξ' αυτών επιθυμούν το σύνολο της εκμετάλλευσης να περάσει στον διάδοχό τους χωρίς να λαμβάνουν υπόψη ότι οι διάδοχοι ακολουθούν μια άλλη επαγγελματική πορεία και η ενασχόλησή τους με την εκμετάλλευση γίνεται για συναισθηματικούς λόγους και εξαιτίας αυτού –δηλαδή της έλλειψης επαγγελματικής ταυτότητας- ούτε αυτοί είναι διατεθειμένοι να προχωρήσουν σε ριζοσπαστικές πρακτικές. Ένα άλλο χαρακτηριστικό που επηρεάζει την παραγωγή των εκμεταλλεύσεων και αξίζει να αναφερθεί, είναι οι σχεδόν ομοιόμορφες κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν στην ευρύτερη περιοχή και για το έτος 2014, που αποτελεί και το έτος αναφοράς γι' αυτή την μελέτη, ήταν ευνοϊκές με αποτέλεσμα η ποσότητα που παρέλαβε ο Αμπελουργικός Συνεταιρισμός να κινηθεί στα υψηλότερα επίπεδα των τελευταίων ετών.

Ακολουθώντας, εφαρμόζοντας τα τρία επόμενα στάδια της ανάλυσης ομάδας δημιουργήσαμε τον παρακάτω πίνακα, ο οποίος περιέχει τους τεχνικοοικονομικούς δείκτες των τριών υποομάδων, που απαρτίζονται από τις 34 συνολικά γεωργικές εκμεταλλεύσεις οι αρχηγοί των οποίων είναι μέλη του Αμπελουργικού Συνεταιρισμού Σπάτων. Οι μέσοι όροι των τεχνικοοικονομικών δεικτών της επικεφαλής υποομάδας, παίζουν τον ρόλο του στόχου που πρέπει να επιτύχουν οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις της μεσαίας και ουραγού υποομάδας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2.2.Α Ανάλυση Ομάδας των Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων Σπάτων, Οικονομικά Αποτελέσματα.

ΤΕΧΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ			
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	ΥΠΟΟΜΑΔΕΣ		
	ΕΠΙΚΕΦΑΛΗΣ	ΜΕΣΑΙΑ	ΟΥΡΑΓΟΣ
ΓΟΕ ΑΜΠΕΛΩΝΑ/ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ ΑΜΠΕΛΩΝΑ (€/στρ)	235,3	95,6	18,7
ΓΟΕ ΑΜΠΕΛΩΝΑ [ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ] (%)	34,6	19,7	0,9
ΓΟΕ ΑΜΠΕΛΩΝΑ [ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΓΟΕ] (%)	85,3	87	16,2
ΕΞΩΓΕΩΡΓΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ [ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ] (%)	60,7	75,8	97,7

Σε αυτό το τμήμα του πίνακα μπορούμε να δούμε αναλυτικά τα οικονομικά αποτελέσματα των εκμεταλλεύσεων τα οποία επικεντρώνονται στα εισοδήματα των αγροτικών νοικοκυριών. Πιο συγκεκριμένα, βλέπουμε ότι η επικεφαλής υποομάδα παρουσιάζει Γεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα που προέρχεται από τους αμπελώνες της εκμετάλλευσης, της τάξης των 235,3 €/στρ και καταγράφει μια πολύ μεγάλη διαφορά τόσο με το αντίστοιχο ΓΟΕ της μεσαίας υποομάδας που είναι 95,6 €/στρ, όσο και με το πενιχρό αποτέλεσμα της ουραγού υποομάδας που είναι μόλις 18,7 €/στρ. Επίσης εάν επιχειρήσουμε να μεταφράσουμε το ποσοστό που καταλαμβάνει το ΓΟΕ που προέρχεται από τους αμπελώνες στο συνολικό εισόδημα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, θα παρατηρήσουμε ότι η αμπελοκαλλιέργεια για την επικεφαλής υποομάδα είναι πολύ σημαντική, αφού προσδίδει το 34,6% του συνολικού εισοδήματός της, ενώ στην μεσαία υποομάδα πέφτει στο 19,7% και στην ουραγού υποομάδα φτάνει μόλις το 0,9% καθιστώντας έτσι τα εισοδήματα που προέρχονται από την αμπελοκαλλιέργεια για αυτή την ομάδα, αμελητέα ποσότητα. Αυτό επιβεβαιώνεται και από το ποσοστό που καταλαμβάνει το εξωγεωργικό εισόδημα επί του συνολικού εισοδήματος της κάθε υποομάδας, αφού στην ουραγού υποομάδα το ποσοστό αυτό αγγίζει το 97,7% που υποδηλώνει ότι τα αγροτικά νοικοκυριά της συγκεκριμένης υποομάδας δεν βιοπορίζονται από τα εισοδήματα της αγροτικής εκμετάλλευσης ή οι αρχηγοί αυτών των εκμεταλλεύσεων μπορεί να μην είναι πλέον

κατά κύριο επάγγελμα αγρότες, μία καθοριστικής σημασίας παρατήρηση για την έκβαση της ανάλυσης. Το αντίστοιχο ποσοστό για την μεσαία υποομάδα είναι 75,8% ενώ για την επικεφαλής υποομάδα τα εξωγεωργικά εισοδήματα φτάνουν το 60,7% του συνολικού εισοδήματος, δίνοντας μια πολύ καλύτερη εικόνα για την συγκεκριμένη υποομάδα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2.2.Β Ανάλυση Ομάδας των Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων Σπάτων, Μέγεθος Χρησιμοποιούμενου Συστήματος Παραγωγής.

ΜΕΓΕΘΟΣ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	ΥΠΟΟΜΑΔΕΣ		
	ΕΠΙΚΕΦΑΛΗΣ	ΜΕΣΑΙΑ	ΟΥΡΑΓΟΣ
ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ (Μ.Ο) (στρ)	70	56,2	19,4
ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ ΑΜΠΕΛΩΝΑ (Μ.Ο) (στρ)	50	40,3	12
ΠΟΣΟΣΤΟ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΕΚΤΑΣΗΣ ΑΡΔΕΥΟΜΕΝΟΥ ΑΜΠΕΛΩΝΑ (%)	0	2,5	0
ΜΕΣΗ ΗΛΙΚΙΑ ΑΜΠΕΛΩΝΑ	40,1	41,1	49,1
ΗΛΙΚΙΑ ΑΡΧΗΓΟΥ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ	63	57,9	68,6
ΔΙΑΘΕΣΙΜΗ ΙΠΠΟΔΥΝΑΜΗ ΓΕΩΡΓ. ΕΛΚΥΣΤΗΡΑ/ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ (hp/στρ)	1,1	1,0	1,7
ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗ ΟΙΚΟΓ. ΕΡΓΑΣΙΑ- ΑΜΠΕΛΙΑ (h)	918	796	285
ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗ ΞΕΝΗ ΕΡΓΑΣΙΑ- ΑΜΠΕΛΙΑ (h)	363	320	70
ΣΥΝΟΛΟ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΑΜΠΕΛΙΑ (h)	1281	1117	355
ΠΟΣΟΣΤΟ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗΣ ΟΙΚΟΓ. ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΠΙ ΣΥΝΟΛΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ - ΑΜΠΕΛΙΑ (%)	69,5	70,3	74,5
ΠΟΣΟΣΤΟ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗΣ ΞΕΝΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΠΙ ΣΥΝΟΛΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ - ΑΜΠΕΛΙΑ (%)	30,5	29,7	25,5
ΜΑΕ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ [ΑΜΠΕΛΙΑ]	0,73	0,64	0,2

ΜΑΕ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ [ΑΜΠΕΛΙΑ]	0,52	0,46	0,16
ΜΑΕ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗΣ ΞΕΝΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ [ΑΜΠΕΛΙΑ]	0,21	0,18	0,04
ΜΕΚ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ /ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ (€/στρ)	184	99	317
ΜΕΚ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΕΛΚΥΣΤΗΡΑ /ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ (€/στρ)	53	39	52
ΜΕΚ ΛΟΙΠΩΝ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ /ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ (€/στρ)	131	60	264
ΜΕΚ ΚΤΙΡΙΩΝ/ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ (€/στρ)	7	13	4
ΜΕΚ ΑΠΟΘΗΚΩΝ/ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ (€/στρ)	5	7	0
ΜΕΚ ΕΔΑΦΟΥΣ/ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ (€/στρ)	7.931	8.574	8.674
ΔΙΑΘΕΣΗ ΚΥΡΙΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ ΑΜΠΕΛΩΝΑ [ΣΤΑΦΥΛΙΟΥ] ΣΤΟΝ ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΙΚΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟ ΣΠΑΤΩΝ/ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (%)	53,75	83,2	83,9

Σε αυτό το τμήμα του πίνακα με την βοήθεια των διαφόρων δεικτών, προσπαθούμε να προσδιορίσουμε το μέγεθος του χρησιμοποιούμενου συστήματος παραγωγής. Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο, ο πρώτος δείκτης με τον οποίο ασχολούμαστε είναι η χρησιμοποιούμενη έκταση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και στην επικεφαλής υποομάδα είναι 70 στρ κατά μέσο όρο, στην μεσαία υποομάδα φτάνει τα 56,2 στρ και στην ουραγό υποομάδα είναι μόλις 19,4 στρ. Ανάλογος δείκτης είναι η χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση του αμπελώνα, που είναι αντίστοιχα για την επικεφαλής, μεσαία και ουραγό υποομάδα 50 στρ, 40,3 στρ και 12 στρ. Το ποσοστό του αρδευόμενου αμπελώνα είναι μηδενικό για την επικεφαλής και την ουραγό υποομάδα και ανέρχεται σε μόλις 2,5% στην μεσαία υποομάδα, δηλαδή επιβεβαιώνεται για μια ακόμη φορά, ότι κατά βάση οι αμπελώνες των συγκεκριμένων εκμεταλλεύσεων είναι ξηρικοί. Επίσης οι αμπελώνες των εκμεταλλεύσεων και των

τριών υποομάδων έχουν αρκετά μεγάλο μέσο όρο ηλικίας, αφού ξεκινούν από τα 40,1 έτη στην επικεφαλής υποομάδα, ανεβαίνουν στα 41,1 έτη στην μεσαία υποομάδα και φτάνουν στα 49,1 έτη στην ουραγό υποομάδα. Απαρτίζονται, δηλαδή στην πλειοψηφία τους από γηρασμένα πρέμνα που προέρχονται από την δεκαετία του 1960 και την αναμπέλωση που τότε είχε λάβει μέρος στα Μεσόγεια, όπως έχουμε προαναφέρει. Υψηλό μέσο όρο ηλικίας παρουσιάζουν και οι ιδιοκτήτες των γεωργικών εκμεταλλεύσεων με 63 έτη μέσο όρο ηλικίας στην επικεφαλής υποομάδα, 57,9 έτη στην μεσαία υποομάδα και 68,6 έτη στην ουραγό υποομάδα. Ακόμη, για τις συγκεκριμένες γεωργικές εκμεταλλεύσεις που απαρτίζουν τις υποομάδες υπολογίστηκε η διαθέσιμη ιπποδύναμη των γεωργικών ελκυστήρων ανά στρέμμα χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης και για την επικεφαλής υποομάδα είναι 1,1 hp/στρ, για την μεσαία υποομάδα είναι 1 hp/στρ και για την ουραγό υποομάδα είναι 1,7 hp/στρ. Το γεγονός ότι στην ουραγό υποομάδα ο συγκεκριμένος δείκτης παρουσιάζει μεγαλύτερη τιμή απ' αυτή της επικεφαλής υποομάδας, υποδηλώνει ότι η διαθέσιμη ιπποδύναμη των γεωργικών ελκυστήρων της ουραγού υποομάδας είναι μεγαλύτερη από την χρησιμοποιούμενη και απ' αυτήν που θα έπρεπε να αποτελεί την διαθέσιμη.

Οι επόμενοι πολύ σημαντικοί δείκτες, οι οποίοι απεικονίζονται στον πίνακα αφορούν την χρησιμοποιούμενη εργασία στους αμπελώνες των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, που απαρτίζουν τις τρεις υποομάδες. Ξεκινώντας από το σύνολο της χρησιμοποιούμενης εργασίας, διαπιστώνουμε ότι η επικεφαλής υποομάδα έχει τις περισσότερες ώρες με 1281 h, η μεσαία υποομάδα φτάνει τις 1117 h, ενώ η ουραγός υποομάδα διαθέτει συνολικά 355 h στην φροντίδα των αμπελώνων της. Πιο αναλυτικά, το σύνολο της χρησιμοποιούμενης εργασίας αποτελείται από το άθροισμα της οικογενειακής και της ξένης εργασίας. Επομένως η χρησιμοποιούμενη οικογενειακή εργασία στην επικεφαλής υποομάδα φτάνει τις 918 h, στην μεσαία υποομάδα οι ώρες που αφιερώνονται στους αμπελώνες από τα μέλη των οικογενειών ανέρχονται σε 796 h και η ουραγός υποομάδα αφιερώνει 285 h. Όσον αφορά την χρησιμοποιούμενη ξένη εργασία στην αμπελοκαλλιέργεια, η επικεφαλής υποομάδα χρησιμοποιεί 363 h, η μεσαία υποομάδα χρησιμοποιεί 320 h και η ουραγός υποομάδα χρησιμοποιεί τις λιγότερες ώρες ξένης εργασίας όπως είναι και αναμενόμενο με 70 h. Σε αυτό το σημείο πρέπει να προσθέσουμε, ότι η κατανομή των ωρών της χρησιμοποιούμενης ξένης εργασίας ανά υποομάδα συνάδει και με τα αποτελέσματα για τον δείκτη που απεικονίζει την αμοιβή της ξένης εποχικής εργασίας και αναλύεται

πιο κάτω. Επίσης τόσο το σύνολο της χρησιμοποιούμενης εργασίας, όσο και η οικογενειακή και ξένη εργασία που χρησιμοποιείται στους αμπελώνες απεικονίζεται και με την μορφή μονάδων ανθρώπινης εργασίας (ΜΑΕ) στο συγκεκριμένο τμήμα του πίνακα. Τέλος, εάν η χρησιμοποιούμενη οικογενειακή και ξένη εργασία αποτυπωθούν με την μορφή ποσοστού επί του συνόλου της χρησιμοποιούμενης εργασίας προκύπτουν κάποια πολύ ενδιαφέροντα και ξεκάθαρα αποτελέσματα, αφού το ποσοστό της οικογενειακής εργασίας παρουσιάζει μια αύξουσα πορεία, ξεκινώντας από 69,5% στην επικεφαλής υποομάδα, συνεχίζοντας με 70,3% στην μεσαία υποομάδα και φτάνοντας στο 74,5% στην ουραγό υποομάδα, με αντίστοιχη φθίνουσα πορεία για την χρησιμοποιούμενη ξένη εργασία. Το αποτέλεσμα αυτό είναι απόλυτα δικαιολογημένο αφού για τη συγκεκριμένη περιοχή, όσο μεγαλύτερο είναι το μέγεθος μιας εκμετάλλευσης, τόσο μεγαλύτερη ανάγκη από ξένη εργασία έχει.

Η επόμενη κατηγορία δεικτών σχετίζεται με το Μέσο Επενδεδυμένο Κεφάλαιο της Εκμετάλλευσης, φυσικά ανά στρέμμα χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης της εκμετάλλευσης προκειμένου τα μεγέθη αυτά να είναι συγκρίσιμα για τις τρεις υποομάδες που συμμετέχουν στην ανάλυση ομάδας. Ξεκινώντας από το ΜΕΚ μηχανημάτων των εκμεταλλεύσεων ανά στρέμμα χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης της κάθε εκμετάλλευσης παρατηρούμε ότι στην επικεφαλής υποομάδα είναι 184 €/στρ, στην μεσαία υποομάδα 99 €/στρ, εμφανίζεται δηλαδή μειωμένο και στην ουραγό υποομάδα «εκτοξεύεται» στα 317 €/στρ, γεγονός που υποδηλώνει ότι η συγκεκριμένη υποομάδα έχει επενδύσει περισσότερα χρήματα απ' ό,τι θα έπρεπε βάσει του μεγέθους των εκμεταλλεύσεων που την απαρτίζουν. Το ΜΕΚ των μηχανημάτων αποτελείται από το ΜΕΚ γεωργικού ελκυστήρα και το ΜΕΚ των λοιπών μηχανημάτων που έχει στην κατοχή της η κάθε εκμετάλλευση. Ακόμη, το ΜΕΚ κτιρίων και το ΜΕΚ αποθηκών κινούνται σε πολύ χαμηλά επίπεδα σε όλες τις υποομάδες, δηλαδή στην επικεφαλής υποομάδα είναι 7 €/στρ και 5 €/στρ αντίστοιχα, στην μεσαία υποομάδα είναι 13 €/στρ και 7 €/στρ και στην ουραγό υποομάδα είναι 4 €/στρ το ΜΕΚ κτιρίων, ενώ το ΜΕΚ αποθηκών είναι μηδενικό. Δηλαδή τα κτίρια και οι αποθήκες που η κάθε εκμετάλλευση κατέχει –εάν κατέχει- είναι λίγα σε αριθμό και μικρής αξίας. Τέλος, το ΜΕΚ του εδάφους ανά στρέμμα χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης της κάθε εκμετάλλευσης είναι 7.931 €/στρ για την επικεφαλής υποομάδα, 8.574 €/στρ για την μεσαία υποομάδα και 8.674 €/στρ για την ουραγό υποομάδα. Οι μεγάλες στο σύνολό τους αξίες της γεωργικής γης αντανακλούν τον περιστατικό χαρακτήρα της περιοχής μελέτης, όπου η γεωργική γη δέχεται τεράστιες

πιέσεις για αλλαγή της χρήσης της. Βέβαια, η μειούμενη τιμή του ΜΕΚ εδάφους, από την επικεφαλής στην ουραγό υποομάδα οφείλεται στο γεγονός ότι οι μεγαλύτερες αμπελουργικές εκμεταλλεύσεις εντοπίζονται σε περιοχές πιο απομακρυσμένες από τον αστικό και περιαστικό ιστό.

Ένα πολύ ενδιαφέρον στοιχείο που προκύπτει από τον πίνακα αφορά την διάθεση του κύριου προϊόντος των αμπελώνων της κάθε εκμετάλλευσης, δηλαδή του σταφυλιού και το ποσοστό που αυτό διατίθεται στον Αμπελουργικό Συνεταιρισμό Σπάτων, με την επικεφαλής υποομάδα να διαθέτει το προϊόν της εκεί, σε ποσοστό μόλις 53,75%, την μεσαία υποομάδα σε ποσοστό 83,2% και την ουραγό υποομάδα σε ποσοστό 83,9%. Αυτά τα ποσοστά είναι άξια προσοχής και θα μας βοηθήσουν στην εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων και στην συνέχεια.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2.2.Γ Ανάλυση Ομάδας των Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων Σπάτων, Διάρθρωση των κλάδων παραγωγής.

ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΩΝ ΚΛΑΔΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	ΥΠΟΟΜΑΔΕΣ		
	ΕΠΙΚΕΦΑΛΗΣ	ΜΕΣΑΙΑ	ΟΥΡΑΓΟΣ
ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗ ΕΚΤΑΣΗ ΑΜΠΕΛΩΝΑ [ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΕΚΤΑΣΗΣ] (%)	70,4	72,4	64,3
ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗ ΕΚΤΑΣΗ ΕΛΑΙΩΝΑ [ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΕΚΤΑΣΗΣ] (%)	26,8	27	35,7
ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗ ΕΚΤΑΣΗ ΦΥΣΤΙΚΕΩΝΑ [ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΕΚΤΑΣΗΣ] (%)	1,5	0,6	0
ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗ ΕΚΤΑΣΗ ΟΠΩΡΟΚΗΠΕΥΤΙΚΩΝ [ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΕΚΤΑΣΗΣ] (%)	1,3	0	0
ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗ ΕΚΤΑΣΗ ΑΜΠΕΛΩΝΑ ΜΕ ΠΟΙΚΙΛΙΕΣ ΠΛΗΝ ΣΑΒΒΑΤΙΑΝΟΥ [ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΗΣ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΕΚΤΑΣΗΣ ΑΜΠΕΛΩΝΑ] (%)	8,4	5,5	8,3
ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΛΕΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΑΜΠΕΛΙΟΥ/ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗ ΕΚΤΑΣΗ ΑΜΠΕΛΩΝΑ (€/ΣΤΡ)	357,7	237,4	225,8

ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΑΞΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΛΙΕΣ/ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗ ΕΚΤΑΣΗ ΕΛΑΙΩΝΑ (€/ΣΤΡ)	208,1	143,1	150,5
ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΑΞΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΛΑΔΟΥ ΑΜΠΕΛΙΟΥ/ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΑΞΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ (%)	74,5	79,4	72,9
ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΑΞΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΛΑΔΟΥ ΕΛΙΑΣ/ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΑΞΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ (%)	17,3	18,7	27,1
ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΑΞΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΛΑΔΟΥ ΦΥΣΤΙΚΙΑΣ/ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΑΞΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ (%)	3,5	1,9	0
ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΑΞΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΛΑΔΟΥ ΟΠΩΡΟΚΗΠΕΥΤΙΚΩΝ/ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΑΞΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ (%)	4,6	0	0

Στο τμήμα του πίνακα που περιγράφει την Διάρθρωση των Κλάδων Παραγωγής των Εκμεταλλεύσεων, μπορούμε να δούμε αναλυτικά ότι η επικεφαλής ομάδα απαρτίζεται από τέσσερις παραγωγικούς κλάδους με βασικό φυσικά, τον κλάδο του αμπελιού που καταλαμβάνει το 70,4% της συνολικής έκτασης των εκμεταλλεύσεων που απαρτίζουν την εν λόγω ομάδα, ακολουθεί ο ελαιοκομικός κλάδος με ποσοστό 26,8% επί της συνολικής έκτασης, η καλλιέργεια της φυσιτικής που καταλαμβάνει 1,5% επί του συνόλου της έκτασης και τέλος η καλλιέργεια των οπωροκηπευτικών με ποσοστό 1,3% της συνολικής έκτασης. Η μεσαία υποομάδα απαρτίζεται από τρεις παραγωγικούς κλάδους, του αμπελιού, της ελιάς και της φυσιτικής –δεν περιλαμβάνεται αυτός των οπωροκηπευτικών- με αντίστοιχα ποσοστά επί της συνολικής χρησιμοποιούμενης έκτασης της εκμετάλλευσης 72,4%, 27% και 0,6%. Τέλος η ουραγός υποομάδα αποτελείται μόνο από δυο κλάδους με την αμπελοκαλλιέργεια να καταλαμβάνει το 64,3% της συνολικής έκτασης και την ελαιοκαλλιέργεια να καταλαμβάνει το 35,7% της συνολικής έκτασης.

Οι παραγωγικοί αυτοί κλάδοι προσδίδουν ένα ποσοστό στην ακαθάριστη αξία παραγωγής των εκμεταλλεύσεων που απαρτίζουν την κάθε υποομάδα, έτσι στην επικεφαλής υποομάδα το ποσοστό της ακαθάριστης αξίας παραγωγής των κλάδων της αμπέλου, της ελιάς, της φυσιτικής και των οπωροκηπευτικών είναι αντίστοιχα 74,5%, 17,3%, 3,5% και 4,6%. Στην μεσαία υποομάδα τα ποσοστά αυτά διαμορφώνονται σε 79,4%, 18,7% και 1,9% για τους τρεις κλάδους της αμπέλου, της

ελιάς και της φυσιτικής. Τέλος, για την ουραγό υποομάδα μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι ελλείπει των δυο κλάδων της φυσιτικής και των οπωροκηπευτικών αυξάνεται η συνεισφορά της ακαθάριστης αξίας της ελαιοκαλλιέργειας που φτάνει το 27,1% επί του συνόλου της ακαθάριστης αξίας της εκμετάλλευσης, ενώ το υπόλοιπο 72,9% καλύπτεται από τον παραγωγικό κλάδο της αμπέλου.

Για τους δυο κύριους παραγωγικούς κλάδους, της αμπελοκαλλιέργειας και της ελαιοκαλλιέργειας έχει υπολογιστεί η ακαθάριστη αξία παραγωγής και ανά στρέμμα χρησιμοποιούμενης έκτασης της αντίστοιχης καλλιέργειας. Όσον αφορά την αμπελοκαλλιέργεια, η υπεροχή της επικεφαλής υποομάδας είναι δεδομένη έναντι των υπολοίπων, της μεσαίας και της ουραγού, με 357,7 €/στρ., έναντι 237,4 €/στρ. και 225,8 €/στρ. Το ίδιο ισχύει και για τον παραγωγικό κλάδο της ελιάς, στον οποίο η επικεφαλής υποομάδα παρουσιάζει επίσης πολύ καλύτερες επιδόσεις, όσον αφορά την ακαθάριστη αξία του κλάδου, ανά στρέμμα χρησιμοποιούμενης έκτασης ελαιώνα με 208,1 €/στρ. έναντι της μεσαίας υποομάδας που καταγράφει την επίδοση των 143,1 €/στρ. και βρίσκεται σε χειρότερη θέση, όχι μόνο από την επικεφαλής υποομάδα, αλλά και από την ουραγό υποομάδα, στην οποία η ακαθάριστη αξία του κλάδου είναι 150,5 €/στρ. Με βάση τα στοιχεία της ακαθάριστης αξίας παραγωγής του κάθε κλάδου, προκύπτει ότι οι παραγωγοί της μεσαίας και της ουραγού υποομάδας πρέπει να δώσουν μεγαλύτερη έμφαση στην αμπελουργική δραστηριότητα, όπου αυτό είναι εφικτό.

Ένας ακόμη δείκτης που υπάρχει σε αυτό το τμήμα του πίνακα και παρουσιάζει πολύ μεγάλο ενδιαφέρον για την ανάλυση ομάδας, είναι αυτός που αποτυπώνει και με αριθμούς την υπάρχουσα κατάσταση που αφορά τις καλλιεργούμενες ποικιλίες αμπέλου στην περιοχή των Σπάτων και επιβεβαιώνει ότι η ποικιλία Σαββατιανό είναι η επικρατούσα ποικιλία και στις τρεις υποομάδες, με τα ποσοστά των διαφορετικών ποικιλιών (Αγιωργίτικο, Merlot, Μανδηλαριά, Ροδίτης, Λιμνιώνας κ.τ.λ.) που καλλιεργούν οι παραγωγοί να βρίσκονται κάτω από το 10% και πιο συγκεκριμένα στην επικεφαλής υποομάδα στο 8,4%, στην μεσαία υποομάδα μόλις στο 5,5% και στην ουραγό υποομάδα στο 8,3%. Το γεγονός της ύπαρξης μιας επικρατούσας ποικιλίας στην περιοχή, αλλά και μεταξύ των εκμεταλλεύσεων που απαρτίζουν τις υποομάδες, δείχνει ότι οι διαφορές που αποτυπώνονται στους υπόλοιπους πολύ σημαντικούς δείκτες οφείλονται σε άλλους παράγοντες, πλην της ποικιλίας, που θα σχολιάσουμε στην συνέχεια.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2.2.Δ Ανάλυση Ομάδας των Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων Σπάτων, Τεχνικές Παραγωγής-Βαθμός Εντατικοποίησης του Παραγωγικού Συστήματος.

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ/ΒΑΘΜΟΣ ΕΝΤΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	ΥΠΟΟΜΑΔΕΣ		
	ΕΠΙΚΕΦΑΛΗΣ	ΜΕΣΑΙΑ	ΟΥΡΑΓΟΣ
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΑΞΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (€)	23.335	12.630	3.781
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΑΞΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ/ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ (€/στρ)	334,8	218,5	185,4
ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ-ΑΞΙΑ ΛΗΨΑΣΜΑΤΟΣ (ΣΤΟΝ ΚΛΑΔΟ ΤΟΥ ΑΜΠΕΛΙΟΥ)/ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ ΑΜΠΕΛΩΝΑ (€/στρ)	1,3	2,0	8,3
ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ-ΑΞΙΑ ΦΠΠ (ΣΤΟΝ ΚΛΑΔΟ ΤΟΥ ΑΜΠΕΛΙΟΥ)/ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ ΑΜΠΕΛΩΝΑ (€/στρ)	5,6	6,3	4,9
ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ-ΑΜΟΙΒΗ ΞΕΝΗΣ ΕΠΟΧΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ(ΣΤΟΝ ΚΛΑΔΟ ΤΟΥ ΑΜΠΕΛΙΟΥ) / ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ ΑΜΠΕΛΩΝΑ (€/στρ)	26,6	30,4	25,8
ΜΕΣΗ ΣΤΡΕΜΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΑΜΠΕΛΙΟΥ (Kggr)	717,8	576,1	540
ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ ΣΤΑΦΥΛΙΟΥ (€/Kggr)	0,39	0,33	0,32

Στο τελευταίο τμήμα του πίνακα της ανάλυσης ομάδας απεικονίζονται δείκτες που σχετίζονται με τον Βαθμό Εντατικοποίησης του Παραγωγικού Συστήματος των Εκμεταλλεύσεων που απαρτίζουν τις συγκεκριμένες υποομάδες. Ο πρώτος δείκτης με τον οποίο ασχολούμαστε είναι η Συνολική Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής, που όπως είναι και αναμενόμενο στην επικεφαλής υποομάδα είναι 23.335 €, στην μεσαία υποομάδα είναι 12.630 € και στην ουραγό υποομάδα μόλις 3.781 €. Βέβαια, ακολουθεί η αναγωγή των συγκεκριμένων ποσών ανά στρέμμα χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης των εκμεταλλεύσεων, προκειμένου οι αριθμοί που θα προκύψουν να είναι συγκρίσιμοι. Ως εκ τούτου, η επικεφαλής υποομάδα παρουσιάζει συνολική ακαθάριστη αξία παραγωγής ανά στρέμμα χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης

334,8 €/στρ., η μεσαία υποομάδα 218,5 €/στρ. και η ουραγός υποομάδα έπεται με 185,4 €/στρ., δηλαδή ποσό που είναι μειωμένο κατά 45% από το ποσό της επικεφαλής ομάδας.

Συνεχίζουμε, με την απεικόνιση των ποσών των μεταβλητών δαπανών ανά στρέμμα χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης των εκμεταλλεύσεων και πιο συγκεκριμένα για τις κατηγορίες των αναλωσίμων –χρησιμοποιούμενα φυτοπροστατευτικά προϊόντα και λιπάσματα- και της αμοιβής της ξένης εποχικής εργασίας, που αφορούν την αμπελοκαλλιέργεια. Τα ποσά που οι εκμεταλλεύσεις και των τριών υποομάδων δαπανούν για την αγορά λιπασμάτων ναί μεν είναι πάρα πολύ μικρά, δηλαδή 1,3 €/στρ. δαπάνη η επικεφαλής υποομάδα, 2 €/στρ. η μεσαία υποομάδα αλλά η δαπάνη της ουραγού υποομάδας για τα λιπάσματα εμφανίζεται αυξημένη σε σχέση με τις άλλες δυο υποομάδες και φτάνει τα 8,3 €/στρ και προφανώς η δαπάνη αυτή είναι ανακόλουθη με τις πιθανές ανάγκες των αμπελώνων για την συγκεκριμένη υποομάδα. Η εικόνα που παρουσιάζουν οι εκμεταλλεύσεις, όσον αφορά τις δαπάνες για τα φυτοπροστατευτικά προϊόντα (ΦΠΠ) τα οποία χρησιμοποιούν στην αμπελοκαλλιέργεια ανά στρέμμα αμπελώνα είναι ομοιόμορφη, αφού η επικεφαλής υποομάδα δαπανά μόλις 5,6 €/στρ, η μεσαία ομάδα 6,3 €/στρ και η ουραγός υποομάδα 4,9 €/στρ. Το ότι οι συγκεκριμένες τιμές όχι μόνο κινούνται σε πολύ χαμηλά επίπεδα αλλά παρουσιάζουν και μια πολύ μικρή απόκλιση μεταξύ τους, υποδεικνύει ότι όλες οι εκμεταλλεύσεις δαπανούν μόνο για τα τελείως απαραίτητα ΦΠΠ, προκειμένου δηλαδή να διατηρήσουν σε ικανοποιητικά επίπεδα την παραγωγή τους, γεγονός που συνάδει απόλυτα με τις παρούσες οικονομικές συνθήκες που επικρατούν στην Ελλάδα. Τέλος, η μεταβλητή δαπάνη για την αμοιβή της ξένης εποχικής εργασίας ανά στρέμμα χρησιμοποιούμενης έκτασης αμπελώνα είναι για την επικεφαλής υποομάδα 26,6 €/στρ, για την μεσαία υποομάδα ανεβαίνει στα 30,4 €/στρ και για την ουραγό υποομάδα είναι 25,8 €/στρ, αποδεικνύοντας ότι στην αμπελοκαλλιέργεια είναι απαραίτητη η χρησιμοποίηση ξένης εποχικής εργασίας, καθώς είναι μια απαιτητική καλλιέργεια και κάποιες ενέργειες όπως για παράδειγμα ο τρύγος ή τα χειμερινά και χλωρά κλαδέματα, πρέπει να διεκπεραιωθούν μέσα σε πολύ συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα.

Δυο καθοριστικής σημασίας δείκτες για την ανάλυση ομάδας είναι, η μέση στρεμματική απόδοση της αμπελοκαλλιέργειας καθώς και η τιμή πώλησης του κύριου προϊόντος των εκμεταλλεύσεων, δηλαδή του σταφυλιού. Η μέση στρεμματική απόδοση των τριών υποομάδων ακολουθεί μια φθίνουσα πορεία, ξεκινώντας στην

επικεφαλής υποομάδα από 717,8 Kgr, στην συνέχεια εμφανίζει καθίζηση και στην μεσαία υποομάδα φτάνει τα 576,1 Kgr και υποχωρεί ακόμα περισσότερο στην ουραγό υποομάδα, που φτάνει στα 540 Kgr. Η διαφορά που παρουσιάζει η μέση στρεμματική απόδοση της επικεφαλής υποομάδας, με αυτή της μεσαίας υποομάδας είναι 141,7 Kgr και με αυτή της ουραγού υποομάδας είναι 177,8 Kgr. Η διαφορά αυτή είναι αξιοπρόσεκτη και θα πρέπει να αναζητηθούν οι λόγοι για τους οποίους αυτό συμβαίνει καθώς επηρεάζει ή θα πρέπει να επηρεάσει τις τεχνικές παραγωγής της συγκεκριμένης καλλιέργειας. Σε αυτό το σημείο πρέπει να αναφέρουμε ότι το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών κατέχει βιολογικό αρδευόμενο αμπελώνα στην περιοχή Γιαλού Σπάτων 216 στρεμμάτων εκ των οποίων 112,7 στρέμματα καταλαμβάνει η ποικιλία Σαββατιανό. Σύμφωνα λοιπόν με τα στοιχεία της Διεύθυνσης Αξιοποίησης Αγροκτημάτων & Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων του ΓΠΑ, η μέση στρεμματική απόδοση για το έτος 2014 (έτος αναφοράς) για την συγκεκριμένη ποικιλία ήταν 1055 Kgr/στρ σημειώνοντας πολύ μεγάλη διαφορά ακόμα και από την Μέση Στρεμματική Απόδοση της επικεφαλής υποομάδας, διαφορά που οφείλεται κυρίως στην άρδευση του συγκεκριμένου αμπελώνα. Επίσης πολύ μεγάλο ρόλο στην διαμόρφωση της διαφοράς της μέσης στρεμματικής απόδοσης, που εμφανίζεται μεταξύ των υποομάδων παίζει η διενέργεια ή μη ορισμένων ετήσιων καλλιεργητικών φροντίδων, όπως το χειμερινό κλάδεμα καρποφορίας ή τα χλωρά κλαδέματα (βλαστολόγημα, κορυφολόγημα και ξεφύλλισμα κ.ά) που παίζουν τον σημαντικότερο ρόλο τόσο στην ποιοτική, όσο και στην ποσοτική απόδοση ενός αμπελιού καθώς ελέγχουν την ισορροπία μεταξύ της φυλλικής επιφάνειας και του αριθμού των σταφυλιών (φορτίο). Αυτά τα κλαδέματα θα πρέπει να διενεργούνται έγκαιρα και σωστά προκειμένου οι παραγωγοί να καρπώνονται τα οφέλη τους και το γεγονός αυτό σχετίζεται και με την χρησιμοποίηση επαρκών ξένων εργατικών χεριών σε αυτές τις κρίσιμες περιόδους, όπως φυσικά και στην περίοδο του τρύγου, κάτι που καταφέρνει καλύτερα η επικεφαλής υποομάδα όπως φαίνεται και στο 3.2.2 Β.

Τέλος, η τιμή πώλησης του σταφυλιού, παρουσιάζει φθίνουσα πορεία και μεγάλη διαφορά μεταξύ της τιμής της επικεφαλής υποομάδας που είναι 0,39 €/Kgr, με τις τιμές της μεσαίας και της ουραγού υποομάδας που είναι αντίστοιχα 0,33 €/Kgr και 0,32 €/Kgr και εφόσον αυτή η διαφοροποίηση δεν μπορεί να εξηγηθεί από την χρησιμοποίηση διαφορετικών ποικιλιών, ίσως να πρέπει να αποδοθεί στην χρησιμοποίηση των διαφορετικών καναλιών διανομής που χρησιμοποιούν μεταξύ τους οι υποομάδες, όπως έχουμε προαναφέρει.

Ανακεφαλαιώνοντας, η ανάλυση ομάδας με την βοήθεια των τεχνικοοικονομικών δεικτών, καταφέρνει να μας δώσει μια πλήρη εικόνα για τις τέσσερις κατηγορίες μεταβλητών που αναλύθηκαν, δηλαδή τα οικονομικά αποτελέσματα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, το μέγεθος του χρησιμοποιούμενου συστήματος παραγωγής, την διάρθρωση των κλάδων παραγωγής, τις τεχνικές παραγωγής και τον βαθμό εντατικοποίησης του παραγωγικού συστήματος που ακολουθούνται και μέσω αυτής της ανάλυσης μπορέσαμε να οδηγηθούμε σε μια σύγκριση της μεσαίας και της ουραγού υποομάδας με αυτήν της επικεφαλής υποομάδας που χρησιμοποιείται ως ομάδα-στόχος. Με την σύγκριση αυτή, διαπιστώσαμε τόσο τα δυνατά σημεία, όσο και τα αδύναμα σημεία, τα λάθη, τις υπερβολές και τις παραλείψεις των εκμεταλλεύσεων της μεσαίας και της ουραγού υποομάδας τα οποία και χρήζουν διόρθωσης. Οι διορθωτικές ενέργειες που θα προταθούν αποτελούν ουσιαστικά και μια πρόταση ανάπτυξης ενός συστήματος παροχής γεωργικών συμβουλών, που φυσικά αφορούν την περίπτωση του Αμπελουργικού Συνεταιρισμού Σπάτων.

3.3 ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΣΤΗΝ Ε.Ε.

Το σύστημα παροχής συμβουλών σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις αποτελούσε ένα βασικό στοιχείο της μεταρρύθμισης της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) του 2003 και έπρεπε να είχε εφαρμοστεί από το 2007. Στόχος του συστήματος παροχής συμβουλών σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις ήταν να συμβάλει στην ευαισθητοποίηση των γεωργών όσον αφορά τις ροές υλικών και τις γεωργικές διαδικασίες που αφορούν το περιβάλλον, την ασφάλεια των τροφίμων, την υγεία και την καλή διαβίωση των ζώων.

Στα περισσότερα κράτη μέλη το σύστημα παροχής συμβουλών σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις κατέστη πλήρως λειτουργικό μόλις το 2008. Οι προπαρασκευαστικές εργασίες για τη δημιουργία του συστήματος παροχής συμβουλών σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις (θέσπιση νομοθεσίας, προκήρυξη διαγωνισμών, επιλογή συμβουλευτικών οργάνων, κ.λπ.) διεξήχθησαν το 2007. Στα μισά περίπου κράτη μέλη το σύστημα παροχής συμβουλών σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις συστάθηκε ως ειδική υπηρεσία, συμπληρωματική στις υφιστάμενες υπηρεσίες. Στις υπόλοιπες περιπτώσεις το σύστημα παροχής συμβουλών σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις ενσωματώθηκε στις υφιστάμενες υπηρεσίες

Στην Ελλάδα αποτέλεσε το Μέτρο 114 του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013, με τίτλο: «Χρήση υπηρεσιών παροχής γεωργικών συμβουλών στην εκμετάλλευση και παροχή δασοκομικών συμβουλών». Το μέτρο αποσκοπούσε στη στήριξη των γεωργών και δασοκαλλιεργητών, ώστε να κάνουν χρήση υπηρεσιών παροχής συμβουλών με στόχους:

- Τη διαρκή βελτίωση της τήρησης των κανονιστικών προτύπων και
- Τη βελτίωση των επιδόσεων και της αειφορίας των γεωργικών και δασικών εκμεταλλεύσεων (ΥΠΑΑΤ, 2009).

Ο αρχικός στόχος ήταν να επωφεληθούν 6.000 αγρότες και 1.500 δασοκαλλιεργητές αλλά το μέτρο δεν έτυχε θερμής υποδοχής και ελάχιστα ήταν τελικά τα οφέλη από το σύστημα παροχής συμβουλών σε γεωργούς, με ευθύνη όλων των μερών.

Ορισμένα κράτη-μέλη δήλωσαν ότι αντιμετώπισαν προβλήματα όσον αφορά την πρόσβαση σε μικρές εκμεταλλεύσεις. Στην Ε.Ε. συνολικά ο αριθμός των γεωργών που έλαβαν συμβουλές για τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις ήταν περιορισμένος (περίπου το 5% των γεωργών που λαμβάνουν άμεσες ενισχύσεις έλαβαν εξατομικευμένες συμβουλές το 2008). Οι κύριοι δικαιούχοι του συστήματος παροχής συμβουλών σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις ήταν μεγάλες εκμεταλλεύσεις, οι οποίες ήταν ήδη εξοικειωμένες με τις υφιστάμενες συμβουλευτικές υπηρεσίες.

Συνολικά, η αποτελεσματικότητα των συστημάτων παροχής συμβουλών σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις παρέμεινε σε χαμηλά επίπεδα, λόγω του ότι λίγοι γεωργοί ζήτησαν τις προσφερόμενες συμβουλές. Οι αξιολογητές του συστήματος θεωρούν πως υπάρχουν δυνατότητες βελτίωσης, λαμβανομένου υπόψη ότι το σύστημα παροχής συμβουλών σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις προσέγγισε περισσότερους γεωργούς (έως και 20% όσων λαμβάνουν άμεσες ενισχύσεις) στα κράτη μέλη τα οποία εφάρμοσαν το σύστημα από το 2005 (EC, 2010). Σε ορισμένες περιπτώσεις η προκαταβολή για την παροχή συμβουλών μπορεί να απέτρεψε ορισμένους γεωργούς από το να κάνουν χρήση του προγράμματος.

Οι αξιολογητές θεώρησαν ως θεμελιώδη προϋπόθεση για το σύστημα παροχής συμβουλών την εθελοντική πρόσβαση των γεωργών της ΕΕ στις συμβουλές, δεδομένου ότι η λήψη συμβουλών είναι από τη φύση της εθελούσια, σε αντίθεση με τα συστήματα υποχρεωτικού ελέγχου/πιστοποίησης. Μέχρι στιγμής το εν λόγω σύστημα κατάφερε ελάχιστα να βελτιώσει την εικόνα των γεωργών της ΕΕ για την

ΚΑΠ. Οι αγρότες θεωρούσαν συχνά ότι αφορούσε αυστηρά την πολλαπλή συμμόρφωση και το σχετικό σύστημα επιθεωρήσεων των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, γεγονός που του προσέδιδε αρνητική εικόνα.

Βάσει της εμπειρίας των πρώτων ετών εφαρμογής και της μελέτης αξιολόγησης η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διατύπωσε προτάσεις βελτίωσης (EC, 2010). Απ' αυτές τις προτάσεις ξεχωρίζουν οι εξής:

1. Οι όροι «σύστημα παροχής συμβουλών σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις» και «υπηρεσίες παροχής συμβουλών σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις» πρέπει να αποσαφηνιστούν. Το «σύστημα» καλύπτει τη συνολική οργάνωση και τους διάφορους δημόσιους και/ή ιδιωτικούς φορείς που παρέχουν «υπηρεσίες» σε έναν γεωργό σε ένα κράτος μέλος (άρθρο 12 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 73/2009 του Συμβουλίου). Η ύπαρξη ενός εθνικού συστήματος διασφαλίζει ότι κάθε γεωργός μπορεί να αναζητήσει και να λάβει συμβουλές, τουλάχιστον όσον αφορά τις βασικές απαιτήσεις πολλαπλής συμμόρφωσης στον τομέα του περιβάλλοντος, της δημόσιας υγείας, της υγείας των ζώων και των φυτών, της καλής διαβίωσης των ζώων και της διατήρησης της γης σε καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση. Είναι σημαντικό να γίνει όσο το δυνατόν πιο σαφής διάκριση μεταξύ της παροχής συμβουλών, οι οποίες αποτελούν προϊόν του συστήματος παροχής συμβουλών σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις, καθώς και της απλής παροχής πληροφοριών στους γεωργούς. Η παροχή πληροφοριών όσον αφορά τις απαιτήσεις πολλαπλής συμμόρφωσης είναι ήδη υποχρεωτική σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 2 του κανονισμού 73/2009.

2. Οι απαιτήσεις πολλαπλής συμμόρφωσης και άλλες υποχρεώσεις που πρέπει να εκπληρώνουν οι δικαιούχοι θα πρέπει να αποτελούν τον πυρήνα του συστήματος παροχής συμβουλών σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις και των στόχων του, όσον αφορά τον πρώτο και τον δεύτερο πυλώνα. Οι απαιτήσεις αυτές πρέπει να ικανοποιούνται επαρκώς από τις συμβουλές του συστήματος παροχής συμβουλών σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις. Το σύστημα παροχής συμβουλών σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις θα πρέπει πρωτίστως να βοηθάει τους γεωργούς να συμμορφώνονται με τους κανόνες.

3. Τα στοιχεία που πρέπει να καλύπτονται υποχρεωτικά από το σύστημα, τόσο όσον αφορά τον πρώτο όσο και τον δεύτερο πυλώνα, θα πρέπει να περιλαμβάνουν τις ελάχιστες απαιτήσεις για τη χρήση λιπασμάτων και φυτοπροστατευτικών προϊόντων. Οι απαιτήσεις αυτές αποτελούν μέρος της πολλαπλής συμμόρφωσης για τους γεωργούς που λαμβάνουν γεωργοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις.

4. Χάρης στο γεγονός ότι δίνει προτεραιότητα στις απαιτήσεις πολλαπλής συμμόρφωσης, το σύστημα καλύπτει ήδη πολλές πρακτικές όσον αφορά την αλλαγή του κλίματος - πρακτικές που μειώνουν τις επιπτώσεις της γεωργίας στο κλίμα και οι οποίες βοηθούν τους αγρότες να προσαρμόζονται στις μεταβαλλόμενες και ποικίλες κλιματικές συνθήκες. Τα ισχύοντα πρότυπα ορθών γεωργικών και περιβαλλοντικών συνθηκών είναι ουσιαστικής σημασίας για τη διατήρηση του οργανικού άνθρακα σε γεωργικές εκτάσεις και για τη διασφάλιση της αειφόρου χρήσης τους. Ωστόσο, μπορεί να αξίζει να συμπεριληφθούν ειδικές δράσεις για την κλιματική αλλαγή, για παράδειγμα καταγραφή των ορθών πρακτικών και πραγματοποίηση ειδικών ασκήσεων προώθησης στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, συμπεριλαμβανομένης της παροχής συμβουλών που σχετίζονται με την τεχνολογία.

Ένας συνοπτικός κατάλογος ορθών πρακτικών θα μπορούσε να καταρτισθεί σε επίπεδο ΕΕ. Οι σύμβουλοι ενδέχεται να υποχρεωθούν να ακολουθήσουν ειδική κατάρτιση για την κατανόηση και διάδοση σημαντικών γεωργικών πρακτικών που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή, όπως: Το πρότυπο για την προστασία των μόνιμων βοσκοτόπων, το πρότυπο αμειψισποράς και επίσπορης καλλιέργειας, το πρότυπο της ελάχιστης εδαφοκάλυψης, της μειωμένης άροσης βάσει του προτύπου ελάχιστης διαχείρισης γαιών, τα πρότυπα διαχείρισης της γης, τα πρότυπα για τη διαχείριση των υπολειμμάτων καλλιέργειας, τα πρότυπα για τη διατήρηση της οργανικής ουσίας του εδάφους και των απαιτήσεων στο πλαίσιο της οδηγίας για τη νιτρορρύπανση, σχετικά με την εφαρμογή και την αποθήκευση της κοπριάς. Όλες αυτές οι απαιτήσεις θέτουν όρια στις πρακτικές που έχουν επιπτώσεις σε επίπεδο εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στην εκμετάλλευση. Καλύπτονται στο πλαίσιο του συστήματος παροχής συμβουλών σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις, μέσω της προτεραιότητας για τις απαιτήσεις πολλαπλής συμμόρφωσης.

5. Πρέπει να γίνεται σαφής διαχωρισμός μεταξύ των συμβουλών και των ελέγχων.

6. Οι σύμβουλοι του συστήματος δεν θα πρέπει να περιορίζουν τις προσπάθειές τους στο να βοηθούν τους γεωργούς να ανταποκριθούν στις πρακτικές υποχρεώσεις τους στο πλαίσιο της πολλαπλής συμμόρφωσης, αλλά πρέπει επίσης να εξηγούν τους στόχους αυτών των υποχρεώσεων και των υποκείμενων πολιτικών καθώς και τον τρόπο συμβολής τους στην αειφόρο γεωργία. Ο γεωργός ο οποίος αντιλαμβάνεται τη λογική συγκεκριμένων υποχρεώσεων έχει περισσότερες πιθανότητες να τις εκπληρώσει.

7. Προκύπτουν νέες ανάγκες για παροχή συμβουλών και ο γεωργός θα χρειαστεί βοήθεια για ένα ευρύ φάσμα ζητημάτων - από οικονομικά ζητήματα έως οικολογικά ζητήματα προστασίας της φύσης. Οι σύμβουλοι του συστήματος παροχής συμβουλών σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις δεν θα είναι σε θέση να απαντήσουν σε όλες τις ερωτήσεις, αλλά θα πρέπει να είναι επαρκώς ενημερωμένοι και να παραπέμπουν τους γεωργούς, αν κριθεί απαραίτητο, σε εξειδικευμένους συμβούλους. Για παράδειγμα, όταν ένας γεωργός πρέπει να προχωρήσει στον εκ νέου προσανατολισμό της παραγωγής του και χρειάζεται συμβουλές όσον αφορά τις γεωργικές αγορές, ο σύμβουλος του συστήματος παροχής συμβουλών σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις θα πρέπει να είναι σε θέση να φέρνει τον αγρότη σε επαφή με τις υπηρεσίες που ειδικεύονται σε παρόμοια θέματα ή να τον κατευθύνει προς τις πηγές των σχετικών στοιχείων, π.χ. στοιχείων παραγωγής.

8. Η υπηρεσία παροχής συμβουλών σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις είναι επίσης σημαντική για τους μικρούς γεωργούς. Η εν λόγω ομάδα δεν έχει επί του παρόντος προσεγγιστεί σωστά από τις υπηρεσίες παροχής συμβουλών σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις, ωστόσο οι μικροί γεωργοί είναι τουλάχιστον εξίσου σημαντικοί με τους υπόλοιπους, όσον αφορά την ανάγκη συμμόρφωσής τους και την πιθανή άγνοια των υποχρεώσεών τους. Τα μέτρα που προτείνονται εδώ έχουν επίσης ως στόχο να αντιμετωπίσουν αυτό το ζήτημα, ωστόσο τα κράτη μέλη θα πρέπει να είναι προνοητικά και να εξετάσουν πώς πρέπει να προσεγγίσουν τους γεωργούς οι οποίοι δεν έχουν ακόμη συνειδητοποιήσει την ανάγκη τους για συμβουλές.

9. Τα κράτη μέλη πρέπει να κάνουν περισσότερα για την προώθηση του συστήματος παροχής συμβουλών σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις, εσωκλείοντας π.χ. έναν κατάλογο των συμβουλευτικών φορέων στον φάκελο αποστολής εντύπων αίτησης στους γεωργούς ή φροντίζοντας οι επιθεωρητές των γεωργικών εκμεταλλεύσεων να παρέχουν τον κατάλογο αυτό στους γεωργούς σε περίπτωση που διαπιστωθεί οποιαδήποτε παράβαση.

10. Για να ενημερωθούν καλύτερα οι γεωργοί για το σύστημα παροχής συμβουλών σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις, το άρθρο 4 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 73/2009 του Συμβουλίου θα πρέπει να προβλέπει την υποχρέωση για τα κράτη μέλη να παρέχουν στους γεωργούς τον κατάλογο των συμβούλων του συστήματος παροχής συμβουλών σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις.

11. Οι συντονιστικοί φορείς του συστήματος να οργανώνουν σεμινάρια βασικής και τακτικής κατάρτισης για κάθε σύμβουλο, τουλάχιστον όσον αφορά όλα

τα ζητήματα πολλαπλής συμμόρφωσης. Η κατάρτιση αυτή θα πρέπει να καλύπτει τόσο τις υποχρεώσεις των γεωργών όσο και τις υποκείμενες πολιτικές, για παράδειγμα, της κλιματικής αλλαγής (EC, 2010).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει διορθωτικές κινήσεις γιατί το συγκεκριμένο μέτρο εντάσσεται και στο ΠΑΑ 2014-2020. Από τις προτεινόμενες βελτιώσεις, η ενέργεια που συνάδει με τις αρχές της συγκεκριμένης μελέτης, εμπερικλείει την ουσία της και ουσιαστικά θα την δούμε σε πλήρη ανάλυση είναι η ενέργεια 7, στην οποία όχι μόνο αναγνωρίζεται η ανάγκη των εκμεταλλεύσεων να λύσουν από οικονομικά έως οικολογικά ζητήματα και ζητήματα προστασίας της φύσης, προκειμένου να μπορούν να ανταπεξέλθουν στις ολοένα και αυξανόμενες απαιτήσεις της σύγχρονης εποχής, αλλά αποσαφηνίζεται και ο ρόλος των συμβούλων του συγκεκριμένου συστήματος, οι οποίοι δεν οφείλουν να είναι σε θέση να απαντήσουν σε όλες τις ερωτήσεις, αλλά οφείλουν να είναι επαρκώς ενημερωμένοι και να παραπέμπουν τους γεωργούς, αν κριθεί απαραίτητο, σε εξειδικευμένους συμβούλους.

Στο νέο ΠΑΑ και πιο συγκεκριμένα στην 2^η επίσημη υποβολή του, που έγινε στις 30/11/2015 οι υπηρεσίες παροχής γεωργικών συμβουλών, αποτελούν το Μέτρο 2 “Συμβουλευτικές υπηρεσίες, υπηρεσίες διαχείρισης γεωργικής εκμετάλλευσης και υπηρεσίες αντικατάστασης στην εκμετάλλευση” το οποίο θα συμβάλλει ώστε οι γεωργοί και κυρίως οι νέοι γεωργοί να βελτιώσουν την αειφόρο διαχείριση και τη συνολική απόδοση της εκμετάλλευσής τους, καθώς θα τους βοηθήσει στη λήψη σωστών αποφάσεων, για τη συνολική τεχνική-οικονομική και περιβαλλοντική διαχείριση της εκμετάλλευσής τους. Ως εκ τούτου, θα πρέπει να ενθαρρύνεται η χρήση των συμβουλών από τους γεωργούς και τους νέους γεωργούς, χωρίς αυτοί να επιβαρύνονται με το κόστος αυτής της συμβουλής. Η ένταξη των δικαιούχων των άμεσων ενισχύσεων στο Σύστημα Παροχής Συμβουλών είναι εθελοντική. Με το παρόν Μέτρο προωθείται η χρήση και η σύσταση συμβουλευτικών υπηρεσιών στην εκμετάλλευση καθώς και υπηρεσίες επιμόρφωσης συμβούλων. Το μέτρο 2 του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020 χωρίζεται σε 6 πακέτα συμβουλών, ανάλογα τη χρήση, με την ενίσχυση να καθορίζεται έως τα 1.500 ευρώ ανά συμβουλή και τον ωφελούμενο να δύναται να λάβει έως 3 συμβουλές καθ’ όλη την προγραμματική περίοδο. Βάσει του οδηγού των «Συμβουλευτικών Υπηρεσιών», η ενίσχυση θα παρέχεται για λογαριασμό των αγροτών απευθείας στους συμβούλους, που ορίζονται ως δικαιούχοι του Μέρους. Οι αναφερόμενες συμβουλές παρέχονται

στις γεωργικές (φυτικής ή/και ζωικής κατεύθυνσης) εκμεταλλεύσεις και κατατάσσονται σε έξι πακέτα συμβουλών, ως ακολούθως:

- 1) Συμβουλές που παρέχονται για τις καταστατικές απαιτήσεις διαχείρισης ή/και πρότυπα για ορθές γεωργικές και περιβαλλοντικές συνθήκες.
- 2) Συμβουλές που παρέχονται για την εκπλήρωση των απαιτήσεων, όπως έχουν καθοριστεί από τα κράτη μέλη, για την εφαρμογή του άρθρου 11§3 της οδηγίας πλαίσιο για τα νερά.
- 3) Συμβουλές που παρέχονται για την εκπλήρωση των απαιτήσεων, όπως έχουν καθοριστεί από τα κράτη μέλη για την εφαρμογή του άρθρου 55 του Καν. (ΕΚ) 1107/2009, ιδίως όσον αφορά στη συμμόρφωση με τις γενικές αρχές της ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας που αναφέρονται στο άρθρο 14 της οδηγίας 2009/128/ΕΚ.
- 4) Συμβουλές στο γεωργικό τομέα σχετικά με δράσεις που μετριάζουν το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής και προωθούν την προσαρμογή της γεωργίας.
- 5) Συμβουλές για την ορθή εφαρμογή των μέτρων 10 «Ενισχύσεις για τη γεωργία, το περιβάλλον και το κλίμα» και 11 «Βιολογική Γεωργία».
- 6) Συμβουλές που αποσκοπούν στη βελτίωση της βιωσιμότητας και της ανταγωνιστικότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και την αύξηση της προστιθέμενης αξίας του γεωργικού προϊόντος (ΠΑΑ 2014-2020).

Σε περίπτωση που ο ωφελούμενος δεν εφαρμόσει τη συμβουλή, που θα του παρέχει εμπειριστατωμένα ο πάροχος, τότε χάνει το δικαίωμα να λάβει άλλη συμβουλή έως το τέλος επιλεξιμότητας δαπανών του ΠΑΑ 2014-2020. Ελπίζουμε η εγκόλπωση των διορθώσεων του Μέτρου στο νεό ΠΑΑ και η νέα μορφή του, να οδηγήσει και στην επιτυχή εφαρμογή του Μέτρου γιατί ο ρόλος της συμβουλευτικής είναι ζωτικής σημασίας για τον Αγροτικό Τομέα.

3.4 ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΣΤΟΝ ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΙΚΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟ ΣΠΑΤΩΝ

Μέσα από όλες αυτές τις διαδικασίες που περιγράψαμε αναλυτικά στις προηγούμενες παραγράφους και κεφάλαια και χρησιμοποιώντας τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την ανάλυση ομάδας ως βασικό μας εργαλείο, παραθέτουμε στην συνέχεια τις Γεωργικές Συμβουλές που πιστεύουμε ότι αρμόζουν και θα βοηθήσουν ουσιαστικά εάν εφαρμοστούν, τις εκμεταλλεύσεις του Αμπελουργικού Συνεταιρισμού Σπάτων που απαρτίζουν την μεσαία και την ουραγό υποομάδα, καθώς η επικεφαλής υποομάδα έχει αντιμετωπισθεί ως Ομάδα-Στόχος, δηλαδή ως ομάδα με βάση τις επιδόσεις της οποίας συγκρίνονται οι δυο άλλες.

Το σύνολο των Γεωργικών Συμβουλών χαρακτηρίζεται από την εξής διάρθρωση. Σε πρώτη φάση υπάρχει ο Τεχνικοοικονομικός Δείκτης που προέρχεται από την ανάλυση ομάδας και οι αντίστοιχες επιδόσεις που αυτός ο συγκεκριμένος δείκτης κατέγραψε στις τρεις υποομάδες.

Χρησιμοποιώντας την τιμή-στόχο της επικεφαλής υποομάδας, παραθέτουμε μια συμβουλή για την μεσαία και την ουραγό υποομάδα, έτσι ώστε εάν ακολουθήσει την συγκεκριμένη συμβουλή να μπορέσει να φτάσει στα επιθυμητά αποτελέσματα, δηλαδή στην τιμή-στόχο. Επίσης, παραθέτουμε και τον εξειδικευμένο επιστήμονα που έχοντας τις κατάλληλες γνώσεις θα αναλάβει να εφαρμόσει την δοθείσα συμβουλή.

- **1^η ΣΥΜΒΟΥΛΗ**

ΤΕΧΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ	ΥΠΟΟΜΑΔΕΣ		
	ΕΠΙΚΕΦΑΛΗΣ	ΜΕΣΑΙΑ	ΟΥΡΑΓΟΣ
ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ ΑΜΠΕΛΩΝΑ (Μ.Ο) (στρ)	50	40,3	12
ΕΞΩΓΕΩΡΓΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ [ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ] (%)	60,7	75,8	97,7
ΜΕΚ ΕΔΑΦΟΥΣ/ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ (€/στρ)	7.931	8.574	8.674

1η ΣΥΜΒΟΥΛΗ

Αύξηση του μεγέθους της εκμετάλλευσης για την μεσαία και ουραγό υποομάδα, μέσω προσθήκης αμπελώνων κατά προτίμηση σε περιοχές μακριά από τον αστικό ιστό. Να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στην αγροτική/αμπελουργική δραστηριότητα όπου αυτό είναι εφικτό.

ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ- ΓΕΩΡΓΙΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ

- A) Γεωπόνος με εξειδίκευση στην Αγροτική Οικονομία & Ανάπτυξη
- B) Γεωπόνος με εξειδίκευση στην Φυτική Παραγωγή -Αμπελουργία

- 2^η ΣΥΜΒΟΥΛΗ

ΤΕΧΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ	ΥΠΟΟΜΑΔΕΣ		
	ΕΠΙΚΕΦΑΛΗΣ	ΜΕΣΑΙΑ	ΟΥΡΑΓΟΣ
ΜΕΣΗ ΗΛΙΚΙΑ ΑΜΠΕΛΩΝΑ	40,1	41,1	49,1

2η ΣΥΜΒΟΥΛΗ

Πλάνο αντικατάστασης των γηρασμένων πρέμων, μέσω της μεθόδου της αναμπέλωσης και χρησιμοποίησης επιχορηγούμενων προγραμμάτων αναδιάρθρωσης αμπελώνων.

ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ- ΓΕΩΡΓΙΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ

Γεωπόνος με εξειδίκευση στην Φυτική Παραγωγή-Αμπελουργία

- 3^η ΣΥΜΒΟΥΛΗ

ΤΕΧΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ	ΥΠΟΟΜΑΔΕΣ		
	ΕΠΙΚΕΦΑΛΗΣ	ΜΕΣΑΙΑ	ΟΥΡΑΓΟΣ
ΜΕΚ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ /ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ (€/στρ)	184	99	317
ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ (Μ.Ο) (στρ)	70	56,2	19,4

3^η ΣΥΜΒΟΥΛΗ

Μείωση των Σταθερών Δαπανών που αφορούν το ΜΕΚ Μηχανημάτων για την ουραγό υποομάδα, είτε μέσω της πώλησης ιδιόκτητων μηχανημάτων και της χρήσης ενοικιαζόμενων, είτε μέσω της αύξησης του μεγέθους της εκμετάλλευσης και αντίστοιχα αύξηση του ίδιου δείκτη για την μεσαία υποομάδα μέσω ίσως της ανανέωσης του μηχανολογικού εξοπλισμού.

ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ- ΓΕΩΡΓΙΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ

- A) Γεωπόνος με εξειδίκευση στην Φυτική Παραγωγή -Αμπελουργία
- B) Γεωπόνος με εξειδίκευση στην Αξιοποίηση Φυσικών πόρων & Γεωργικής Μηχανικής

- **4^η ΣΥΜΒΟΥΛΗ**

ΤΕΧΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ	ΥΠΟΟΜΑΔΕΣ		
	ΕΠΙΚΕΦΑΛΗΣ	ΜΕΣΑΙΑ	ΟΥΡΑΓΟΣ
ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ-ΑΞΙΑ ΛΙΠΑΣΜΑΤΟΣ (ΣΤΟΝ ΚΛΑΔΟ ΤΟΥ ΑΜΠΕΛΙΟΥ)/ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ ΑΜΠΕΛΩΝΑ (€/στρ)	1,3	2	8,3

4^η ΣΥΜΒΟΥΛΗ

Μείωση των Μεταβλητών Δαπανών που αφορούν την κατηγορία των λιπασμάτων στην μεσαία και ειδικά στην ουραγό υποομάδα. Οι λιπάνσεις πρέπει να διενεργούνται κατόπιν εδαφολογικών ή φυλλοδιαγνωστικών αναλύσεων για να είναι στοχευμένες και όχι κατά βούληση.

ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ- ΓΕΩΡΓΙΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ

- Α) Γεωπόνος με εξειδίκευση στην Φυτική Παραγωγή
- Β) Γεωπόνος με εξειδίκευση στην Αξιοποίηση Φυσικών πόρων & Γεωργικής Μηχανικής-Εδαφολογία

- 5^η ΣΥΜΒΟΥΛΗ

ΤΕΧΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ	ΥΠΟΟΜΑΔΕΣ		
	ΕΠΙΚΕΦΑΛΗΣ	ΜΕΣΑΙΑ	ΟΥΡΑΓΟΣ
ΜΕΣΗ ΣΤΡΕΜΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΑΜΠΕΛΙΟΥ (Kgr)	717,8	576,1	540
ΠΟΣΟΣΤΟ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗΣ ΟΙΚΟΓ. ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΠΙ ΣΥΝΟΛΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ -ΑΜΠΕΛΙΑ (%)	69,5	70,3	74,5
ΠΟΣΟΣΤΟ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗΣ ΞΕΝΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΠΙ ΣΥΝΟΛΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ -ΑΜΠΕΛΙΑ (%)	30,5	29,7	25,5
ΜΑΕ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ [ΑΜΠΕΛΙΑ]	0,73	0,64	0,2
ΠΟΣΟΣΤΟ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΕΚΤΑΣΗΣ ΑΡΔΕΥΟΜΕΝΟΥ ΑΜΠΕΛΩΝΑ (%)	0	2,5	0

5η ΣΥΜΒΟΥΛΗ

Αύξηση της Μέσης Στρεμματικής Απόδοσης της καλλιέργειας αμπέλου στην μεσαία και στην ουραγό υποομάδα μέσω αύξησης της χρησιμοποιούμενης ξένης εργασίας στις εν λόγω υποομάδες κατά τις κρίσιμες περιόδους της καλλιέργειας της αμπέλου (π.χ. τρύγος χλωρά κλαδέματα κ.ά.) ή μέσω αύξησης της συνολικής ΜΑΕ ή μέσω αγρονομικής παρέμβασης π.χ άρδευση.

ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ- ΓΕΩΡΓΙΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ

- Α) Γεωπόνος με εξειδίκευση στην Φυτική Παραγωγή-Αμπελουργία
- Β) Γεωπόνος με εξειδίκευση στην Αξιοποίηση Φυσικών πόρων & Γεωργικής Μηχανικής-Εδαφολογία
- Γ) Γεωπόνος με εξειδίκευση στην Αγροτική Οικονομία & Ανάπτυξη

Στην συγκεκριμένη συμβουλή-κατεύθυνση βελτίωσης προτείνουμε στους αμπελοκαλλιεργητές να αυξήσουν την στρεμματική τους απόδοση, γεγονός που μπορεί να επιδράσει αρνητικά στα ποιοτικά χαρακτηριστικά του σταφυλιού. Όμως επειδή δεν υπάρχει διαφοροποιημένη πολιτική τιμών ανάλογα με την ποιότητα στον ΑΣΣ, στην παρούσα φάση μόνο η αύξηση της παραγόμενης ποσότητας θα επιφέρει βελτίωση του ΓΟΕ.

- **6^η ΣΥΜΒΟΥΛΗ**

ΤΕΧΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ	ΥΠΟΟΜΑΔΕΣ		
	ΕΠΙΚΕΦΑΛΗΣ	ΜΕΣΑΙΑ	ΟΥΡΑΓΟΣ
ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗ ΕΚΤΑΣΗ ΑΜΠΕΛΩΝΑ [ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΕΚΤΑΣΗΣ] (%)	70,4	72,4	64,3
ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗ ΕΚΤΑΣΗ ΕΛΑΙΩΝΑ [ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΕΚΤΑΣΗΣ] (%)	26,8	27	35,7
ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗ ΕΚΤΑΣΗ ΦΥΣΤΙΚΕΩΝΑ [ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΕΚΤΑΣΗΣ] (%)	1,5	0,6	0
ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗ ΕΚΤΑΣΗ ΟΠΩΡΟΚΗΠΕΥΤΙΚΩΝ [ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΕΚΤΑΣΗΣ] (%)	1,3	0	0
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΑΞΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ/ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ (€/στρ)	334,8	218,5	185,4
ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΑΞΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΑΜΠΕΛΙΟΥ/ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗ ΕΚΤΑΣΗ ΑΜΠΕΛΩΝΑ (€/ΣΤΡ)	357,7	237,4	225,8
ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΑΞΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΛΙΕΣ/ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗ ΕΚΤΑΣΗ ΕΛΑΙΩΝΑ (€/ΣΤΡ)	208,1	143,1	150,5

Παρατηρούμε ότι η συνολική ακαθάριστη αξία παραγωγής της ουραγού υποομάδας που οι εκμεταλλεύσεις της στηρίζονται σε δυο μόνο καλλιέργειες την αμπελοκαλλιέργεια και την ελαιοκαλλιέργεια και της μεσαίας υποομάδας που απαρτίζεται από τρεις καλλιέργειες –εδώ προστίθενται και τα οπωροκηπευτικά- υστερεί σε σχέση με την ακαθάριστη αξία παραγωγής της επικεφαλής υποομάδας, στην οποία εντάσσονται δυο επιπλέον επικερδείς καλλιέργειες όπως των οπωροκηπευτικών και της φυσιτικής.

Επίσης, με βάση τα στοιχεία της ακαθάριστης αξίας παραγωγής του κλάδου της αμπελοκαλλιέργειας και της ελαιοκαλλιέργειας, προκύπτει ότι οι παραγωγοί της μεσαίας και της ουραγού υποομάδας πρέπει να δώσουν μεγαλύτερη έμφαση στην αμπελουργική δραστηριότητα, όπου αυτό είναι εφικτό.

6η ΣΥΜΒΟΥΛΗ

-
- α) Προσθήκη νέων καλλιεργειών ή αλλαγή καλλιεργειών για την μεσαία και ουραγό υποομάδα, (για παράδειγμα καλλιέργεια φυσιτικής ή οπωροκηπευτικών) εφόσον η προσθήκη αυτή συμφωνεί με την “στρατηγική” των αγροτικών νοικοκυριών.
- β) Να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στην αμπελουργική δραστηριότητα έναντι της ελαιοκομικής, στις εν λόγω υποομάδες όπου αυτό είναι εφικτό.

ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ- ΓΕΩΡΓΙΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ

- A) Γεωπόνος με εξειδίκευση στην Φυτική Παραγωγή
B) Γεωπόνος με εξειδίκευση στην Αγροτική Οικονομία & Ανάπτυξη

- **7^η ΣΥΜΒΟΥΛΗ**

ΤΕΧΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ	ΥΠΟΟΜΑΔΕΣ		
	ΕΠΙΚΕΦΑΛΗΣ	ΜΕΣΑΙΑ	ΟΥΡΑΓΟΣ
ΔΙΑΘΕΣΗ ΚΥΡΙΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ ΑΜΠΕΛΩΝΑ [ΣΤΑΦΥΛΙΟΥ] ΣΤΟΝ ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΙΚΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟ ΣΠΑΤΩΝ/ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (%)	53,75	83,2	83,9
ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ ΣΤΑΦΥΛΙΟΥ (€/Kgr)	0,39	0,33	0,32
ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗ ΕΚΤΑΣΗ ΑΜΠΕΛΩΝΑ ΜΕ ΠΟΙΚΙΛΙΕΣ ΠΛΗΝ ΣΑΒΒΑΤΙΑΝΟΥ [ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΗΣ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΕΚΤΑΣΗΣ ΑΜΠΕΛΩΝΑ] (%)	8,4	5,5	8,3

7^η ΣΥΜΒΟΥΛΗ

Αναζήτηση νέων καναλιών διανομής αλλά κυρίως αναδιαμόρφωση των υπαρχόντων καναλιών διανομής ώστε να γίνουν πιο επικερδή για τις εκμεταλλεύσεις της μεσαίας και της ουραγού υποομάδας.

ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ- ΓΕΩΡΓΙΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ

- A) Γεωπόνος με εξειδίκευση στην Αγροτική Οικονομία & Ανάπτυξη-Marketing, Διάθεση Αγροτικών προϊόντων
- B) Επιστήμονας με εξειδίκευση στο Marketing και την Επικοινωνία

Η έβδομη συμβουλή στηρίζεται στα ποσοστά διάθεσης του κύριου προϊόντος, δηλαδή του σταφυλιού, στον Αμπελουργικό Συνεταιρισμό Σπάτων. Παρατηρούμε, ότι ενώ δεν υπάρχει ουσιαστική διαφοροποίηση στις ποικιλίες που καλλιεργούνται, με τα ποσοστά ειδικά της επικεφαλής -8,4%- και της ουραγού υποομάδας -8,3%-, σχεδόν να ταυτίζονται και η μεσαία υποομάδα να ακολουθεί με 5,5%, οι τιμές πώλησης του σταφυλιού είναι διαφορετικές, όπως αντίστοιχα διαφορετικά είναι και τα ποσοστά διάθεσης του σταφυλιού στον Αμπελουργικό Συνεταιρισμό Σπάτων στις τρεις υποομάδες με την επικεφαλής υποομάδα να διαθέτει μόλις το 53,75% του σταφυλιού που παράγει στον ΑΣΣ και να σημειώνει την μεγαλύτερη τιμή πώλησης σταφυλιού με 0,39 €/Kgr, την μεσαία υποομάδα να διαθέτει το 83,2% του σταφυλιού που παράγει στον ΑΣΣ και να έχει τιμή πώλησης σταφυλιού 0,33 €/Kgr και την ουραγό υποομάδα να διαθέτει το 83,9% του σταφυλιού που παράγει στον ΑΣΣ και να έχει τιμή πώλησης σταφυλιού 0,32 €/Kgr.

Η ανάλυση αυτών των αποτελεσμάτων μας γεννάει αυτομάτως την σκέψη ότι θα πρέπει να συμβουλευόμαστε την μεσαία και την ουραγό υποομάδα να μειώσουν το ποσοστό πώλησης σταφυλιού στον ΑΣΣ. Όμως επειδή αυτή η συμβουλή δεν μας οδηγεί στο επιθυμητό αποτέλεσμα, αφού σκοπός μας είναι μεν να βοηθήσουμε πρωτίστως τους παραγωγούς της μεσαίας και της ουραγού υποομάδας να βελτιώσουν τις αδυναμίες που ταλανίζουν τις εκμεταλλεύσεις τους, αλλά αυτό γίνεται, χωρίς να ξεχνάμε ότι οι παραγωγοί αυτοί είναι μέλη ενός ιστορικού για την περιοχή συνεταιρισμού, για τον οποίο σε καμία περίπτωση δεν επιθυμούμε την αποδυνάμωσή του. Αυτό όμως πρακτικά σημαίνει ότι θα πρέπει να εντοπίσουμε και να διορθώσουμε τα κακώς κείμενα του Αμπελουργικού Συνεταιρισμού Σπάτων, που οδηγούν σε αυτά τα αποτελέσματα, προτείνεται δηλαδή η αναδιάρθρωση του Συνεταιρισμού, μέσω μιας ολοκληρωμένης μελέτης ή αλλιώς ενός Business Plan που θα επιτρέψει στον ΑΣΣ να ακολουθήσει τις απαιτήσεις της εποχής μας, να λύσει τις παθογένειές του. Ενδεικτικά μπορούμε να αναφέρουμε, τις συγκριτικά χαμηλότερες τιμές που επιφυλάσσει για τους παραγωγούς του, την μεγάλη καθυστέρηση που παρατηρείται στις πληρωμές των παραγωγών επειδή οι έμποροι στους οποίους διαθέτει ο συνεταιρισμός την παραγωγή πληρώνουν τμηματικά με αποτέλεσμα η πρόθεση για κάποια επένδυση να αποτελεί για τους παραγωγούς ρίσκο, την μη αξιοποίηση του πλεονεκτήματος που δίνει η παραγωγή ενός Οίνου ΠΓΕ ή άλλων νέων προϊόντων που θα προσθέσουν αξία στο σταφύλι της περιοχής και εισοδήματα στους παραγωγούς του Συνεταιρισμού κ.τ.λ. Επίσης, ο ΑΣΣ θα μπορούσε να εγκαθιδρύσει σύστημα

Γεωργικής Λογιστικής ώστε να υπάρχει πλήρη εικόνα για κάθε μέλος του και να εφαρμόσει διαφορετική τιμολογιακή πολιτική, ανάλογα με την ποιότητα του προϊόντος που παραλαμβάνει, κίνηση στρατηγικής σημασίας που θα καθόριζε και την κατεύθυνση βελτίωσης που θα έπρεπε να ακολουθήσουν οι αμπελοκαλλιεργητές, τόσο σχετικά με την αναμπέλωση (καθώς αυξάνει η ηλικία των πρέμνων, ενισχύονται τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του παραγόμενου σταφυλιού), όσο και με την αύξηση της μέσης στρεμματικής απόδοσης, δυο ενέργειες που ενισχύουν την ποσότητα του παραγόμενου προϊόντος έναντι της ποιότητας. Όλα αυτά θα επιτρέψουν στον ΑΣΣ να διεκδικήσει μια καλύτερη θέση, τόσο για τα προϊόντα που παράγει όσο και για τους παραγωγούς της περιοχής που τον στηρίζουν, δηλαδή εάν η εν λόγω συμβουλή ερμηνευτεί σωστά θα υπάρξει διπλό όφελος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μέσα από την εκτενή μελέτη που διεξήχθη και αφορούσε τους παραγωγούς του Αμπελουργικού Συνεταιρισμού Σπάτων που αποτέλεσαν το δείγμα της συγκεκριμένης έρευνας, σκοπός μας ήταν να εντοπίσουμε με την βοήθεια έγκυρων και σύγχρονων επιστημονικών μεθόδων, όπως η ανάλυση ομάδας και το Benchmarking τα προβλήματα και τα αδύναμα σημεία των εκμεταλλεύσεων της μεσαίας και της ουραγού υποομάδας, με στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, της απόδοσης και της αποτελεσματικότητας τους, μέσα από μια ολοκληρωμένη πρόταση ανάπτυξης συστήματος παροχής γεωργικών συμβουλών.

Βεβαίως, προκειμένου να φτάσουμε στην εκπλήρωση αυτού του στόχου προηγήθηκε η ανάλυση των δεδομένων που προέκυψαν από την έρευνα και αφορούσαν την διάρθρωση των εκμεταλλεύσεων και τα οικονομικά αποτελέσματα που προέκυψαν από την άσκηση της αμπελοκαλλιέργειας το 2014, η οποία μας επέτρεψε την λεπτομερή καταγραφή των χαρακτηριστικών του αμπελώνα και των αμπελοκαλλιεργητών της περιοχής προκειμένου οι συμβουλές που τελικά δόθηκαν να είναι όσο το δυνατόν περισσότερο στοχευμένες.

Η πρόταση ανάπτυξης του συστήματος παροχής γεωργικών συμβουλών και η κάθε συμβουλή στηρίχτηκε σε έναν ή σε περισσότερους τεχνικοοικονομικούς δείκτες που μελετήθηκαν στην ανάλυση ομάδας και που αποτέλεσαν και τους κύριους άξονες πάνω στους οποίους στηρίχθηκε η εξαγωγή συμπερασμάτων:

1) Η διάρθρωση των αμπελώνων και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους δείχνουν την κατεύθυνση που θα πρέπει να ακολουθήσουν οι αλλαγές που προτείνονται μέσω των συμβουλών. Οι περισσότερες αμπελοφυτείες της μεσαίας και της ουραγού υποομάδας είναι μικρού μεγέθους, 40,3 στρ και 12 στρ, αντίστοιχα, πολυτεμαχισμένες, μεγάλης ηλικίας 41,1 έτη και 49,1 έτη, παρουσιάζουν αρκετά κενά κατά τόπους και κατά κύριο λόγο είναι ξηρικές. Ακόμη, η τεχνική που ακολουθείται είναι αναχρονιστική και στις περισσότερες των περιπτώσεων υποτυπώδης αφού διάφορες καλλιεργητικές φροντίδες ζωτικής σημασίας όπως το χειμερινό κλάδεμα ή τα χλωρά κλαδέματα παραλείπονται, χωρίς να δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην ορθή καλλιεργητική πρακτική, με αποτέλεσμα να μην επιτυγχάνονται οι καλύτερες δυνατές αποδόσεις, αφού η μεσαία υποομάδα παρουσιάζει μέση στρεμματική απόδοση 576,1 Kgr, η ουραγός υποομάδα παρουσιάζει μέση

στρεμματική απόδοση 540 Kgr έναντι των 717,8 Kgr που παρουσιάζει η επικεφαλής υποομάδα.

2) Η χρησιμοποίηση της οικογενειακής και της ξένης εργασίας στους αμπελώνες θα πρέπει να προσαρμόζεται στις απαιτήσεις της καλλιέργειας και θα πρέπει να αυξηθεί η ΜΑΕ της συνολικής εργασίας στην μεσαία και ουραγό υποομάδα. Κυρίως η ξένη εργασία θα πρέπει να χρησιμοποιείται περισσότερο και στοχευμένα από την μεσαία και ουραγό υποομάδα στις κρίσιμες περιόδους για την αμπελοκαλλιέργεια, όπως ο τρύγος και τα χειμερινά ή χλωρά κλαδέματα, προκειμένου να προλαμβάνουμε προβλήματα που σχετίζονται με την απώλεια μέρους της παραγωγής ή την υποβάθμιση της ποιότητας του παραγόμενου προϊόντος.

3) Οι μεταβλητές δαπάνες της μεσαίας και της ουραγού υποομάδας που αφορούν την κατηγορία των λιπασμάτων πρέπει να μειωθούν και να φτάσουν τα επίπεδα των αντίστοιχων δαπανών της επικεφαλής υποομάδας. Αυτό πρέπει να συμβεί γιατί, για να έχει η επικεφαλής υποομάδα καλύτερη μέση στρεμματική απόδοση με λιγότερες δαπάνες σε λιπάσματα και ΦΠΠ, σημαίνει ότι γίνεται πιο λελογισμένη χρήση των αναλωσίμων που ανήκουν στην συγκεκριμένη κατηγορία και σίγουρα -και αυτό ισχύει και για τις τρεις υποομάδες- οι λιπάνσεις πρέπει να διενεργούνται κατόπιν εφαρολογικών και φυλλοδιαγνωστικών αναλύσεων.

4) Όσον αφορά τις σταθερές δαπάνες που αφορούν το ΜΕΚ μηχανημάτων είναι για την μεσαία υποομάδα 99 €/στρ. και προτείνεται αύξηση ώστε να φτάσει στα επίπεδα της επικεφαλής υποομάδας (184 €/στρ.), γιατί αυτό πρακτικά θα σημαίνει ότι η μεσαία ομάδα υστερεί αναφορικά με την εκμηχάνιση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων της. Στο αντίθετο συμπέρασμα καταλήγουμε για την ουραγό υποομάδα η οποία με ΜΕΚ μηχανημάτων που αγγίζει τα 317 €/στρ., δηλαδή ποσό αυξημένο κατά 133 €/στρ. από αυτό της επικεφαλής υποομάδας, προφανώς κατέχει πολύ περισσότερα μηχανήματα από αυτά που θα δικαιολογούσε η έκταση και οι απαιτήσεις της κάθε εκμετάλλευσης.

5) Ζωτικής σημασίας για την βιωσιμότητα των εκμεταλλεύσεων της μεσαίας και της ουραγού υποομάδας είναι η αύξηση των γεωργικών εισοδημάτων καθώς τα πολύ χαμηλά ποσοστά που σημειώνουν οι εν λόγω ομάδες 24,2% και 2,3% αντίστοιχα, ευνοούν περισσότερο την εγκατάλειψη των αμπελώνων της περιοχής, παρά την συνέχιση της καλλιέργειας της αμπέλου που ασκείται κατά παράδοση στην περιοχή και αποτέλεσε κύρια πηγή εισοδήματος για πολλές γενιές παραγωγών. Ακόμη, στις εκμεταλλεύσεις της μεσαίας και της ουραγού υποομάδας, θα πρέπει να

προστεθούν νέες καλλιέργειες καθώς θα ανεβάσει την συνολική ακάθαρστη αξία της παραγωγής, όπως αποδεικνύεται και από τα αποτελέσματα της επικεφαλής ομάδας για τον συγκεκριμένο δείκτη.

6) Η τιμή του σταφυλιού της ποικιλίας Σαββατιανό είναι πολύ χαμηλή λόγω των ανταγωνιστικών τάσεων που υπάρχουν, ως απόρροια της υψηλής προσφοράς και της μη ύπαρξης διαφοροποιημένης τιμολογιακής πολιτικής που θα στηρίζεται στην ποιότητα του προϊόντος. Επίσης η διάθεση του σταφυλιού στον αμπελουργικό συνεταιρισμό ακολουθεί φθίνουσα σειρά από την ουραγό, στην μεσαία και στην επικεφαλής υποομάδα με ταυτόχρονη αύξηση να σημειώνεται στην τιμή διάθεσης του σταφυλιού από την επικεφαλής, στην μεσαία και στην ουραγό υποομάδα, υποδηλώνοντας έτσι τις παθογένειες του Αμπελουργικού Συνεταιρισμού Σπάτων. Τέλος, πολύ λίγοι παραγωγοί, δηλαδή ένα ποσοστό που κυμαίνεται από 5,5%-8,4%, έχουν πραγματοποιήσει αναδιάρθρωση των ποικιλιών με στόχο την μεγαλύτερη απόδοση και την διάθεση του σταφυλιού σε υψηλότερες τιμές, παρόλο που η έλλειψη γνώσεων σχετικά με τις ιδιαίτερες απαιτήσεις της κάθε ποικιλίας οδηγεί στην μη πλήρη ικανοποίηση των αρχικών τους στόχων.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Cakmak, B., Beyribey, M., Yildirim Y. E. and Kodal S., 2004. *Benchmarking performance of irrigation schemes: A case study from Turkey*, Farm Structures and Irrigation Department, Agricultural Faculty, Ankara University, 06110 Ankara, Turkey, 153-163 pp.

Dolman M.A., Sonneveld M.P.W., Mollenhorst H., De Boer I.J.M., 2014. *Benchmarking the economic, environmental and societal performance of Dutch dairy farms aiming at internal recycling of nutrients*. Journal of Cleaner Production, 73 (2014), 245-252 pp.

Erickcek G. A. and Watts B. R., 2003. *An Economic Development Benchmarking System for Rural Michigan*. Kalamazoo, MI: W.E. Upjohn Institute for Employment Research.

EUROPEAN COMMISSION (EC), 2010. *REPORT FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL on the application of the Farm Advisory System as defined in Article 12 and 13 of Council Regulation (EC) No 73/2009*. Brussels, COM(2010) 665 final.

FAO (Kahan D.), 2010. *Farm business analysis using benchmarking*, Food and Agriculture Organization of the United Nations, Rome.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 1308/2013 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 17ης Δεκεμβρίου 2013 για τη θέσπιση κοινής οργάνωσης των αγορών γεωργικών προϊόντων. Άρθρο 81.

McDermott G. A., 2005. *The Politics of Institutional Renovation and Competitive Upgrading: Lessons from the Transformation of the Argentine Wine Industry*, University of Pennsylvania.

Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας, 2014-2020. *Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης ΠΑΑ*, Γενική Γραμματεία Αγροτικής Πολιτικής & Διαχείρισης Κοινοτικών Πόρων του ΥΠ.Α.Α.Τ.

Περιφέρεια Αττικής, Περιφερειακή Ενότητα Ανατολικής Αττικής 2014. *Γη- Τροφός της Γεωργίας και των αγαθών της*, Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής, Παλλήνη.

Σιάρδος Γ.Κ., 1997. *Μεθοδολογία της αγροτικής κοινωνιολογικής έρευνας*, Εκδόσεις Ζήτη, σελ.73-95

Σταυρακάκης Μ.Ν., 2013. *Αμπελουργία* (έκδοση Α'). Εκδόσεις Τροπή, Αθήνα.

Συλλαίος, Ν., Μπίλας, Γ., Καραπέτσας, Ν., 2007. *Χαρτογράφηση γεωργικών εδαφών με τη χρήση σύγχρονων μεθόδων γεωγραφικών συστημάτων πληροφοριών και τηλεπισκόπησης*, Εργαστήριο τηλεπισκόπησης και γεωγραφικών συστημάτων πληροφοριών, Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη.

Townsenda R.F., Kirstena J., Vinkb N., 1998. *Farm size, productivity and returns to scale in agriculture revisited: A case study of wine producers in South Africa*, *Agricultural Economics* 19 (1998) 175-180 pp.

Τσιμπούκας Κ., 2009. *Σημειώσεις μαθήματος «Εισαγωγή στην γεωργική οικονομική»*, Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα.

ΦΕΚ 210 Α / 21.9.2011, Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, (Νόμος 4015/19.9.2011), «Θεσμικό πλαίσιο για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς τις συλλογικές οργανώσεις και την επιχειρηματικότητα του αγροτικού κόσμου – Οργάνωση και εποπτεία του Κράτους».

ΦΕΚ 1181/Β/9-6-2011, [ΚΥΑ 134430/4– 3–2011 (ΦΕΚ 392Β/11)] Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, «Προσδιορισμός της ετήσιας απασχόλησης στην αγροτική εκμετάλλευση»

ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ

Agronews 2015 a,

<http://www.agronews.gr/ekmetaleuseis/elaiones-kai-abelones/arthro/133134/meionodai-oi-ektaseis-me-abelones-stin-europi-/>

Agronews 2015 b,

<http://www.agronews.gr/ekmetaleuseis/elaiones-kai-abelones/arthro/133235/meiomeni-7-i-pagosmia-paragogi-oinou-to-2014/>

Agronews 2015 c,

<http://www.agronews.gr/business/fakeloi/arthro/75483/sunetairismoι-nomos-40152011-i-teleutaia-eukairia/>

Δήμος Σπάτων-Αρτέμιδος, <http://www.spata-artemis.gr>

Δίκτυο Μετεωρολογικών Σταθμών Ελλάδας, <http://www.meteogreece.net/>

Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία <http://www.emy.gr/hnms/greek/index.html>

Ελληνική Στατιστική Αρχή <http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE>

Κεντρική Συνεταιριστική Ένωση Αμπελοοινικών Προϊόντων, ΚΕΟΣΟΕ
<http://www.keosoe.gr>

Ιερά Αρχιεπισκοπή Αθηνών <http://iaath.gr/>

Πολιτιστικός Σύλλογος Σπάτων <http://www.laografia-spata.gr>

USDA,2015. United States Department of Agriculture.

<http://nifa.usda.gov/resource/nifa-peer-review-process-competitive-grant-applications>

ΥΠΑΑΤ, 2009. Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων-Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης ΠΑΑ 2007 – 2013.

<http://www.agrotikianaptixi.gr/index.php?op=Metre&todo=Load&id=5d28f6eb169eb83>

Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, <http://www.minagric.gr/index.php/el/>

Υπουργείο Εσωτερικών & Διοικητικής Ανασυγκρότησης 2015,
<http://www.ypes.gr/el/regions/aytodioikhsh/statesmunicipalities/>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ
ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Όλα τα στοιχεία αναφέρονται στο έτος 2014

Ημερομηνία συμπλήρωσης ερωτηματολογίου: .....

Συνεντευκτής: .....

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.1: ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ

Νομός	
Δήμος ή Κοινότητα	
Δημοτικό Διαμέρισμα	

Επώνυμο Αρχηγού	
Όνομα Αρχηγού	
Πατρώνυμο Αρχηγού	
Τηλέφωνο	

Μορφωτικό επίπεδο Αρχηγού (έχει ολοκληρώσει)	1	Αναλφάβητος
	2	Κάποιες τάξεις του δημοτικού
	3	Δημοτικό
	4	Γυμνάσιο ή ισότιμη Σχολή
	5	Λύκειο ή ισότιμη Σχολή
	6	ΤΕΙ
	7	Πανεπιστήμιο
	8	Μεταπτυχιακές σπουδές

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΛΑΦΩΝ ΤΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ

Έκταση της Εκμετάλλευσης		Σύνολο	Ποτιστική				Ξηρική		
			Κλάδος	Κλάδος	Κλάδος	Κλάδος	Κλάδος	Κλάδος	Κλάδος .....
Ιδιόκτητη	Στρέμματα								
	<i>Αξία¹ (€/στρ)</i>								
Ενοικιαζόμενη	Στρέμματα								
	Ενοίκιο (€/στρ)								
Μεσσιακή	Στρέμματα								
	Επίμορτο (€/στρ)								
Αριθμός Αγροτεμαχίων									
Εκτάσεις που ενοικιάζονται σε τρίτους	Στρέμματα								
	Εισπραττόμενο Ενοίκιο (€/στρ)								
Βοσκές – Δάση – Άλλες εκτάσεις	Στρέμματα								
	<i>Αξία* (€/στρ)</i>								
ΣΥΝΟΛΟ Στρεμμάτων									

ΠΡΟΣΟΧΗ: Εάν ο κλάδος είναι **Βιολογικός**, στο όνομα του κλάδου προστίθεται η ένδειξη **‘Βιολογικός’**, π.χ. **Βιολογικά Πορτοκάλια, Βιολογική Μηδική, Βιολογική Αιγοτροφία, κ.λπ.**

Για τους συμβατικούς κλάδους βάζουμε απλώς το όνομα του κλάδου.

Η ίδια παρατήρηση ισχύει και σε όλους τους άλλους πίνακες που έχουν εγγραφές σε επίπεδο κλάδου

¹ Πόσο πωλείται στην ίδια περιοχή το στρέμμα του ξηρικού ή ασκεπούς γεωργικού εδάφους

Πίνακας 3α: Πραγματικά διατεθείσα ετήσια απασχόληση στους κλάδους παραγωγής της εκμετάλλευσης (Ώρες)

	Ηλικία	Διαθέσιμη Απασχόληση (Ώρες)	Κλάδος 1	Κλάδος 2	Κλάδος 3	Κλάδος 4	Κλάδος 5	Κλάδος 6	Κλάδος 7	Κλάδος 8	Κλάδος 9 .....
1. Αρχηγός											
2. Σύζυγος											
3. Μέλος 1 ^ο ( )*											
4. Μέλος 2 ^ο ( )*											
5. Μέλος 3 ^ο ( )*											
6. Μέλος 4 ^ο ( )*											
7. Μέλος 5 ^ο ( )*											
8. Μέλος 6 ^ο ( )*											
9. Μέλος 7 ^ο ( )*											
10. Μέλος 8 ^ο ( )*											
11. Σύνολο Μελών Νοικοκυριού											
12. Ξένοι μόνιμοι εργάτες											
13. Ξένοι εποχικοί εργάτες											
ΣΥΝΟΛΟ											

(*) Γιός=1, Κόρη=2, Πατέρας=3, Μητέρα=4, Παππούς=5, Γιαγιά=6

ΠΡΟΣΟΧΗ: Σημειώνουμε ΟΛΑ τα μέλη του νοικοκυριού, με την ηλικία τους, ακόμα κι αν δεν εργάζονται

Πίνακας 3β: Πραγματικά διατεθείσα ετήσια απασχόληση (Ώρες)

	Ηλικία	Διαθέσιμη Απασχόληση (Ωρες)	Κλάδοι Φυτικής Παραγωγής της εκμ/σης	Κλάδοι Ζωικής Παραγωγής της εκμ/σης	Άλλες εργασίες στην εκμ/ση (π.χ. διαχείριση, διαπραγμάτευση, πληροφόρηση, ενημέρωση)	Απ' ευθείας διάθεση των προϊόντων της εκμ/σης (π.χ. κιάσκι, ΛΑΪΚΗ ΑΓΟΡΑ)	Γεωργική Απασχόληση εκτός εκμ/σης	Αγροτουρισμός	Αγροβιοτεχνία [1]	Ιδιότητα Εστιατόρια [2]	Εξωγεωργική Αυτοασχόληση [3]	Εξωγεωργική Μισθωτή Απασχόληση [4]
1. Αρχηγός												
2. Σύζυγος												
3. Μέλος 1 ^ο ( )*												
4. Μέλος 2 ^ο ( )*												
5. Μέλος 3 ^ο ( )*												
6. Μέλος 4 ^ο ( )*												
7. Μέλος 5 ^ο ( )*												
8. Μέλος 6 ^ο ( )*												
9. Μέλος 7 ^ο ( )*												
11. Σύνολο Μελών Νοικοκυριού												
12. Ξένοι μόνιμοι εργάτες												
13. Ξένοι εποχικοί εργάτες												
ΣΥΝΟΛΟ												

[1] 1: χειροτεχνία, 2: τρόφιμα, 3: γλυκίσματα, 4: Τυροκόμηση, 5:άλλο καφενείο, 4: μπάρ, 5: άλλο

[2] 1: εστιατόριο, 2: ταβέρνα, 3:

[3] 1: οικοδόμος, 2: ηλεκτρολόγος, 3:υδραυλικός, 4: Ιδιόκτητο συνεργείο, παντοπωλείο, ...
υπάλληλος, 3:άλλο

[4] 1:ιδιωτικός υπάλληλος, 2:δημόσιος

Πίνακας 4: Καθαρό Οικογενειακό Εισόδημα (€) από:

	Αγροτουρισμό (ή εναλλακτικές μορφές τουρισμού)	Αγροβιοτεχνία	Ιδιότητα Εστιατόρια	Γεωργική Απασχόληση εκτός εκμ/σης (*)	Εξωγεωργική Αυτοαπασχόληση (*)	Εξωγεωργική Μισθωτή Απασχόληση (*)	Συντάξεις	Κοινωνικές παροχές, επιδόματα, ...
Αριθμός Ενοικιαζόμενων Δωματίων								
Αριθμός Διανυκτερεύσεων								
Χρέωση ανά διανυκτέρευση								
Ακαθάριστα Έσοδα								
- Αμοιβή ξένων εργατών (αμοιβή+ασφαλιστικές εισφορές)								
- Λειτουργικά έξοδα (ηλεκτρικό, νερό, κ.λπ.)								
Καθαρό Οικογενειακό Εισόδημα								

(*) Σημειώνουμε και σε ποιο μέλος της οικογένειας αντιστοιχεί το εισόδημα, π.χ.: Γιός, Κόρη, κ.λπ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5: ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ (Αναφέρεται μόνο στα ιδιόκτητα περιουσιακά στοιχεία)

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.1: ΖΩΑ

Κατηγορίες Ζώων	Κεφαλές Ζώων	Έτος Απόκτησης (*)	Ζωικές Μονάδες	Αξία (€/κεφαλή ζώου)
1. Ζώα Αναπαραγωγής				
2. Ζώα Πάχυνσης				
3. Ζώα Αντικατάστασης				
4. Ζώα Εργασίας				
5. Άλλες Κατηγορίες				
ΣΥΝΟΛΟ (1+ ... +5)				

(*) Μόνο για τα ζώα που αγόρασε

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.2: ΑΞΙΑ ΚΑΙ ΧΡΗΣΗ ΠΑΓΙΟΥ (ΙΔΙΟΚΤΗΤΟΥ) ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Κατηγορία Παγίου Κεφαλαίου	Όγκος, Επιφάνεια, Τρ. Μέτρα, Ιπποδύναμη, Στρέμματ α	Έτος Αγοράς ή Κατασκευής	Σημερινό Κόστος αγοράς ή κατασκευής (€)	Χρήση από Κλάδους Παραγωγής της εκμ/σης (%)			
				Κλάδος	Κλάδος	Κλάδος	Κλάδος .....
	(1)	(2)	(3)				
ΚΤΙΣΜΑΤΑ							
1							
2							
3							
4							
5							
6							
ΕΓΓΕΙΕΣ ΒΕΛΤΙΩΣΕΙΣ							
1							
2							
3							
4							
5							
6							
ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ- ΕΡΓΑΛΕΙΑ-ΣΚΕΥΗ							
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							
16							

ΠΟΛΥΕΤΕΙΣ ΦΥΤΕΙΕΣ							
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8	Μηδική						
9	Τεχνητοί Λειμώνες (Μηδική)						

ΠΙΝΑΚΑΣ 6: ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ ΛΟΙΠΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ (Ποσά σε €)

1	Συντήρηση Κτισμάτων	(*)
2	Συντήρηση Εγγείων Βελτιώσεων	(*)
3	Συντήρηση Μηχανικού Εξοπλισμού	(*)

4	Καύσιμα	(*)
5	Ηλεκτρικό Ρεύμα	(*)
6	Λιπαντικά	(*)
ΣΥΝΟΛΟ		

(*) Εάν υπάρχουν πραγματικές τιμές συμπληρώνονται (πχ.: 0 ή άλλος αριθμός σε €), εάν δεν γνωρίζουμε τα στοιχεία, βάζουμε: —

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.1: ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΙΔΙΟΚΤΗΤΩΝ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ

	HP	Ώρες Ετήσιας Λειτουργίας ανά Κλάδο Παραγωγής						
		Κλάδος	Κλάδος	Κλάδ ος	Κλάδ ος	Κλάδ ος	Σε ξένες εκμ/σεις	Σύνολ ο
ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΚΙΝΗΤΗΡΕΣ								
Ελκυστήρας (μάρκα, τύπος)								
Αγροτικό Αυτοκίνητο [μόνο η γεωργική του χρήση]								
BENZINOKΙΝΗΤΗΡΕΣ								
ΗΛΕΚΤΡΟΚΙΝΗΤΗΡΕΣ								

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.2: ΧΡΗΣΗ ΞΕΝΩΝ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ

Είδος Μηχανήματος (μάρκα, τύπος)	HP	Ώρες Ετήσιας Λειτουργίας ανά Κλάδο Παραγωγής							Σύνολο	ΑΜΟΙΒΗ (€)
		Κλάδος	Κλάδος	Κλάδος	Κλάδος	Κλάδος	Κλάδος	Κλάδος		

ΠΙΝΑΚΑΣ 8.1: ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΚΕΡΔΟΣ ΚΛΑΔΩΝ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

	Κλάδος	Κλάδος	Κλάδος	Κλάδος	ΒΙΚΟΣ ΕΠΙΣΠΟ ΡΟΣ (*)	ΣΥΝΟΛΟ ΚΛΑΔΩΝ
Στρέμματα						
I. ΕΣΟΔΑ: Σύνολο Α+Β+Γ+Δ1+Δ2 (€)						
A. ΑΞΙΑ ΠΡΩΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ (01*02)						
01 Συνολική Παραγωγή (= 03+04+05): κιλά						
02 Τιμή: €/κιλό						
03 Πωληθείσα Ποσότητα: κιλά						
04 Αυτοκατανάλωση (Οικογένεια): κιλά						
05 Ιδιοκατανάλωση (Ζώα): κιλά						
B. ΑΞΙΑ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΠΡΟΙΟΝΤΟΣ (06*07)						
06 Συνολική Παραγωγή (=08+09+10) κιλά						
07 Τιμή: €/κιλό						
08 Πωληθείσα Ποσότητα: κιλά						
09 Αυτοκατανάλωση (Οικογένεια): κιλά						
10 Ιδιοκατανάλωση (Ζώα): κιλά						
Γ. ΑΞΙΑ ΥΠΟΠΡΟΪΟΝΤΩΝ (€)						
Δ1. ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ (€)						
Δ2. ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΕΙΣ & ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΦΠΑ (€)						
II. ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ: Σύνολο Ε+ΣΤ+Ζ						
E. ΔΑΠΑΝΗ ΞΕΝΗΣ ΕΠΟΧΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: (α+β+γ)						
α. Ανθρώπων						
β. Μηχανημάτων						
γ. Ζώων						
ΣΤ. ΔΑΠΑΝΕΣ ΥΛΙΚΩΝ: (α+ ... +στ)						
α. Σπόροι						
β. Λιπάσματα						
ι ( ): κιλά ..... τιμή (€/κιλό).....						
ii ( ): κιλά ..... τιμή (€/κιλό).....						
iii ( ): κιλά ..... τιμή (€/κιλό).....						
iv ( ): κιλά ..... τιμή (€/κιλό).....						
v ( ): κιλά ..... τιμή (€/κιλό).....						
γ. Κοπριά): κιλά ..... τιμή (€/κιλό).....						
δ. Φυτοφάρμακα-Ζιζανιοκτόνα						
ι ( ): κιλά ..... τιμή (€/κιλό).....						
ii ( ): κιλά ..... τιμή (€/κιλό).....						
iii ( ): κιλά ..... τιμή (€/κιλό).....						
iv ( ): κιλά ..... τιμή (€/κιλό).....						
v ( ): κιλά ..... τιμή (€/κιλό).....						
ε. Δαπάνη Ελαιοτριβείου						
στ. Διάφορα						
Z. Τόκος Κυκλοφορ. Κεφαλ.: (E+ΣΤ)** ... %/2						

III. ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΚΕΡΔΟΣ: (I-II)						
--------------------------------	--	--	--	--	--	--

(*) Στο πλαίσιο της ‘Πολλαπλής Συμμόρφωσης’ για τα σιτηρά, για το ¼ της Ενιαίας Αποδεδειγμένης Ενίσχυσης (ΕΑΕ)

(**) Με επιτόκιο του έτους .....

ΠΡΟΣΟΧΗ: Στις επιδοτήσεις, πωλήσεις των προϊόντων κ.λπ. συμπεριλαμβάνονται όλες οι κατηγορίες, ανεξάρτητα του χρόνου είσπραξής τους. Επίσης στην αξία των προϊόντων περιλαμβάνονται και αποθηκευμένα προϊόντα, σαν να είχαν πουληθεί.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8.2: ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΚΕΡΔΟΣ ΚΛΑΔΩΝ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

	Κλάδος	Κλάδος	Κλάδος	Κλάδος	ΣΥΝΟΛΟ ΚΛΑΔΩΝ
I. ΕΣΟΔΑ: Σύνολο A+B+Γ+Δ+E1+E2 (€)					
A. ΚΡΕΑΣ: Σύνολο (α+β+γ)-(δ+ε)					
α. Απογραφή στη λήξη, (Αξία, €)					
β. Πώληση (€)					
γ. Αυτοκατανάλωση (€)					
δ. Αγορές: Αξία (€)					
ε. Απογραφή στην αρχή: Αξία (€.)					
B. (ΠΡΟΪΟΝ) .....(α*β)					
α. Παραγωγή: κιλά					
β: Τιμή: €/κιλό					
Γ. (ΠΡΟΪΟΝ).[Τυρί:].....(α*β)					
α. Παραγωγή: κιλά					
β: Τιμή: €/κιλό					
Δ. ΥΠΟΠΡΟΪΟΝΤΑ (€)					
E1. ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ (€)					
E2. ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΕΙΣ και ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΦΠΑ (€)					
II. ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ: Σύνολο ΣΤ+Ζ+Η+Θ					
ΣΤ. ΔΑΠΑΝΗ ΞΕΝΗΣ ΕΠΟΧΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: (α+β+γ)					
α. Ανθρώπων					
β. Μηχανημάτων					
γ. Ζώων					
Z. ΔΙΑΤΡΟΦΗ: (α+β+γ+δ+ε+στ)					
α. Καρποί					
ι ( ): κιλά ..... τιμή (€/κιλό).....					
υ ( ): κιλά ..... τιμή (€/κιλό).....					
υι ( ): κιλά ..... τιμή					

(€/κίλό).....					
β. Προϊόν εργ. ζωοτροφών					
ι ( ) : κιά ..... τιμή (€/κίλό).....					
ιι ( ) : κιά ..... τιμή (€/κίλό).....					
ιιι ( ) : κιά ..... τιμή (€/κίλό).....					
γ. Σανοί					
δ. Άχυρα					
ε. Χλωρές τροφές					
στ. Άλατα - Βιταμίνες, κ.λπ					
Η. ΛΟΙΠΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ					
α. Τέλη Βοσκής					
β. Διάφορα					
θ. Τόκος Κυκλοφορ. Κεφαλ.: (ΣΤ+Ζ+Η)* ... %/2					
ΙΙΙ. ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΚΕΡΔΟΣ: (Ι-ΙΙ) (δρχ.)					

(*) Με επιτόκιο του έτους .....

ΠΡΟΣΟΧΗ: Όπως στον προηγούμενο πίνακα

ΠΙΝΑΚΑΣ 8.3: ΠΟΣΟΤΗΤΑ ΝΕΡΟΥ ΑΡΔΕΥΣΗΣ

	Κλάδος	Κλάδος	Κλάδος	Κλάδος	Κλάδος	ΣΥΝΟΛΟ ΚΛΑΔΩΝ
Κυβικά Μέτρα Νερού						

Πίνακας 9
ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ

A	Ενιαία Αποδεδειγμένη Ενίσχυση [ΕΑΕ] (€) [(1*2)+(3*4)]	
1	Αριθμός δικαιωμάτων	
2	Αξία κάθε δικαιώματος (€)	
3	Αριθμός ειδικών δικαιωμάτων	
4	Αξία κάθε ειδικού δικαιώματος (€)	
B	Δεσμευμένες Ενισχύσεις (€) [(1*2)+(3*4)]	
1	Βαμβάκι: στρ.	
2	Βαμβάκι: €/στρ.	
3	X2: στρ.	
4	X2: €/στρ.	
	.....	
Γ	Επιδότηση για βιολογική γεωργία (€)	
Δ	Επιδότηση για βιολογική κτηνοτροφία (€)	
Ε	Επιδότηση για Ολοκληρωμένη Καταπολέμηση (€)	
ΣΤ	Επιδότηση για Αγροτοπεριβαλλοντικά Μέτρα (€)	
Z	Λοιπές (προσδιορίστε) (€)	
H	Εξισωτική Αποζημίωση (€)	

ΣΥΝΟΛΟ [B+ ... +Z] (€)	
-------------------------------	--

ΠΙΝΑΚΑΣ 10α: ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΟΛΥΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ

	Έναρξη Δραστηριότητας (έτος/μήνας)	Ποσόν (€)
1. ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ (στρ.) – ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ (Ζώα)		
2. ΠΟΙΟΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ (ΠΟΠ, ΠΓΕ, ΙΔΙΟΤΥΠΙΑΣ, ...) (στρ.)		
3. ΝΕΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ		
Ταβέρνα		
Εστιατόριο		
4. ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΚΜ/ΣΗΣ		
Ποδηλατοδρομίες		
Ιππασία		
Επιδεικτικό Αγρόκτημα		
5. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ & ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ		
Αγροτοπεριβαλλοντικά		
Προστατευόμενα Είδη		
6. ΕΝΤΑΞΗ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ		
ΣΥΝΟΛΟ		

ΠΙΝΑΚΑΣ 10β: ΕΝΤΑΞΗ ΣΕ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

	Ένταξη (έτος/μήνας)	Συνολικό Κόστος Επένδυσης (€)	Ίδια Συμμετοχή (€)	Επιδότηση / Επιχορήγηση (€)	Δάνειο (€)
Σχέδιο Βελτίωσης					
<i>Επένδυση 1:</i>					
<i>Επένδυση 2:</i>					
<i>Επένδυση 3:</i>					
<i>Επένδυση 4:</i>					
<i>Επένδυση 5:</i>					
<i>Επένδυση 6:</i>					
<i>Επένδυση 7:</i>					
<i>Επένδυση 8:</i>					
Νέοι Γεωργοί					
Άλλο (προσδιορίστε)					

ΠΙΝΑΚΑΣ 12: ΔΑΝΕΙΑ ΤΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ

Είδος Δανείου	Αρχικό Ποσό (€)	Ποσό που οφείλει ακόμα (€)	Λόγος Σύναψης Δανείου	Χρόνος Σύναψης Δανείου	Διάρκεια (έτη)	Τόκος

Καταβαλλόμενοι Τόκοι Βραχυπρόθεσμων Δανείων	
---	--

ΠΙΝΑΚΑΣ 11: ΤΡΟΠΟΣ ΔΙΑΘΕΣΗΣ ΤΩΝ ΠΩΛΟΥΜΕΝΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΤΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ (ποσότητες σε κιλά)

Προϊόν	Σε Έμπορο		Μέσω Συνεταιρισμού		Μέσω Ομάδας Παραγωγών		Μέσω Συμβολαίου σε Εταιρεία (π.χ. σε βιομηχανία, σε Σούπερ Μάρκετ ...)		Τα πουλάω μόνος μου (π.χ. σε λαϊκή αγορά, σε δίκτυο δικών μου πελατών, ...)		Μέσω συγγενικών Δικτύων		Μεταποιώ μέρος της παραγωγής μου και το διαθέτω (Αγροβιοτεχνία)		Διαθέτω μέρος της παραγωγής μου στο Αγροτουριστικό μέρος της εκμ/σής μου		Συνολική Ποσότητα	
	ποσότητα	τιμή (€/κίλό)	ποσότητα	τιμή (€/κίλό)	ποσότητα	τιμή (€/κίλό)	ποσότητα	τιμή (€/κίλό)	ποσότητα	τιμή (€/κίλό)	ποσότητα	τιμή (€/κίλό)	ποσότητα	τιμή (€/κίλό)	ποσότητα	τιμή (€/κίλό)		

Εναλλακτικά δίκτυα τροφίμων;

ΕΡΩΤΗΣΗ: Άλλαξε κάτι τα τελευταία χρόνια;

ΠΙΝΑΚΑΣ 12: Διαδοχή και μελλοντικά σχέδια

12. Υπάρχει διάδοχος στην εκμετάλλευση; (Ναι / Όχι).

OXI	
ΝΑΙ	Ποιος είναι; (*)

(*) (π.χ. Γιός, με σημερινή ηλικία 32 χρόνων)

13. Ποια σχέδια έχεις για την εκμετάλλευσή σου τα επόμενα πέντε χρόνια; Σημειώστε τους πέντε σημαντικότερους στόχους, κατάταξη από το 1 μέχρι το 5, όπου 1 είναι ο πιο σημαντικός στόχος

13.1	☐	Θα προσπαθήσω να την αναπτύξω και θα κάνω πρόσθετες επενδύσεις
13.2	☐	Θα μείνει ως έχει η εκμετάλλευση
13.3	☐	Θα την εγκαταλείψω (δεν θα καλλιεργώ συστηματικά)
13.4	☐	Θα την ενοικιάσω ή θα την πουλήσω
13.5	☐	Θα συνεχίσουν να την έχουν τα παιδιά μου
13.6	☐	Δεν ξέρω τι θα γίνει
13.7	☐	Δεν αποφασίζω εγώ μόνος/ η μου
13.8	☐	Άλλο (Τι;) .....